

Waterschap
Rivierenland

Begroting 2026

Inhoud

Inhoud	2
1 Beleidsbegroting.....	4
1.1 Inleiding.....	4
1.2 Missie, visie en leidende principes	4
2 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	6
2.1 Interne ontwikkelingen	6
2.2 Externe ontwikkelingen.....	10
2.3 Ontwikkelingen en voortgang impactvolle projecten	12
2.4 Uiteenzetting uitgangspunten en normen	18
2.5 Toelichting op afwijkingen uitgangspunten t.o.v. vorige begroting en voorjaarsnota	19
3 Programmaplan	23
3.1 Inhoud programma's.....	23
3.2 Programma Waterveiligheid	25
3.3 Programma Watersysteem.....	28
3.4 Programma Waterketen.....	32
3.5 Programma Wegen	35
3.6 Programma Middelen	38
3.7 Overzicht dekkingsmiddelen	45
3.8 Heffing vennootschapsbelasting	45
3.9 Onvoorzien.....	45
4 Raming belastingopbrengsten en toelichting.....	46
4.1 Inleiding.....	46
4.2 Watersysteemheffing	48
4.3 Wegenheffing.....	53
4.4 Zuiveringsheffing.....	56
4.5 Verontreinigingsheffing.....	58
4.6 Totaaloverzicht belastingopbrengsten	59
4.7 Voorbeeldaanslagen lastenontwikkeling	60
5 Paragrafen.....	62
5.1 Uiteenzetting van de financiële positie.....	62
5.2 Subsidies	80
5.3 Assetmanagement	82
5.4 Klimaat	91
5.5 Risico's.....	97
5.6 Bedrijfsvoering	102
5.7 Kostenbeheersing.....	108
5.8 Openbaarheidsparagraaf	109

5.9	Verbonden partijen	110
6	Financiële begroting en Meerjarenraming	111
6.1	Inleiding.....	111
6.2	Gehanteerde uitgangspunten en normen	111
6.3	Overzicht van baten en lasten en toelichting.....	112
6.4	Voorgenomen investeringen en toelichting	120
6.5	Autorisatie investeringen	122
6.6	Geprognosticeerde balans	123
7	Uitvoeringsinformatie.....	125
7.1	Overzicht kosten- en opbrengstensoorten	125
7.2	Overzicht kosten- en opbrengstensoorten in meerjarenperspectief.....	126
7.3	Netto kosten per beleidsproduct	127
8	Besluit ter vaststelling	129
9	Bijlagen	130

1 Beleidsbegroting

1.1 Inleiding

Hierbij bieden wij u de begroting 2026 aan. De begroting 2026 is een nadere uitwerking van de voorjaarsnota 2025, die is behandeld in het Algemeen Bestuur van 20 juni 2025. In deze begroting is onderscheid gemaakt tussen de beleidsbegroting (dit is het inhoudelijk deel, hoofdstuk 1 t/m 5) en de financiële begroting (cijfermatig deel, hoofdstuk 6 en 7).

De beleidsbegroting geeft inzicht in de ontwikkelingen en de voornemens van het waterschap voor het jaar 2026. In de bestuurlijke programma's is de inhoud van het Bestuursprogramma 2023-2027 'Aan de slag met water', de Watervisie 2050, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 'Versterken. Verbinden. Vergroenen' en het Wegenbeheerplan 2023-2027 verwerkt. Tevens geeft de beleidsbegroting inzicht in de belastingopbrengsten en in diverse organisatiebrede onderwerpen, zoals bijvoorbeeld financiële positie, assetmanagement, klimaat, bedrijfsvoering en verbonden partijen.

In de financiële begroting zijn de kosten en opbrengsten voor 2026 opgenomen, evenals de gehanteerde uitgangspunten, de meerjarenexploitatie-raming voor de jaren 2027-2030, de investeringsplanning voor de periode 2026-2030, de autorisatie van investeringen en de geprognosticeerde balans. In hoofdstuk 7 is uitvoeringsinformatie opgenomen en in hoofdstuk 8 de gevraagde besluiten. Tot slot zijn enkele bijlagen opgenomen, waarmee de cijfers uit de begroting nader zijn onderbouwd.

1.2 Missie, visie en leidende principes

1.2.1 Missie en kernwaarden

Waterschap Rivierenland (WSRL) is een organisatie die tot taak heeft zorg te dragen voor het regionale watersysteem in het rivierengebied (zorg voor een goede waterkwaliteit en waterkwantiteit en bescherming tegen rivierwater) en voor de regionale wegen buiten de bebouwde kom in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

Het waterschap voert haar taken uit met aandacht voor kwaliteit. De missie van het waterschap sluit daarbij aan: *Waterschap Rivierenland zorgt voor sterke dijken en een evenwichtig watersysteem.*

Het waterschap is daarbij in staat om realistische doelen te stellen en om deze – in samenwerking met burgers en andere overheden – tot uitvoering te brengen op een wijze die past binnen de gestelde randvoorwaarden (waaronder kwaliteit, kosten, duurzaamheid, efficiëntie, effectiviteit etc.). Daarbij hanteert het waterschap de kernwaarden bekwaam, betrokken en betrouwbaar:

Bekwaam

De kernwaarde bekwaam refereert aan expertise, deskundigheid en vakmanschap. Een vakmanschap dat bij de waterschappen door de eeuwen heen is gegroeid en tot op de dag van vandaag onderhouden wordt met ervaren, gespecialiseerde en goed opgeleide medewerkers. Bekwaam betekent ook: met kennis van zaken op zoek gaan naar nieuwe oplossingen, gebruik makend van de middelen die tot je beschikking staan.

Betrokken

De kernwaarde betrokken omvat veel: oog hebben voor andere belangen, samenwerken, meebewegen met ontwikkelingen, rekening houden met de toekomst. Met daarbij steeds onze taken voor ogen. Qua persoonlijke inzet betekent het: werken vanuit je hart, met af en toe een stapje extra.

Betrouwbaar

De kernwaarde betrouwbaar verwijst naar: doe wat je zegt en zeg wat je doet. Het is heel vanzelfsprekend en basaal, en juist daarom is het nodig om er elke keer weer bij stil te staan.

1.2.2 Visie

Waterschap Rivierenland is een inspirerende, lerende en open organisatie waar jij welkom bent

Wij zijn een uitvoeringsgerichte en daadkrachtige organisatie die midden in de samenleving staat. Met vastberadenheid en trots vervullen wij onze rollen in een dynamisch en veelzijdig rivierengebied. Wij werken aan sterke dijken, een veerkrachtig watersysteem, schoon water, duurzame waterzuivering en veilige wegen die van cruciaal belang zijn voor een toekomstbestendige leefomgeving. Wij benutten actief de kracht van digitale mogelijkheden, omarmen vernieuwing, leren continu, zijn nieuwsgierig naar wat beter kan en staan open voor ideeën. Zo kunnen wij onze maatschappelijke verantwoordelijkheden betaalbaar blijven uitvoeren en een aantrekkelijke werkgever zijn.

Bovenstaande visie hebben we als volgt uitgewerkt:

Wij zijn een bekwame waterbeheerder en een betrokken en betrouwbare partner

Wij zijn actief betrokken bij de samenleving en zetten onze kennis en ervaring in voor optimaal waterbeheer. Wij staan open voor initiatieven en houden rekening met verschillende belangen. Door te anticiperen op wat er leeft en speelt in de omgeving, leren we en verbeteren we ons werk.

Wij werken samen vanuit vertrouwen, luisteren naar anderen, vragen om feedback en zijn open over wat wij kunnen bijdragen aan gezamenlijke doelen. Wij houden ons aan afspraken, passen ons aan en zoeken oplossingen. Wij vervullen een verbindende rol als dit past. Wij zijn duidelijk over wat je wel en niet van ons mag verwachten. Onze acties zijn transparant en goed uitlegbaar. Wij zijn bereid langdurig samen te werken om maatschappelijke transities te bevorderen. Wij begrijpen de uitdagingen, handelen doortastend en staan open voor vernieuwing.

1.2.3 Leidende principes

In bovenstaande visie is beschreven welke organisatie het waterschap wil zijn. Het gaat daarbij vanzelfsprekend niet om de organisatie als zodanig, maar het gaat erom dat een goede inrichting van de organisatie bijdraagt aan het zo goed mogelijk realiseren van onze doelen. De volgende leidende principes stellen wij daarin centraal en sturen ons gedrag en handelen.

De leidende principes zijn:

- Wij staan voor onze taken en nemen onze verantwoordelijkheid
- Wij verbeteren voortdurend en leren door te experimenteren en te doen
- Wij luisteren naar andere ideeën en meningen om elkaar beter te begrijpen
- Wij dragen actief bij aan de samenleving en werken samen aan opgaven
- Wij behalen resultaten op basis van duidelijke afspraken en handelen daadkrachtig.

2 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

2.1 Interne ontwikkelingen

2.1.1 Doorlopen proces Midterm review WBP, majeure ontwikkelingen en voorjaarsnota

Deze begroting is de uitwerking van de voorjaarsnota 2025. Aan de voorjaarsnota ging een uitgebreid bestuurlijk traject vooraf. Afgelopen najaar en winter is met het Algemeen Bestuur in diverse bijeenkomsten gesproken over de voortgang van het Waterbeheerprogramma (Midterm review WBP) en heeft het bestuur keuzes gemaakt m.b.t. het financieringsvraagstuk HWBP 2030-2036 en de KRW. Tijdens diverse AB-thema avonden en commissievergaderingen zijn verschillende majeure ontwikkelingen besproken. Op 10 februari heeft het Algemeen Bestuur richting gegeven aan het ambitieniveau per WBP-thema en is vooruitgeblikt op het effect van bovenstaande ontwikkelingen. De uitkomsten zijn verwerkt in de voorjaarsnota 2025.

De komende jaren staat waterschap Rivierenland voor grote opgaven. We moeten onder andere dijken versterken en het watersysteem aanpassen aan een veranderend klimaat met meer weers-extremen. Er zijn extra inspanningen nodig voor schoon water en we krijgen een vervangingsopgave voor onze infrastructuur. Dit vraagt extra investeringen en personele capaciteit. Tegelijkertijd is de wereld vanwege de geopolitieke situatie onzekerder geworden, waardoor het belang toeneemt om weerbaar te zijn, zowel fysiek als qua bedrijfsvoering, om de continuïteit van de taakuitoefening te blijven borgen.

Aanpassen aan een veranderend klimaat met meer weersextremen

Een veranderd klimaat met meer weersextremen stelt uitdagingen aan ons waterbeheer. Langdurig droge en natte perioden, hoge rivierafvoeren en extreme neerslag komen vaker voor. Om hier flexibel op in te spelen, werkt het waterschap aan een robuust en veerkrachtig watersysteem. We blijven de komende jaren stevig investeren in dijkversterking, om veilig te blijven tegen hoog water. Daarnaast zijn investeringen nodig in waterberging, in- en uitlaten en het aanpassen van watergangen, om over voldoende water te beschikken en flexibeler om te kunnen gaan met weersextremen (piekbuien, natte en droge periodes). We doen dat niet alleen, maar samen met partners en zo goed mogelijk in samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de woningbouwopgave, de uitbreiding van netcapaciteit, transitie van de landbouw, natuurontwikkeling en uitbreiding van defensie terreinen. Water en bodem worden hierbij sturende principes voor de ruimtelijke ordening.

Extra inspanningen nodig voor schoon water

Het waterschap zuivert afvalwater en werkt aan gezond oppervlaktewater en een schone leefomgeving voor mens, dier en natuur. Hierbij hebben we te maken met allerlei soorten vervuiling van water, zoals toename van medicijnresten, chemische stoffen, drugs, PFAS, microplastics en uitspoeling van mest. Hierdoor daalt de waterkwaliteit en neemt de biodiversiteit af. Om te voldoen aan regelgeving zoals de Kaderrichtlijn Water, EU richtlijn stedelijk afvalwater en de Omgevingswet, zijn de komende jaren extra inspanningen nodig om afvalwater te zuiveren en het oppervlaktewater gezond te houden voor mens, dier en natuur.

Toekomstbestendig maken van onze infrastructuur

Het waterschap beheert een omvangrijke infrastructuur, om haar taken dagelijks uit te voeren. Een groot deel hiervan, zoals gemalen, stuwen, zuiveringen en persleidingen, is gebouwd in jaren '60-'80 van de vorige eeuw en nadert einde levensduur. Dit is niet alleen bij waterschap Rivierenland zo, maar bij veel infrastructuurbeheerders in heel Nederland. Daarnaast is capaciteitsuitbreiding nodig in het watersysteem en op onze zuiveringen vanwege bevolkingsgroei en weersextremen (piekbuien). Tot slot willen we de ecologische voetafdruk verkleinen, om klaar te zijn voor de toekomst.

Vergroten weerbaarheid vanwege geopolitieke dreiging en toegenomen onzekerheid

Het waterschap beheert vitale infrastructuur en draagt met haar taakuitoefening bij aan o.a. de veiligheid en volksgezondheid in Nederland. Het is daarom belangrijk om de continuïteit te borgen. Door geopolitieke dreiging en een stijging van cyberaanvallen staat deze onder druk. Daarnaast kunnen toenemende geopolitieke spanningen leiden tot verstoringen van de wereldhandel en onzekerheid, met schaarste aan grondstoffen en prijsstijgingen tot gevolg. Ook de krapte op de arbeidsmarkt stelt de organisatie voor uitdagingen. Het is belangrijk om de organisatie fysiek en digitaal weerbaar te maken en te zorgen voor voldoende personeel en middelen, om de continuïteit van onze taakuitoefening te borgen. Tegelijkertijd willen we kansen verzilveren, door in te zetten op innovaties en vergroting van de doelmatigheid, doeltreffendheid en arbeidsproductiviteit.

Het bestuur heeft er in de voorjaarsnota voor gekozen, om zowel de financiële positie te verbeteren als de uitvoeringskracht van de organisatie te vergroten, om de groeiende opgave de komende jaren aan te kunnen. Hierbij hebben zij, conform het bestuursprogramma 'Aan de slag met Water', ervoor gekozen de lasten nu te nemen en niet door te schuiven naar toekomstige generaties.

2.1.2 Maatregelen en vervolgproces ter verbetering financiële positie

Zoals uitgewerkt in het bestuursprogramma 2023-2027 'Aan de slag met Water' zijn solide en duurzaam financieel beleid ook deze bestuursperiode een belangrijk uitgangspunt. Daarbij streeft het bestuur ernaar om de schulddpositie stabiel te houden en indien mogelijk te verlagen.

In de voorjaarsnota 2025 heeft het bestuur diverse maatregelen genomen ter verbetering van de financiële positie. Zo zijn keuzes gemaakt voor temporisering van een deel van de investeringsopgave (LTAP Waterketen, A5H, zonneparken) en kiest het bestuur voor toename van belastingopbrengsten. Daarnaast kiest zij ervoor om uitgaven voor de vervanging van procesautomatisering voor de water-systeem- en zuiveringsobjecten (IWA en IPA) voortaan direct in de exploitatie te nemen in plaats van te activeren. Hierdoor hoeft voor deze vervangingen in de toekomst geen financiering meer te worden aangetrokken. Aanvullend op de voorjaarsnota is in deze begroting de doelmatigheidsopgave voor 2026 (€ 0,8 miljoen structureel lagere kosten) ingevuld. Tevens wordt verkend hoe de wijze van indexeren van grote infrastructurele projecten in de voorjaarsnota 2026 geoptimaliseerd kan worden.

Vervolgproces ter verdere verbetering financiële positie

In het najaar en de winterperiode zal een proces worden opgestart met een AB-werkgroep om het beleid ten aanzien van 'Activeren, waarderen en afschrijven' te evalueren en de mogelijkheden te onderzoeken, om de schulddpositie op termijn te verbeteren. Gedacht kan worden aan het verkorten van afschrijvingstermijnen of het in de exploitatie nemen van kosten, die tot dusver geactiveerd werden. In dit proces zal ook het beleid t.a.v. reserves en voorzieningen worden betrokken, vanwege de samenhang van deze regelingen met de financiële positie van het waterschap.

In de meerjarige tariefontwikkeling 2027-2030 is rekening gehouden met financiële ruimte om de financiële positie te kunnen verbeteren. Het betreft € 2,5 mln in 2027, oplopend naar 10 mln in 2030, om aanvullende maatregelen te kunnen nemen, die voortkomen uit het traject met de AB-werkgroep m.b.t. 'activeren, waarderen en afschrijven' en 'reserves en voorzieningen'. De uitkomsten van dit traject zullen verwerkt worden in de voorjaarsnota 2026 en/of begroting 2027.

2.1.3 Moties: Stimuleren duurzaam gedrag/ waterbesparing en Natuurvriendelijke oevers

Op 20 juni 2025 heeft het Algemeen Bestuur twee moties aangenomen tijdens de behandeling van de voorjaarsnota 2025. Het betreft een motie over het stimuleren van duurzaam gedrag en waterbesparing bij derden en een motie over het bevorderen van de aanleg van natuurvriendelijke oevers (NVO's), om op natuurlijke wijze de populatiegroei van de Amerikaanse rivierkreeft af te remmen.

Motie 1: Stimuleren duurzaam gedrag en waterbesparing bij derden

In de motie wordt voorgesteld om de bestaande subsidieregelingen 'Samen Vergroenen' en 'Waterbesparende maatregelen agrariërs' een impuls te geven van € 750.000, verdeeld over 2026-2028. In een verkenning wordt gekeken hoe invulling gegeven kan worden aan de motie. Na besluitvorming door het College van Dijkgraaf en Heemraden kan de voorbereiding voor de uitvoering worden gestart. In deze begroting 2026 is € 750.000 opgenomen, waarvan € 10.000 in 2026, € 370.000 in 2027 en € 370.000 in 2028.

Motie 2: Bevordering aanleg NVO's om populatiegroei Amerikaanse rivierkreeft af te remmen

De voorstellen uit deze motie worden meegenomen in de verkenning van motie 1. Na besluitvorming door het College van Dijkgraaf en Heemraden wordt de voorbereiding voor de uitvoering gestart. De financiële middelen voor de uitvoering van de motie worden gehaald uit de bestaande KRW-gelden. Het beschikbaar te stellen budget wordt als onderdeel van deze uitwerking nader bepaald.

2.1.4 Vervangingsopgave infrastructuur t.b.v. de waterschapstaken

Het waterschap staat de komende jaren voor een grote vervangingsopgave van infrastructuur. Veel assets zijn aangelegd in de jaren '60-'80 en zijn technisch verouderd en/of zitten aan de grens van hun functionele capaciteit vanwege bevolkingsgroei, weersextremen en/of maatschappelijke ontwikkelingen. Vanwege bevolkingsgroei en toename van economische bedrijvigheid neemt de hoeveelheid afvalwater toe, waardoor de zuiveringsinstallaties grotere volumes moeten verwerken. Daarnaast worden er vanuit de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater steeds hogere eisen gesteld. Het veranderend klimaat met meer weersextremen vereist aanpassingen aan het watersysteem, om flexibeler in te kunnen spelen op natte en drogere periodes. Maatschappelijke ontwikkelingen leggen de lat voor onze assets hoger als het gaat om waterkwaliteit van het oppervlaktewater.

Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, zet het waterschap deze bestuursperiode in op de implementatie van assetmanagement. Dit gaat het waterschap helpen om verder vooruit te kijken naar de meerjarige opgave, waardoor met een goede prioritering en programmering een betere sturing mogelijk is. Ook kan het waterschap opgaven integraler en gebiedsgericht oppakken.

De vervangingsopgave is uitgewerkt in assetmanagementplannen per waterschapstaak (AMP's) en langetermijnassetprogrammeringen (LTAP's). De LTAP's bevatten de investeringen die nodig zijn om de waterschapstaken goed te kunnen blijven uitvoeren. Naast investeringen zijn er ook exploitatiekosten benodigd, o.a. voor onderhouden, bedienen en onderzoeken. Als input voor de voorjaarsnota 2025 zijn de LTAP's verder doorontwikkeld en verfijnd:

- Voor Waterketen is de korte termijn (0-5 jaar) scherper in beeld gebracht en is een eerste beeld gevormd van de langere termijn (6-20 jaar).
- Voor Watersysteem is de opgave voor poldergemalen en stuwen voor de korte termijn scherper in beeld gebracht en is voor een deel van de assets een verdere doorkijk richting de langere termijn (6-20 jaar) gemaakt.
- Voor Waterveiligheid is in de LTAP de versterkingsopgave aangevuld met beheer- en onderzoeksmaatregelen.
- Tot slot is de eerste LTAP wegen opgesteld (doorkijk 20 jaar vooruit). Deze wordt de komende jaren aangescherpt.

In de Voorjaarsnota 2025 zijn de ramingen van de langetermijnassetprogrammeringen geactualiseerd en gebundeld per waterschapstaak. Jaarlijks wordt de programmering geüpdatet als input voor toekomstige voorjaarsnota's. Tot eind 2027 zullen stapsgewijs nog meerdere assettypes worden toegevoegd, zodat we voor de uitvoering van waterschapstaken toekomstbestendig zijn en blijven. Voor een uitgebreid overzicht van alle lopende projecten en nieuwe projecten, die vanuit de LTAPs de komende twee jaar opgestart worden, verwijzen we naar paragraaf 5.3 'Assetmanagement'.

2.1.5 Actualisatie Watervisie 2050

In 2025 is gestart met het actualiseren van de Watervisie 2050. Hiermee anticiperen wij op nieuwe inzichten en ontwikkelingen. Zo blijkt uit de nieuwe klimaatscenario's dat de invloed van klimaatverandering toeneemt. Voor maatregelen met een langere levensduur dan 2050 is een verdere blik vooruit nodig om desinvesteringen te voorkomen. Daarnaast betrekken we ontwikkelingen zoals: innovatie, cybersecurity, water en bodem sturend, energietransitie en circulaire economie. Het resultaat van deze actualisatie levert strategische keuzes voor de doelen van het nieuwe Waterbeheerprogramma (WBP). De tijdlijn van de actualisatie van de watervisie en het WBP worden daarom op elkaar afgestemd. De watervisie heeft ook een externe werking. Onze geactualiseerde watervisie zal bouwstenen opleveren, die als input kunnen dienen voor de gemeentelijke omgevingsvisies. Besluitvorming over de Watervisie is voorzien in het Algemeen Bestuur van juni 2026.

2.1.6 Opstellen Waterbeheerprogramma 2028-2033

Het Waterbeheerprogramma is het centrale beleidsdocument van het waterschap en is koersbepalend voor de taakuitvoering. De planperiode van het huidige Waterbeheerprogramma 2022-2027 'Versterken, Verbinden, Vergroenen' loopt af in 2027. In 2025 is een startnotitie opgesteld ter voorbereiding op de periode 2028-2033. Deze dient als bestuurlijk opdrachtdocument voor het opstellen van het nieuwe WBP. De koers van het WBP 2022-2027, de uitkomsten van de in 2025 uitgevoerde Midterm Review en het Bestuursprogramma 'Aan de Slag met Water' (2023-2027) zijn een goede basis voor het opstellen van het nieuwe Waterbeheerprogramma. De koers voor de lange termijn is vastgelegd in de Watervisie 2050. Met de actualisatie van de Watervisie spelen we in op de nieuwste ontwikkelingen. De strategische keuzes die hieruit voortkomen zijn richtinggevend voor het nieuwe waterbeheerprogramma. De financiële doorvertaling vindt plaats in de voorjaarsnota 2027.

2.1.7 Water en Bodem Sturend

Het thema 'water en bodem sturend' kreeg politieke en beleidsmatige urgentie na de kamerbrief van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in november 2022. Daarin is benoemd dat water en bodem voortaan sturende principes moeten zijn in de ruimtelijke ordening. Maakbaarheid is niet langer sturend, maar de ondergrond. Dit vraagt om een andere rol van het waterschap: proactief, vroegtijdig in de planvorming, stevig op de agenda en samen met onze gebiedspartners keuzes maken die passen bij de draagkracht van het watersysteem. De afgelopen periode is gewerkt aan de doorvertaling van water en bodem als sturende principes naar het werk van het waterschap. De uitkomst hiervan is het position paper Water en Bodem Sturend (WBS), dat in september 2025 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

Het position paper bevat een aantal WBS-uitgangspunten, die we de komende periode verder gaan implementeren. Hier zijn de afgelopen periode al belangrijke stappen in gezet. Zo worden de WBS-uitgangspunten al vertaald in omgevingsvisies van gemeenten en bevatten beleidskaders nu al bouwstenen voor de (nog te ontwikkelen) waterontwikkelkaarten. Ook brachten en brengen we kennis in bij de provinciale water- en bodemkaarten. WBS is daarmee onderdeel van alles wat we als waterschap al doen om het watersysteem toekomstbestendig te krijgen.

Bij de actualisatie van de watervisie worden nieuwe inzichten en beleidslijnen, waaronder ook water en bodem sturend, ingepast. De waterontwikkelkaarten vormen het instrument waarmee Waterschap Rivierenland het WBS-principe concreet maakt in de praktijk. Ze maken zichtbaar: wat en waar de grenzen van het watersysteem zijn, waar we kansen zien en waar risico's zijn. Waar de watervisie het *waarom* en de gewenste richting aangeeft, maken de waterontwikkelkaarten het *waar* en *hoe* praktisch toepasbaar. Samen vormen ze zo een directe koppeling tussen strategisch beleid en gebiedsgerichte uitvoering. Het Waterbeheerprogramma 2028-2033 bouwt hierop voort door deze richtingen te vertalen naar doelen, maatregelen en instrumenten.

2.2 Externe ontwikkelingen

2.2.1 Herziening EU-Richtlijn voor behandeling van stedelijk afvalwater

De EU-richtlijn voor behandeling van stedelijk afvalwater vormt het kader voor nationale wetgeving voor het zuiveren van stedelijk afvalwater. Na een lang onderhandelingstraject stemde een grote meerderheid van het Europees Parlement op 10 april 2024 in met de herziening van de richtlijn. De richtlijn trad in werking op 1 januari 2025. EU-lidstaten hebben tot en met 31 juli 2027 de tijd om de bepalingen om te zetten in nationale wetgeving. Hoe dat er voor de waterschappen precies uit zal zien is afhankelijk van keuzes die het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat en ons parlement zullen maken. De contouren zijn wel duidelijk:

- Strengere lozingsnormen voor stikstof en fosfaat;
- Verplichte quaternaire zuivering (4^e trap) van microverontreinigingen (zoals medicijnresten) op rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) met een capaciteit >150.000 i.e.
- Invoering van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (EPR): producenten van geneesmiddelen en cosmetica moeten minimaal 80% van de kosten van deze zuiveringstechniek dragen;
- Verhoogde transparantie en monitoring inclusief publiek toegankelijke informatie over afvalwatersystemen en gezondheidsparameters.

Voor de LTAP Waterketen is een eerste inschatting gemaakt van de benodigde investeringen tot 2045. Deze raming is gebaseerd op een voorlopige vertaling van de richtlijn naar Nederlandse wetgeving. In de komende jaren volgen we dit vertaalproces nauwgezet. Zodra er nieuwe inzichten ontstaan die afwijken van de oorspronkelijke investeringsramingen, worden deze verwerkt in de LTAP Waterketen.

2.2.2 Nieuw belastingstelsel

Het nieuwe belastingstelsel voor waterschappen treedt op 1 januari 2026 in werking. Het nieuwe belastingstelsel lost diverse knelpunten op uit het huidige stelsel waaronder de zogenaamde 'weeffout'.

Hoofdpijnen uit de wet

Met de wetswijziging zijn zowel de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing als de verontreinigingsheffing op onderdelen aangepast.

Wijzigingen met betrekking tot de watersysteemheffing

1. De kostentoedelingsmethode wordt aangepast. Dit is de methode aan de hand waarvan de waterschappen bepalen wat de financiële bijdrage van elke betalende categorie aan de kosten van de watersysteemtaak is. De nieuwe kostentoedeling vindt plaats op basis van de kenmerken van het waterschapsgebied en geeft de waterschapsbesturen ook meer ruimte om de kostenaandelen af te stemmen op de omstandigheden in het gebied en op de eigen taakuitoefening.
2. Binnen de categorie gebouwd worden met ingang van 2026 verplicht twee tarieven vastgesteld. Een voor woningen en een voor niet-woningen. Hierdoor wordt beter rekening gehouden met de verschillen in de ontwikkeling van de WOZ-waardes van woningen ten opzichte van andere gebouwen en ontstaat een evenredige lastenverdeling.
3. Het kostenaandeel van de groep ingezetenen blijft afhankelijk van de inwonerdichtheid in het gebied van het waterschap. Wel is het zo dat waterschappen die het kostenaandeel dat initieel is bepaald willen verhogen, dit voortaan op basis van gebiedskenmerken moeten motiveren.

4. De tariefdifferentiatie wegen, de mogelijkheid om het tarief voor verharde openbare wegen te verhogen is gemaximeerd op 100% (was 400%).
5. Tot slot krijgen waterschappen de mogelijkheid om het profijt bij wateraanvoerprojecten beter tot uitdrukking te brengen in de betaling door de specifieke groep belanghebbenden die daarvan profiteert.

Wijzigingen met betrekking tot de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing

1. Van bepaalde bedrijven (de 'meetbedrijven') wordt het afvalwater in het laboratorium geanalyseerd om de vervuilingswaarde vast te stellen. Bij de analyse moeten de waterschappen op dit moment op grond van de huidige wetgeving gebruik maken van stoffen die belastend zijn voor mens en milieu. Dit is een knelpunt. In de wet is nu een nieuwe analysemethode opgenomen die deze bezwaren vermindert.
2. Samenhangend met het vorige punt is in de wet een afwijkprotocol opgenomen. Het afwijkprotocol voorkomt dat bedrijven als gevolg van de nieuwe analysemethode te veel of te weinig belasting gaan betalen.
3. Waar afvalwater jarenlang alleen als kostenpost werd beschouwd, is het met nieuwe technieken tegenwoordig mogelijk om met het afvalwater energie op te wekken en uit het afvalwater waardevolle grondstoffen (terug) te winnen. Door deze waarde te onderkennen en te benutten, wordt een bijdrage geleverd aan duurzaamheidsdoelstellingen en kunnen de kosten van de rioolwaterzuivering worden beperkt. De wet biedt waterschappen de mogelijkheid om aan bedrijven die bepaalde stoffen leveren een korting op de heffing te verlenen.
4. De bepaling van de vervuilingswaarde van het afvalwater van bepaalde groepen bedrijven (de 'tabelbedrijven') vond plaats op basis van de hoeveelheid ingenomen water en aan de hand van een tabel ('Tabel afvalwatercoëfficiënten'). Deze tabel is verouderd en de indeling van bedrijven is ook niet meer in alle gevallen representatief. De nieuwe werkwijze is dat de indeling niet meer op basis van bedrijfstak, maar op basis van de specifieke omstandigheden bij het bedrijf plaatsvindt. Dit gaat leiden tot een nauwkeurigere indeling van nieuwe (alsook van bestaande) bedrijven en een betere toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt'.
5. Soms wordt het afvalwater van bedrijven niet via het riool geloosd, maar apart naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap gebracht, bijvoorbeeld met een tankauto. Tot nu toe brachten de waterschappen voor deze 'separate afvalwaterstromen' zuiveringsheffing in rekening. In de wet is bepaald dat voor deze stromen voortaan alleen een privaatrechtelijke prijs in rekening mag worden gebracht. Dit heeft tot gevolg dat waterschappen met de betreffende bedrijven privaatrechtelijke overeenkomsten moeten afsluiten.
6. De laatste wijziging die in de zuiveringsheffing is doorgevoerd, betreft eigenlijk een verduidelijking. In de wet is verduidelijkt dat waterschappen de kosten die zij maken om de afvoer van hemelwater naar de rioolwaterzuivering te verminderen (denk bijvoorbeeld aan subsidies voor de aanschaf van regentonnen), uit de zuiveringsheffing kunnen dekken.

Bestuurlijk proces ter voorbereiding op herziening kostentoedelingsverordening Watersysteembeheer

Het afgelopen jaar is een proces doorlopen met de commissie Middelen en het Algemeen Bestuur, om hen te informeren over het nieuwe belastingstelsel. Tijdens diverse bijeenkomsten is het bestuur geïnformeerd over de opzet en werking van het nieuwe stelsel, het effect van de aanpassing van de tariefdifferentiatie Wegen, de effecten van technische toepassing van het nieuwe stelsel op de lastenverdeling bij Waterschap Rivierenland en de bestuurlijke mogelijkheden, om de lasten binnen het nieuwe stelsel te verdelen over de categorieën gebouwd, ongebouwd, natuur en ingezetenen.

Op 22 april 2025 zijn de bestuurlijke mogelijkheden besproken, om de lasten op een andere wijze te verdelen over de categorieën. Aan de hand van een rekenmodel zijn op interactieve wijze diverse scenario's doorgenomen. Ter voorbereiding op de extra commissievergadering van 1 mei 2025 heeft

het College van Dijkgraaf en Heemraden aan de commissie meerdere varianten voorgelegd om de bestuurlijke richting voor de kostentoedeling 2026 watersysteemheffing te bepalen. Naar aanleiding van de behandeling in de commissie Middelen van 1 mei is voorgesteld te kiezen voor een verlaging van het kostenaandeel voor natuur van 0,125% naar 0,12%. Daarmee wordt zowel voor het aandeel ongebouwd als het aandeel natuur gebruik gemaakt van de bestuurlijke bandbreedte en wordt het rekenkundige aandeel voor beide categorieën met circa 3% verlaagd.

Bij de behandeling van de voorjaarsnota heeft het Algemeen Bestuur de volgende keuze gemaakt:

1. Het kostenaandeel voor ingezetenen te stellen op 38,00%.
2. Het kostenaandeel voor eigenaren van ongebouwde onroerende zaken te stellen op 9,75%.
3. Het kostenaandeel voor eigenaren van natuurterreinen te stellen op 0,12%.
4. Het kostenaandeel voor eigenaren van gebouwde onroerende zaken te stellen op 52,13%.
5. De tariefdifferentiatie voor buitendijkse onroerende zaken te handhaven op -50%.
6. De tariefdifferentiatie voor eigenaren van verharde openbare wegen te stellen op +100%.
7. Kosten van kwijschelding rechtstreeks toe te rekenen aan categorie ingezetenen (ongewijzigd).
8. Kosten van verkiezingen rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie ingezetenen.
9. Kosten uitvoering Wet Onroerende Zaken rechtstreeks toe te rekenen aan categorie Gebouwd.
10. De kostentoedelingsverordening jaarlijks op basis van actuele gegevens bij te stellen.

Gedurende de zomerperiode heeft de kostentoedeling ter inzage gelegen. Hierop zijn geen reacties ontvangen. De kostentoedelingsverordening wordt tegelijkertijd met de begroting in november 2025 door het Algemeen Bestuur vastgesteld.

2.3 Ontwikkelingen en voortgang impactvolle projecten

2.3.1 Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Waterschap Rivierenland werkt voortvarend aan projecten in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De projecten Gorinchem-Waardenburg (GoWa) en Tiel-Waardenburg (TiWa) bevinden zich in de uitvoeringsfase. Wolferen-Sprok en Stad Tiel zijn eind 2024 (hoogwaterveilig) opgeleverd en worden eind 2025 administratief afgerond. Eind 2025 start de uitvoering van het project Neder-Betuwe (NeBe). De projecten Sprok-Sterreschans-Heteren (SSH) en Streefkerk-Ameide-Fort-Everdingen (SAFE) bevinden zich in de verkennings- en de planfase. Verder zijn eind 2024 de eerste projecten langs de Zuidelijke Waaldijk, Beren-Woudrichem en Weurt-Dreumel, gestart. De verkenning van de projecten op de Zuidelijke Waaldijk start onder meer door middel van grondonderzoeken en veiligheidsanalyses (TGV). Die zijn eind 2024 in gang gezet en zullen naar verwachting in 2026 zijn afgerond.

Het programma ligt - met de lopende projecten - op schema om de doelstelling '20% van de primaire waterkeringen voldoet aan de wettelijke norm in 2027' te behalen (conform Waterbeheerprogramma 2022-2027). De projecten in uitvoering verlopen vooralsnog conform planning en blijven binnen budget. Bij project NeBe is in de voorbereidende fase vertraging opgetreden. Dit is het gevolg van regelgeving op het gebied van stikstof, eisen vanuit de natuur en discussies met het landelijk HWBP over subsidiabiliteit. Begin 2025 is het bestuur geïnformeerd over de oorzaken van kostenstijgingen bij Neder-Betuwe. In het derde kwartaal van 2025 zijn de subsidie en het krediet voor de realisatiefase aangevraagd, waarmee de uitvoeringsfase van het project kan starten.

Er zijn in 2023 en 2024 vijf nieuwe WSRL-projecten toegelaten op het landelijk programma: allemaal onderdeel van de zuidelijke Waaldijk. Het gaat om circa 40 km te versterken waterkeringen. Bij de programmering waren alleen de verkenningsfasen toegelaten op het programma als gevolg van het landelijk budgettekort. In het ontwerpprogramma 2027-2038 zijn ook de planuitwerkings- en realisatiefasen toegevoegd dankzij de extra landelijke financiering van € 2,25 miljard. Om de volledige

opgave langs de Zuidelijk Waaldijk te programmeren moeten nog twee ingangstoetsen worden doorlopen. Deze staan gepland voor de eerste helft van 2026.

Oormerken 10% PGEB

Onderdeel van de financiering van het HWBP is dat waterschappen die versterkingen van primaire waterkeringen uitvoeren op basis van voorcalculatie 90% subsidie krijgen en zelf een projectgebonden eigen bijdrage (PGEB) van 10% bijdragen. Het Algemeen Bestuur van Waterschap Rivierenland heeft - in navolging van het landelijk bestuur – in 2023 besloten dat wanneer de 10% PGEB niet wordt gerealiseerd door meevallers, de betreffende middelen geoormerkt blijven voor volgende projectfasen in het HWBP. Dit besluit heeft betrekking op de afgesloten projectfasen in 2023 en volgende jaren. In 2024 zijn er geen projectfasen afgesloten. In 2025 worden naar verwachting vier projectfasen afgesloten. De resultaten hiervan worden verwerkt in de jaarrekening 2025.

Tevens heeft het Algemeen Bestuur op 30 september 2024 besloten om het voordeel uit de periode 2014-2022 op de Projectgebonden Eigen Bijdrage, gecijferd op € 8,4 miljoen, vrij te maken voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Dit is lijn met het besluit dat hierover is genomen in de landelijke commissie Waterveiligheid (CWV) op 4 oktober 2024.

Ontwikkelingen financiering landelijk programma HWBP

De kosten voor het HWBP worden voor 50% door het Rijk betaald en voor 50% door de 21 waterschappen. De gezamenlijke bijdrage aan het HWBP is jaarlijks € 450 miljoen (prijspeil 2023). De kosten van projecten zijn voor 90% subsidiabel (Rijk 50% en Solidariteitsdeel waterschappen 40%). De overige 10% wordt in de vorm van een projectgebonden eigen bijdrage (PGEB) door het uitvoerende waterschap betaald.

Zoals toegelicht in eerdere B&V-documenten staat de financierbaarheid van het landelijk programma HWBP voor de periode 2026-2037 enorm onder druk. Dit komt omdat de kosten per kilometer dijkversterking zijn gestegen en er landelijk meer kilometers versterkt moeten worden op basis van de uitkomsten van de landelijke beoordelingsronde overstromingskans (LBO-1). Dit heeft in 2024 effect gehad op de programmering 2026-2037, waarin de planuitwerkings- en realisatiefasen van nieuw geprogrammeerde projecten niet waren opgenomen.

De alliantiepartners hebben de afgelopen periode gesproken over dit financieringsvraagstuk. Om samen met de 21 waterschappen de continuïteit van het Hoogwaterbeschermingsprogramma te borgen, heeft het Algemeen Bestuur op 30 september 2024 ingestemd met het voorstel van de Unie van Waterschappen, om extra financiële middelen voor het HWBP voor de periode 2030-2036 beschikbaar te stellen middels de komende voorjaarsnota's, waarbij wordt uitgegaan van € 1,25 miljard in 7 jaar voor de 21 waterschappen gezamenlijk; onder de voorwaarden dat het Rijk dezelfde extra financiële bijdrage als de waterschappen levert en dat in 2024 en 2025 besluitvorming plaatsvindt over onderwerpen om als alliantie effectiever en efficiënter te worden. Landelijk is op 13 december 2024 in de Ledenvergadering van de Unie van Waterschappen ingestemd met het voorstel tot extra financiering en is dit middels een brief aan de Minister bevestigd.

Begin 2025 is bekend geworden dat het Rijk van haar bijdrage van € 1,25 miljard vooralsnog € 1,00 miljard toezegt en onder voorwaarden de ontbrekende € 0,25 miljard op een later moment zal toezeggen. Dit is de basis geweest voor het ontwerpprogramma 2027-2038 waarin voor Waterschap Rivierenland de nodige planuitwerkings- en realisatiefasen konden worden toegevoegd. In het derde kwartaal 2025 zijn de bestuurlijke afspraken voor herijking van het HWBP besproken in de Commissie Waterveiligheid. Besluitvorming vindt plaats in de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen in december 2025. In 2026 vindt ambtelijke uitwerking van de herijkingsafspraken plaats.

2.3.2 Gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H)

In 2017 heeft het Algemeen Bestuur een visie vastgesteld voor de toekomstige inrichting van het watersysteem in de Alblasserwaard. Door het watersysteem als geheel te bekijken, kunnen verschillende uitdagingen binnen het systeem beter met elkaar worden verbonden. De visie helpt om te bepalen of en in welke mate maatregelen aan het watersysteem en de kades passen binnen de lange termijn aanpak. Het bestuur heeft in 2019 en 2020 aanvullende besluiten genomen, zoals de fasering en de locatiekeuze voor de boezembemaling. Dit leidde tot de keuze voor de aanleg van een gemaal bij Hardinxveld, met mogelijk in de toekomst nog een kleiner gemaal bij Groot Ammers.

De watersysteemmaatregelen die voortkomen uit deze visie zijn:

- Een nieuwe indeling van de Overwaard en de Nederwaard door het project Nieuwe Waarden Alblasserwaard (NWA);
- Het loskoppelen van de Graafstroom door een afsluitmiddel in de Graafstroom en het verplaatsen van het gemaal voor polder Laag Blokland. De realisatie van deze maatregelen wordt gefaseerd uitgevoerd en start in 2025.

Dit zorgt voor een robuust en adaptief watersysteem in de Alblasserwaard. Hierdoor kunnen de waterpeilen beter worden beheerst, wordt de kans op wateroverlast verkleind, kan er water van betere kwaliteit worden ingelaten en hoeven er minder kades te worden versterkt.

Met het vaststellen van de visie is ook een integraal maatregelenpakket vastgesteld. Dit was de start van de voorbereiding van de versterking van de groene kades in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (tranche 1). Parallel daaraan is een onderzoeksprogramma gestart en is een strategie ontwikkeld om deze kadeversterkingsopgave doelmatig aan te pakken. Op deze manier hebben we ervaring opgedaan met kadeversterking en hebben we kaders ontwikkeld, die we nu ook kunnen toepassen op de bebouwde kades (tranche 2).

Het programma A5H kent twee impactvolle projecten:

- Project Nieuwe Waarden Alblasserwaard (voorheen Boezembemaling Overwaard)
- Project Kadeversterking 1^e tranche

Project Nieuwe Waarden Alblasserwaard

Het project Nieuwe Waarden Alblasserwaard (NWA) staat voor een aanpassing van het eeuwenoude watersysteem in de Alblasserwaard: het opdelen van het systeem in de Neder- en Overwaard. In een integraal gebiedsplan wordt de nieuwe boezem door het waterschap, de provincie Zuid-Holland en de gemeente Hardinxveld-Giessendam ingepast in de omgeving, naast een zonnepark van een particuliere initiatiefnemer (invulling RES-opgave) en de ontwikkeling Natuurnetwerk Nederland.

Maatregelen

De maatregelen aan het watersysteem, die onderdeel uitmaken van NWA, zijn op hoofdlijnen:

- de aanleg van een nieuwe boezem tussen de Giessen en de Merwede voor de Overwaard.
- de bouw van een nieuw boezemgemaal nabij Hardinxveld- Giessendam.
- het aanbrengen van een opening in de Middeldkade.
- de aanleg van een flexibel afsluitmiddel in het Achterwaterschap.
- het treffen van maatregelen aan de bocht in de Giessen bij Giessen-Oudekerk.
- de aanleg van vispassages.
- het uitvoeren van natuur compenserende maatregelen.

Samenwerking ProRail en RWS

Bij de aanleg van het nieuwe boezemkanaal moeten zowel de Merwedelinge-spoorlijn als de autosnelweg A15 gekruist worden. ProRail en Rijkswaterstaat zijn daarom intensief betrokken bij het project. ProRail zal de kruising met de spoorlijn (en met de Parallelweg van de gemeente

Hardinxveld-Giessendam) onderbrengen in de zogeheten “Tunnelalliantie”. Dat is een alliantie van ProRail met een aantal geselecteerde aannemers die bevoegd zijn om werkzaamheden aan het spoor uit te voeren. Met Rijkswaterstaat vindt overleg plaats over de beschikbare tijdsloten voor het realiseren van de kruising met de A15.

Omgeving en stakeholders

Het project NWA leidt tot grote ingrepen in de bestaande omgeving. Dit raakt stakeholders als bewoners en gebruikers van het gebied, maar ook (bestuurlijke) stakeholders, zoals gemeenten, provincie, Rijkswaterstaat, ProRail en andere partijen. Vanuit het Omgevingsmanagement neemt het waterschap daarom de belangen van deze partijen nadrukkelijk mee in het project.

Marktbenadering

Er is gekozen voor de tweefasen aanpak: een bouwteamfase waarin Waterschap Rivierenland samen met de aannemer werkt aan ontwerp, risico's en realisatieovereenkomst, en de realisatiefase, waarin de aannemer het werk uitvoert op basis van de realisatieovereenkomst. De selectiefase van de Europese aanbesteding is afgerond; drie partijen zijn geselecteerd voor de dialoofase.

Kostenraming

In de Voorjaarsnota 2025 is de meerjarenraming verhoogd naar € 230 mln.

Project kadeversterking 1^e tranche

Door de gefaseerde aanpak en het werken in deeltrajecten wordt de uitvoering verspreid over meerdere jaren. Daarmee voorkomen we overlast in het gebied zoveel als mogelijk.

- De kadeversterking Peursumsche Vliet is in uitvoering.
- Voor Kade Kortland is het Projectbesluit ter inzage gelegd. De uitvoering zal naar verwachting eind 2025 starten.
- Het Ontwerp Projectbesluit voor Smoutjesvliet, Kromme Elleboog, het Achterwaterschap en Dwarsgang (met bijbehorende Ecologische Verbindingszone) wordt ter inzage gelegd in 2025 met beoogde goedkeuring door de Provincie op het Projectbesluit in begin 2026.
- Medio 2026 start de uitvoering van Smoutjesvliet, Kromme Elleboog en het Achterwaterschap. Hiervoor worden de benodigde gronden aangekocht en/of kabels en leidingen verlegd. Voor het ruilplan van het Achterwaterschap is de kavelruilintentie ondertekend en deze zal eind 2025 notarieel gepasseerd worden.
- Uitvoering van de Dwarsgang staat op de planning voor 2027 in verband met grondverwerving.
- Het ontwerp voor de Ammerse Kade is op Voorontwerp niveau gereed. Gezien de lokale omstandigheden en bereikbaarheid is gekozen voor uitvoering middels een tweefasen contract.
- Het Definitief Ontwerp voor de Zouweboezem zal naar verwachting medio 2026 gereed zijn waarna vergunningen en grondverwerving wordt opgestart, uitvoering staat gepland voor start in 2027.
- De eerste hoogteopgave is volledig afgerond.

Door middel van risico gestuurd beheer en onderhoud wordt de hoogte in het gebied gemonitord en jaarlijks met onderhoudsmaatregelen bijgehouden.

Voorbereiding 2^e tranche kadeversterking

De voorbereiding op de verkenning van de 2^e tranche kadeversterking is gestart. Dit zijn vooral bebouwde boezemkades. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de ervaring die is opgedaan bij de kadeversterking van de groene kades in de 1^e tranche. De aanpak van de bebouwde kades is complexer dan die van de groene kades door de combinatie van functies, de omgeving, grote variatie

in opgave en mogelijke oplossingen. In de Voorjaarsnota 2026 wordt de meerjarenraming voor de 2e tranche kadeversterking verwerkt, op basis van de verdere uitwerking van de opgave die volgt uit de toetsing van 2024.

2.3.3 Kaderrichtlijn Water

Schoon en gezond grond- en oppervlaktewater is erg belangrijk voor het leven van planten, dieren én mensen. Daarom is zorgen voor schoon en gezond water één van onze kerntaken. We werken aan een watersysteem met een goede waterkwaliteit, dat ecologisch goed functioneert en waar mensen van kunnen genieten. Dat geldt voor de Kaderrichtlijn Water (KRW)- oppervlaktewaterlichamen als voor de overige wateren (kleinere wateren) in ons gebied. De Europese Kaderrichtlijn Water verplicht de lidstaten om in de KRW-waterlichamen een goede chemische en ecologische waterkwaliteit te realiseren in 2027. In ons beheergebied hebben we 29 KRW-oppervlaktewaterlichamen. Dat zijn de grotere wateren in het gebied. De KRW is sturend in het bepalen van doelen en maatregelen voor schoon oppervlaktewater. Op het halen van KRW-doelen rust namelijk een resultaatsverplichting. Dat betekent dat we de maatregelen met urgentie uitvoeren.

Sinds 2009 werkt Waterschap Rivierenland in opeenvolgende planperioden aan de doelen van de KRW. Door een consistent maatregelenpakket, waarvan de basis nog steeds staat en dat hoofdzakelijk gericht is op biologie en fysisch-chemische parameters, is de waterkwaliteit sterk verbeterd. Het waterschap zet in op inrichtingsmaatregelen, vispassages, baggeren, vergunningverlening en de zuivering van afvalwater. Ook zijn de noodzakelijke en afgesproken maatregelen aan overstorten (gemeenten) uitgevoerd. In 2024 is een KRW-tussenevaluatie uitgevoerd, hierbij is het Algemeen Bestuur via een AB-werkgroep actief betrokken. Dit intensieve proces heeft geresulteerd in een impulsmaatregelenpakket, waarmee het waterschap zich extra inzet om de KRW-doelen in 2027 dichterbij te brengen.

In 2026 en 2027 ligt de nadruk op het uitvoeren van resterende KRW-maatregelen en het voorbereiden van de volgende planperiode (2028–2033). We geven uitvoering aan het geplande KRW maatregelenpakket zoals aanleg van natuurvriendelijke oevers, aanleg vispassages en optimalisatie van beheer en onderhoud. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan impulsmaatregelen. Dit zijn extra maatregelen waarmee we onze reguliere waterkwaliteitstaak verbeteren. Dit zijn bijvoorbeeld het actualiseren van de (directe) lozingsvergunningen, het versterken van inzicht in indirecte lozingen door het meten van chemische stoffen op rioolwaterzuiveringen en het verbeteren van de monitoringsinspanningen in het watersysteem. Aanvullend nemen we ook fysieke maatregelen zoals het uitvoeren van een pilot naar de Amerikaanse rivierkreeft. Tegelijkertijd zijn we gestart met de voorbereidingen op het stroomgebiedbeheerplan 4 (2028 – 2033) om te komen tot ambities en maatregelen voor de volgende planperiode. Verankering van de ambities vindt vervolgens plaats in het waterbeheerprogramma 2028-2033.

2.3.4 Realisatie Modificaties rwzi Arnhem

De rwzi Arnhem is op meerdere aspecten verouderd en de storingsfrequentie is onacceptabel toegenomen. Met het project 'Realisatie modificaties rwzi Arnhem' zal de installatie dusdanig worden opgewaardeerd dat deze langjarig (t/m 2040) op efficiënte wijze kan voldoen aan wet- en regelgeving. Op hoofdlijnen behelst het project een nieuw ontvangstwerk van het influent en een nieuwe slib-ontwatering om de verblijftijd in de slibgisting te optimaliseren. Verder komt er een installatie waarmee biogas omgezet zal worden in groengas. Ook de beluchting in de waterlijn zal worden uitgebreid. De planning voorziet in een ontwerp- en realisatiefase waarbij het geheel begin 2029 operationeel zijn.

2.3.5 Toekomstbestendig maken rwzi Nijmegen

De rwzi Nijmegen is de grootste zuivering van waterschap Rivierenland en is vanaf 1982 in bedrijf. In 2003 is de capaciteit van rwzi Nijmegen uitgebreid met een vierde beluchtingsstraat.

Als gevolg van de toename van afvalwater vanuit de bevolking en industrie is verdere capaciteitsuitbreiding van rwzi Nijmegen noodzakelijk, om aan de effluenteisen te kunnen blijven voldoen. Bij deze uitbreiding wordt tevens geanticipeerd op de strengere effluenteisen voor stikstof en fosfaat uit de Europese richtlijn stedelijk afvalwater. Rwzi Nijmegen kent als grootste zuiveringsinstallatie een relatief grote uitstoot van lachgas ten opzichte van andere zuiveringen in het beheergebied. Bij de capaciteitsuitbreiding zal ook de uitstoot van lachgas worden aangepakt. Dit draagt bij aan onze bestuurlijke doelen voor klimaatneutraliteit. Met het project 'Capaciteitsuitbreiding rwzi Nijmegen' zal de rwzi zodanig worden uitgebreid dat deze naar verwachting tot circa 2054 voldoende capaciteit heeft en op een efficiënte en duurzame wijze kan voldoen aan de eisen.

Daarnaast is er een afhankelijkheid met de naastgelegen Afvalverwerking Regio Nijmegen (ARN), aangezien de zuivering gebruikmaakt van restwarmte van de ARN. Deze warmte wordt door de ARN op termijn ingezet voor onder andere stadsverwarming. Daarom hebben de ARN en Waterschap Rivierenland onderling afgesproken dat het waterschap zich onafhankelijk zal maken van de warmte van ARN. Het project zorgt ervoor dat Waterschap Rivierenland onafhankelijk wordt van warmte-uitwisseling met ARN.

Tot slot geldt gebiedsbreed dat er sprake is van een toename van de hoeveelheid te verwerken slib. Daarom zal op de rwzi Nijmegen de slibgistingscapaciteit worden uitgebreid, zodat het waterschap voldoende capaciteit in de slibverwerking blijft houden in de toekomst.

Op 15 juli 2025 heeft ter voorbereiding een eerste marktconsultatie plaatsgevonden. Op basis hiervan worden de voorbereidingen voor project 'Capaciteitsuitbreiding rwzi Nijmegen' verder vormgegeven. Er wordt toegewerkt naar de totstandkoming van een uitvoeringsontwerp, waarna de realisatie gereed moet zijn voor eind 2033.

2.4 Uiteenzetting uitgangspunten en normen

De financiële uitgangspunten voor de voorjaarsnota en begroting zijn gebaseerd op de ramingen van het CPB (Centraal Planbureau). Voor het jaar 2026 zijn de uitgangspunten gebaseerd op de door het CPB vastgelegde ramingen in de Macro Economische Verkenningen van juli 2025, aangevuld met de Verkenning Middellange termijn 2027-2030. De uitgangspunten worden jaarlijks bij de opstelling van de voorjaarsnota en de begroting geactualiseerd.

	Begroting 2025 (2025-2029)	Voorjaarsnota 2025 (2026-2030)	Begroting 2026 (2026-2030)
Inflatie	2026-2029: 2,7 %	2026: 2,6% 2027: 2,3% 2028: 2,2% 2029: 2,2% 2030: 2,2%	2026: 2,6% 2027: 2,5% 2028: 2,1% 2029: 2,1% 2030: 2,1%
Loonontwikkeling	2026: 3,7% 2027: 3,6% 2028: 3,5% 2029: 3,5%	2026: 4,0% 2027: 3,6% 2028: 3,4% 2029: 3,2% 2030: 3,2%	2026: 4,2% 2027: 3,6% 2028: 3,4% 2029: 3,2% 2030: 3,1%
Sociale lasten	28,4 %	28,4 %	28,4%
Lange rente	2026-2029: 2,3 %	2026-2030: 2,3 %	2026-2030: 2,3%
Korte rente	Opbrengst 2026: € 1,2 mln 2027-2029: € 0	Opbrengst 2026: € 1,2 mln 2027-2030: € 0	Opbrengst 2026: € 1,2 mln 2027-2030: € 0 Rentepercentage kort 1,5%
Dividend NWB	€ 4,5 miljoen per jaar	€ 4,5 miljoen per jaar	€ 4,5 mln. per jaar
Resultaat bestuursrapportage		<u>1^e burap 2025:</u> Watersysteem: 0,3 N Zuivering: 0,1 V Wegen: 0,1 V	<u>2e burap 2025:</u> Watersysteem: 0,5 N Zuivering: 3,4 V Wegen: 0,2 V

2.5 Toelichting op afwijkingen uitgangspunten t.o.v. vorige begroting en voorjaarsnota

Inflatie

Het Centraal Planbureau heeft in de geactualiseerde Macro Economische Verkenningen de inflatie gelijk gehouden aan haar prognose van dit voorjaar. De inflatie voor 2026 bedraagt onveranderd 2,6%. De gemiddelde inflatie in de jaren 2027-2030 ligt op circa 2,2%. Dit is vergelijkbaar met de voorjaarsnota 2025.

Loonontwikkeling

De actuele cao voor waterschappen loopt tot 1 januari 2027. Het uitgangspunt van de loonontwikkeling is voor het jaar 2026 gebaseerd op de Macro Economische Verkenningen en voor de jaren 2027-2030 op de verkenning middellange termijn van het Centraal Planbureau. Hierin is het percentage voor loonontwikkeling in 2026 naar boven bijgesteld met 0,2% t.o.v. het gehanteerde percentage in de voorjaarsnota. De aanpassing van dit uitgangspunt heeft een kostenverhogend effect van € 0,2 miljoen structureel. Vanaf 2030 daalt dit effect naar € 0,1 miljoen, omdat in dat jaar het uitgangspunt iets verlaagd is ten opzichte van de CPB-prognose dit voorjaar.

Sociale lasten

Dit uitgangspunt is ongewijzigd ten opzichte van begroting 2025 en voorjaarsnota 2025.

Loonkosten

De personeelsbegroting is gebaseerd op de formatie per 1 januari 2026, de geldende cao voor waterschappen en de uitgangspunten voor verwachte loonontwikkeling van het CPB.

Formatie

De stand van de formatie per 1 januari 2026 bedraagt 984,6 fte, waarvan 15,8 fte tijdelijk.

	Begroting 2025 Peildatum 01-01-2025	Voorjaarsnota 2025 Peildatum 01-01-2026	Begroting 2026 Peildatum 01-01-2026	Verschil VJN-BEGR Peildatum 01-01-2026
Vast	957,6	963,1	968,8	5,7
Tijdelijk	13,1	8,8	15,8	7,0
Totaal	970,7	971,9	984,6	12,7

Ten opzichte van de begroting 2025 (stand per 1 januari 2025) is de formatie toegenomen met 13,9 fte. In de voorjaarsnota 2025 was een deel van de verschillen al toegelicht. Er was zowel sprake van een toename van de formatie (+10,5 fte vast, +2,5 tijdelijk) als van een afname (-5 vast, -6,8 tijdelijk). Per saldo 1,2 fte. Ten opzichte van de voorjaarsnota 2025 is de formatie toegenomen met 12,7 fte.

De vaste formatie is toegenomen met 5,7 fte. Het betreft:

- 2,0 fte adviseurs vergunningverlening, waar in de begroting 2025 al financieel rekening mee was gehouden. Tegenover de loonkosten staan hogere legesopbrengsten.
- 0,8 fte vakspecialist procesautomatisering vanuit het actieplan informatieveiligheid. Met deze kosten was in de meerjarenbegroting 2025 al rekening gehouden.
- 2,9 fte bij beheer- en onderhoud. Deze uitbreidingen zijn budgetneutraal verwerkt conform het beleid 'zelf doen versus inhuren', waarbij bij een positieve Value Case gekozen wordt voor zelf doen. Het betreft een monteur werktuigbouw, een toezichthouder wegen en een maaibootspecialist.

De tijdelijke formatie is toegenomen met 7,0 fte. Het betreft:

- 5 fte voor het juniorenplan HWBP. Hiermee leiden we jonge medewerkers op, om in de nabije toekomst een IPM-rol te vervullen op onze HWBP-projecten. Hierdoor wordt het waterschap minder afhankelijk van externe capaciteit. De loonkosten worden gedeeltelijk gesubsidieerd vanuit het programma HWBP. Het restant wordt gedekt met een besparing op de afdeling 'Projecten waterveiligheid', zodat het juniorenplan per saldo budgetneutraal verwerkt is.
- 2 fte medewerkers vergunningverlening, waarmee in de begroting 2025 al rekening was gehouden (tegenover de loonkosten staan hogere legesopbrengsten).

Stelpost strategische personeelsplanning 2026-2030

Om invulling te geven aan de strategische personeelsplanning is in de voorjaarsnota 2025 en deze begroting een stelpost opgenomen van € 4,5 miljoen in 2026, oplopend naar € 14 miljoen in 2029. De strategische personeelsplanning bevat de toekomstige personeelsbehoefte voor de jaren 2026 t/m 2030. Daarin was een piek voorzien in de eerstkomende jaren. In de voorjaarsnota heeft het College van Dijkgraaf en Heemraden ervoor gekozen om de invulling van de personeelsbehoefte gelijkmatiger over de jaren te verdelen. In totaal komt het neer op een formatie-uitbreiding van netto 140 fte over 5 jaar. De uitbreiding bestaat uit die hoofdcategorieën:

Toename van opgaven (132 fte)

De grootste uitbreiding komt voort uit een toename van opgaven. Deze bestaat hoofdzakelijk uit:

- Grote vervangingsopgave van infrastructuur die gebouwd is in de jaren '60-'80, om aan wettelijke taken te blijven voldoen (project- en uitvoeringscapaciteit LTAP's).
- Toename van nieuwe wet- en regelgeving en aandacht voor veiligheid. Dit leidt onder andere tot een toename van administratieve druk en er is meer specialistische kennis nodig.
- Klimaatverandering vraagt om meer inzet van installaties en adequate crisisbeheersing.
- Intensievere samenwerking met andere stakeholders om gezamenlijke doelen te bereiken.
- Meer betrokkenheid aan de voorkant gevraagd bij ruimtelijke ontwikkelingen en initiatieven van derden (vanwege onder andere Omgevingswet en Water Bodem Sturend).

Uitgestelde werkzaamheden (55 fte)

Het tweede deel komt voort uit uitgestelde werkzaamheden (55 fte). Dit betreft onder andere:

- Uitgestelde werkzaamheden op het gebied van onderhoud aan assets. Dit gaat knellen en brengt (financiële) risico's met zich mee. Een inhaalslag is nodig om aan wet- en regelgeving te voldoen.
- Toegenomen complexiteit van opgaven en onze omgeving stellen hogere eisen aan de kwaliteit van bestuurlijke advisering, inrichting assetmanagement en projectmanagement.
- Onvoldoende capaciteit voor professioneel contract- en datamanagement.
- Vanwege onvoldoende (mee)-groei van de ondersteunende diensten en toegenomen wetgeving is er extra capaciteit nodig binnen bedrijfsvoering en de afdeling IDT.

Digitalisering, data, AI, informatie (23 fte)

Tot slot is uitbreiding nodig om kennis binnen te halen op het gebied van data, informatie en AI:

- Verbeteren en stroomlijnen van werkprocessen voor hogere efficiëntie en kwaliteit.
- Belang van betrouwbare data groeit (t.b.v. wet en regelgeving, effectief risicomanagement en efficiëntie). Dit vraagt om goed databeheer.
- Implementeren van nieuwe technologieën en digitale oplossingen (waaronder AI), om de arbeidsproductiviteit te verhogen.
- Professionaliseren van procesmanagement en projectmanagement, om aansluiting te houden bij de markt.
- Aantrekkelijk werkgever blijven om personeel te behouden.

In de uitwerking is ook rekening gehouden met een efficiencybesparing **(-70 fte)**, onder andere door het vergroten van arbeidsproductiviteit met digitale oplossingen en het optimaliseren van processen. Het totaal komt daarmee lager uit dan de som van de genoemde onderdelen.

De formatie-uitbreiding is als volgt verdeeld over de jaren:

2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
45	40	35	20	0	140

De verdere invulling van formatie-uitbreiding wordt afgestemd met de Heemraad Middelen. Periodiek vindt er terugkoppeling plaats over de voortgang in het Taakhoudersoverleg Middelen.

Lange rente

Het uitgangspunt voor lange rente is ongewijzigd ten opzichte van de voorjaarsnota 2025. De rente op langlopende leningen met een looptijd van 10 jaar bedraagt als gevolg van de doorgevoerde renteverlagingen door de ECB op dit moment circa 3,0%. Naar verwachting zullen de maatregelen van de ECB leiden tot een verdere verlaging van de inflatie op langere termijn. Voor de nieuw af te sluiten langlopende leningen in de periode 2027-2029 is uitgegaan van een rentepercentage van 2,3%.

Voor een nadere toelichting op de rente verwijzen we naar paragraaf 5.1 'Uiteenzetting van de financiële positie'.

Korte rente

De korte rente is gebaseerd op het rentepercentage dat de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) in rekening brengt op de rekening courant. Met ingang van 2027 zal naar verwachting weer kort gefinancierd worden in rekening courant bij de NWB. Hierbij wordt uitgegaan van een rentepercentage van 2,3%.

Tot en met 2026 is bij Waterschap Rivierenland sprake van een voordelig saldo op de schatkistrekening. De verwachte renteopbrengst op de Schatkist in 2026 is gelijk verondersteld ten opzichte van het uitgangspunt bij de voorjaarsnota 2025. Hierbij wordt uitgegaan van een rentepercentage van 1,5%.

Dividend NWB

Dit uitgangspunt is in de begroting 2026 ongewijzigd ten opzichte van de voorjaarsnota.

De NWB heeft aangegeven te streven naar een bestendig dividendbeleid, met als uitgangspunten:

- de toekomstbestendigheid van de bank;
- het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst;
- periodieke evaluatie van het dividendbeleid;
- te streven naar de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag.

In de begroting 2025 was een dividenduitkering van € 4,5 miljoen geraamd. Dit was gebaseerd op de uitkeringen van 2023 en 2022. De werkelijke dividenduitkering over 2024 (ontvangen in 2025) bedraagt € 3,7 miljoen. Als gevolg van een lager gerealiseerde winst in 2024, is de dividenduitkering in 2025 incidenteel lager. Voor de begroting 2026 wordt vooralsnog rekening gehouden met een dividenduitkering van €4,5 miljoen per jaar.

Doorwerking effecten 2^e bestuursrapportage 2025

De structurele effecten uit de 2^e bestuursrapportage 2025 zijn verwerkt in de geactualiseerde ramingen voor 2026-2030 en toegelicht in de financiële begroting in hoofdstuk 6.

De verwachte resultaten per wettelijke taak uit de 2^e bestuursrapportage 2025 zijn verwerkt in de drie egalisatiereserves en maken onderdeel uit van de tariefontwikkeling van deze begroting 2026.

Een nadere toelichting op de ontwikkeling van de egalisatiereserves is opgenomen in paragraaf 5.1 'uiteenzetting van de financiële positie'.

3 Programmaplan

3.1 Inhoud programma's

In de programma's is het bestuursprogramma 2023-2027 'Aan de slag met water' verwerkt. De inhoud van de programma's Waterveiligheid, Watersysteem en Waterketen sluit aan bij het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en de Watervisie 2050. De inhoud van het programma Wegen sluit aan bij het Beheerplan Wegen 2023-2027. Het programma Middelen schenkt vooral aandacht aan aspecten van bedrijfsvoering met een externe werking (zoals klantgerichtheid). In verband met het gestelde in de Waterschapswet, dat alle kosten van het waterschap zijn ondergebracht in de programma's, zijn de kosten van de bedrijfsvoering opgenomen in het programma Middelen.

Innovatie is een taakoverstijgend onderwerp, dat in alle inhoudelijke programma's aan bod komt. Innoveren is vernieuwen. Waterschap Rivierenland investeert hierin om in een omgeving die voortdurend verandert, de maatschappelijke en wettelijke opgaven doelmatig te kunnen vervullen. Het waterschap innoveert bij alle inhoudelijke programma's. De nadruk ligt op innovatie bij waterveiligheid. Hier zijn de belangen en investeringen grootst.

In de begroting van Waterschap Rivierenland zijn diverse posten opgenomen die vooral bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Deze posten zijn opgenomen onder het programma dekkings- en financieringsmiddelen. Het betreft de volgende posten:

- Onvoorzien: dit is een raming ter dekking van onvoorziene lasten;
- Rente over het eigen vermogen van de egalisatie- en algemene reserves;
- Belastingopbrengsten;
- Opbrengst kwijtschelding en oninbaar;
- Dividend en overige algemene opbrengsten;
- Saldo ten gunste/laste van de egalisatiereserves.

3.1.1 Totaaloverzicht Baten en Lasten van alle programma's

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Waterveiligheid					
Kosten	41,7	48,3	57,1	-8,9	N
Opbrengsten	-16,1	-21,0	-21,7	0,7	V
Per saldo	25,6	27,2	35,4	-8,2	N
Watersysteem					
Kosten	73,0	80,9	86,8	-6,0	N
Opbrengsten	0,8	-1,5	-1,8	0,3	V
Per saldo	73,8	79,4	85,0	-5,6	N
Waterketen					
Kosten	73,5	76,0	79,6	-3,6	N
Opbrengsten	-1,8	-3,2	-4,6	1,4	V
Per saldo	71,7	72,8	75,0	-2,2	N
Wegen					
Kosten	10,9	11,4	12,0	-0,6	N
Opbrengsten	-3,6	-3,6	-3,8	0,2	V
Per saldo	7,2	7,9	8,3	-0,4	N
Middelen					
Kosten	62,6	68,2	77,2	-9,0	N
Opbrengsten	-2,5	-6,0	-6,5	0,5	V
Per saldo	60,1	62,2	70,7	-8,5	N
Dekkingsmiddelen					
Vennootschapsbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	
Onvoorzien	0,0	0,5	0,5	0,0	
Overige kosten en opbrengsten	-6,0	-1,4	0,7	-2,1	N
Per saldo	-6,0	-0,9	1,2	-2,1	N
Totaal programmaplan	232,5	248,5	275,5	-27,0	N
Toev. / ontr. aan reserves					
- Waterveiligheid	10,5	10,7	8,2	2,5	V
- Watersysteem	0,1	0,1	0,1	0,0	
- Waterketen	0,0	0,0	0,0	0,0	
- Wegen	0,0	0,0	0,0	0,0	
- Middelen	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	N
- Dekkingsmiddelen	-0,3	-0,3	0,0	-0,3	N
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	242,6	258,8	283,8	-25,0	N
Gedekt door heffing Waterschapsbelastingen	-247,5	-255,0	-279,2	24,2	V
Inzet egaliseringsreserves	-3,4	-3,8	-4,6	0,8	V
Resultaat	-8,3	0,0	0,0	0,0	N

3.2 Programma Waterveiligheid

3.2.1 Visie

Waterschap Rivierenland zorgt voor sterke dijken. De dijken beschermen ons tegen overstromingen bij hoogwater. We beheren en onderhouden onze dijken zodat ze goed blijven functioneren. Het werken aan waterveiligheid is nooit klaar. We houden rekening met ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de overstromingsrisico's, zoals klimaatverandering. Onze dijken beschermen ons niet alleen, maar zijn ook belangrijk als landschapselementen. Daarnaast zijn onze dijken een leefgebied voor planten en dieren. Met het beheer en onderhoud van onze dijken leveren we een bijdrage aan het vergroten van de biodiversiteit. Een stevige kruidenrijke grasmat is goed voor de waterkerende functies van de dijk én voor de biodiversiteit.

3.2.2 Beoogd effect

Dijken beschermen ons primair tegen overstromingen en als landschapselementen dragen ze bij aan de biodiversiteit en de leefbaarheid van het gebied.

3.2.3 Inhoud programma

Het rivierengebied is omringd door de grote rivieren Nederrijn, Lek en de Maas. Dwars door het gebied lopen de Waal en de rivier de Linge. In dit gebied wonen en werken ruim een miljoen mensen. Een stelsel van 1000 kilometer aan dijken en kades beschermt ons tegen overstromingen. Ruim de helft hiervan (504 kilometer) bestaat uit dijken langs de grote rivieren. Dit zijn de primaire waterkeringen. De andere keringen hebben een regionale of overige functie. De doelstellingen en de maatregelen voor de regionale en overige keringen zijn niet hier beschreven, maar in het Programma Watersysteem. Het Programma Waterveiligheid gaat over primaire keringen en muskusrattenbeheer.

Dagelijks beheren en onderhouden wij onze dijken, zodat zij goed blijven functioneren. Hiermee geven wij invulling aan onze zorgplicht voor de primaire waterkeringen. Wij beoordelen onze primaire waterkeringen aan de landelijke normen. Zo is in 2017 de eerste landelijke beoordelingsronde (LBO1) gestart. Deze beoordelingsronde is in 2022 afgerond. Dit betekent dat alle primaire keringen een actueel veiligheidsoordeel hebben. In 2023 is de tweede landelijke beoordelingsronde (LBO2) gestart. Deze beoordelingsronde heeft een looptijd van twaalf jaar en moet in 2034 zijn afgerond.

Waterschap Rivierenland is bij veel ontwikkelingen in het rivierengebied betrokken. Als initiatiefnemer, als partner en als adviseur. We zijn zelf verantwoordelijk voor een groot aantal dijkversterkingsprojecten. De planning van de dijkversterkingen baseren we op de urgentie. Dat is het verschil tussen de huidige veiligheidssituatie en de veiligheidssituatie die de norm vereist. Het dijktraject met de hoogste urgentie versterken we in principe het eerst. De planning stemmen we af met andere waterschappen en het Rijk. Dat doen we binnen het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In 2050 moeten alle primaire waterkeringen aan de overstromingsrisico normen van de Waterwet voldoen.

We versterken de dijken volgens onze Ontwerpuitgangspunten Primaire waterkeringen (OPW). Zo werken we aan toekomstbestendige dijken met een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing. Waar mogelijk benutten we meekoppelkansen. Dat doen we in goed overleg met onze partners, met inwoners en andere belanghebbenden.

Muskusratten en beverratten zijn diersoorten die hier van oorsprong niet voorkomen, maar inmiddels wel een serieus risico vormen: ze graven lange gangen en diepe holen in dijken en kades. Daarom vangt Muskusrattenbeheer Rivierenland deze soorten in het rivierengebied, in het werkgebied van vier waterschappen, tussen de Duitse grens en de Noordzee.

Thema 1: Primaire waterkeringen

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 voldoen alle primaire waterkeringen aan de landelijke normen, zoals opgenomen in de Waterwet.	In 2027 is 20% van onze primaire keringen versterkt volgens de wettelijke norm. (Tevens zal worden gerapporteerd over aandachtspunten op programmaniveau).
	In 2022 hebben we voor 100% van onze primaire keringen een vastgesteld veiligheidsoordeel volgens de wettelijke norm (LBO1).
	In 2027 heeft 80% van de primaire keringen langs de Maas een definitief veiligheidsoordeel (LBO2).
	Continu hebben we aandacht voor de raakvlakken tussen het programma Integraal Rivier Management (IRM) en het Waterbeheerprogramma 2022-2027. *Sinds 2025 heeft IRM een nieuwe naam, namelijk Ruimte voor de rivier 2.0. (RvdR2.0)
	Continu geven we met onze werkzaamheden aan primaire keringen invulling aan de wettelijke zorgplicht. Via de zogenoemde veiligheidsrapportage wordt het bestuur hier jaarlijks over geïnformeerd.

Thema 2: Muskusrattenbeheer

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2034 zijn alle muskus- en beverratten in Nederland gevangen en teruggedrongen tot de landsgrens en is er in het binnengebied geen levensvatbare restpopulatie meer. ¹	In 2027 is de gemiddelde vangst voor zowel de muskusrat als de beverrat 0,01 per strekkende kilometer watergang in het binnengebied. ²

¹ Een basisbezetting van 0,5 u/kilometerwatergang blijft nodig om herkolonisatie te voorkomen.

² Vanwege instroom en migratie via de grote rivieren blijft permanent extra inzet nodig boven de basisbezetting van 0,5 u/km watergang, te weten 0,5 u/km watergang voor de binnengrens en 1,0 u/km watergang voor de buitengrens. Voor deze extra inzet heeft de Ledenvergadering UvW in 2022 de solidariteitsfinanciering muskusratten ingevoerd. Voor de solidariteitsfinanciering is in 2023 de eerste stap van 25% gezet.

3.2.4 Baten en lasten Waterveiligheid

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	41,7	48,3	57,1	-8,9	N
Opbrengsten	-16,1	-21,0	-21,7	0,7	V
Te dekken kosten	25,6	27,2	35,4	-8,2	N
Inzet best. reserves	10,5	10,7	8,2	2,5	V
Per saldo	36,2	37,9	43,6	-5,7	N

Bedragen x € 1 miljoen

Een toelichting op de verschillen tussen de begroting 2025 en 2026 is opgenomen in de financiële begroting (hoofdstuk 6).

INVESTERINGEN	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Bruto	228	172,0	154,0
Subsidies en bijdragen	-183,9	-144,8	-128,3
Netto	44,1	27,2	25,6

Bedragen x € 1 miljoen

3.2.5 Impactvolle projecten Waterveiligheid

Impactvolle projecten	Gereed
Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	2050

3.3 Programma Watersysteem

3.3.1 Visie

Waterschap Rivierenland zorgt voor een evenwichtig watersysteem. Een evenwichtig watersysteem vraagt om een goede balans tussen water aan- en afvoer. Zodat de inwoners in tijden van neerslag droge voeten houden en in tijden van droogte over voldoende water kunnen beschikken. Daarnaast zorgen we voor een goede waterkwaliteit. Schoon water draagt bij aan een goede leefomgeving voor mensen, dieren en planten. Evenwicht in het watersysteem refereert ook aan de afwegingen die steeds gemaakt worden, rekening houdend met andere partijen, de omgeving en de toekomst.

3.3.2 Beoogd effect

Droge voeten, voldoende grond- en oppervlaktewater met een goede waterkwaliteit en sterke kades.

3.3.3 Inhoud programma

Voor een prettige en toekomstbestendige leefomgeving in ons rivierengebied is voldoende water nodig. Niet te veel en niet te weinig voor de functies en de gebruikers in het gebied. Om hiervoor te zorgen hebben we een (grond)watersysteem nodig dat robuust en veerkrachtig is. Een watersysteem met veel bergings- en voorraadmogelijkheden, waarin we oppervlaktewaterpeilen optimaal kunnen instellen. Een systeem dat kan reageren op extreme weersituaties en ruimtelijke ontwikkelingen.

Wij nemen onder andere maatregelen om het watersysteem op orde te brengen en te anticiperen op veranderende weersomstandigheden. Aanpassen aan het veranderende klimaat doen we niet alleen. Inwoners, medeoverheden en gebruikers leveren ook een belangrijke bijdrage aan een klimaatbestendige inrichting van het rivierengebied. Ook nemen we maatregelen om de regionale en overige waterkeringen op orde te brengen en te houden. Tot slot zijn er enkele specifieke functies waarmee we rekening houden en waarvoor we werkzaamheden verrichten. Voorbeelden hiervan zijn natte natuur, recreatief medegebruik, zwemwater, vaarwater en drinkwater.

Thema 3: Water eerlijk verdelen

Doel lange termijn	Doel planperiode
We streven naar een toekomstbestendig watersysteem, waarbij we het beschikbare oppervlaktewater en grondwater optimaal willen benutten. Het watersysteem is zo ingericht dat we daarmee kunnen inspelen op de verschillende behoeftes die er in ons gebied zijn. Wij zijn ons er samen met onze omgeving van bewust dat het aanbod van water eindig is, dat er soms te veel of te weinig aan water is en dat er grenzen zitten aan het faciliteren van alle functies als het gaat om zowel wateraanvoer als waterafvoer.	In alle peilgebieden waar we peilen registreren realiseren we gedurende 85% van de tijd de vastgestelde peilen.
	In 2027 hebben we in 100% van de belangrijkste watergangen het waterbeheer zodanig gestuurd dat het past bij de functies die we willen bedienen.

Thema 4: Voorbereiden op extreem weer

Doel lange termijn	Doel planperiode
- In 2035 voldoet het watersysteem aan de gebiedsgerichte normen voor wateroverlast, getoetst aan de dan geldende klimaatstatistieken. - In 2050 is ons beheergebied klimaatbestendig en waterrobuust, zodat we beter het hoofd kunnen bieden aan weersextremen. We hebben zo min mogelijk (klimaat)schade als gevolg van droogte, wateroverlast en hitte.	In 2027 zijn we ten opzichte van 2019 beter voorbereid op en minder kwetsbaar voor de gevolgen van weersextremen.
	Inwoners zijn zich meer bewust dat klimaatverandering risico's met zich meebrengt en dat overlast niet altijd voor 100% is te voorkomen.
	In 2027 zijn al onze medewerkers klimaatbewust en is 'klimaatinclusief denken' een vanzelfsprekend thema bij ons werk.

Thema 5: Werken aan schoon water

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 hebben we in al ons oppervlaktewater een goede waterkwaliteit met helder water en een gevarieerde flora en fauna.	Alle oppervlaktewaterlichamen hebben in 2027 minimaal een matige biologische waterkwaliteit, waarvan 55% goed. En in de oppervlaktewaterlichamen vindt jaarlijks geen achteruitgang van de ecologische toestand plaats.
	In 2027 is de chemische waterkwaliteit zodanig verbeterd dat we 25% minder normoverschrijdingen hebben ten opzichte van 2021. En er is jaarlijks geen achteruitgang te meten ten opzichte van het jaar ervoor.
	De waterkwaliteit in het overig water heeft minimaal dezelfde kwaliteit als het jaar daarvoor. En we hebben overlast als gevolg van een slechte waterkwaliteit zoveel mogelijk voorkomen.

Thema 6: Regionale en overige waterkeringen

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2030 zijn de boezemkades op orde, conform de eisen die de provincies stellen.	In 2027 is 70% van de boezemkades voldoende 'sterk' volgens de provinciale eisen.

Thema 7: Natte natuur

Doel lange termijn	Doel planperiode
	In 2027 hebben we samen met provincie en terreinbeheerders de watercondities verbeterd richting de streefdoelen in minimaal drie natuurwateren in Gelderland.

Thema 8: Recreatief medegebruik en beleving

Doel lange termijn	Doel planperiode
	We dragen continu bij aan de beleving van het rivierengebied doordat we inwoners en recreanten kennis laten maken met het werk en de geschiedenis van het waterschap.

Thema 9: Zwemwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
	Alle officiële zwemwaterlocaties gaan bij de jaarlijkse beoordeling niet achteruit in kwaliteitsklasse ten opzichte van de beoordeling in het voorgaande jaar. We spannen ons in om te komen tot een verbetering van een 'aanvaardbare' of 'goede' zwemwaterkwaliteit naar een 'uitstekende' zwemwaterkwaliteit.

Thema 10: Vaarwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
	We beheren de aangewezen vaarwegen zodanig dat de watergang continu in stand blijft en de scheepvaart geen belemmering ondervindt.
	We zorgen continu voor een vlotte en veilige doorvaart op de wateren waarvoor we aangewezen zijn als nautisch beheerder door de provincie.

Thema 11: Grondwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
Een duurzaam grondwatersysteem voor zowel de grondwaterkwantiteit als de grondwaterkwaliteit. In een duurzaam grondwatersysteem zijn de grondwateronttrekkingen in balans met de cumulatieve effecten op kwetsbare gebieden.	Stappen zetten naar een operationeel grondwaterbeheer dat instaat voor een duurzaam grondwatersysteem voor zowel de grondwaterkwantiteit als de grondwaterkwaliteit (conform het <i>Koers en Routeplan Grondwater</i>).

Thema 12: Drinkwater

Doel lange termijn	Doel planperiode
.	Met het oog op de bescherming van drinkwaterwinningen houden we met onze werkzaamheden rekening met het voorkomen van negatieve effecten voor de drinkwatervoorziening. We zetten in op het voorkomen van nadelige effecten van drinkwaterwinningen op onze taken en doelen.

3.3.4 Baten en lasten Watersysteem

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	73,0	80,9	86,8	-6,0	N
Opbrengsten	0,8	-1,5	-1,8	0,3	V
Te dekken kosten	73,8	79,4	85,0	-5,6	N
Inzet best. Reserves	0,1	0,1	0,1	0,0	
Per saldo	73,9	79,4	85,1	-5,6	N

Bedragen x € 1 miljoen

Een toelichting op de verschillen tussen de begroting 2025 en 2026 is opgenomen in de financiële begroting (hoofdstuk 6).

INVESTERINGEN	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Bruto	29,9	40,3	64,0
Subsidies en bijdragen	-10,9	-12,1	-12,0
Netto	19,0	28,2	52,0

Bedragen x € 1 miljoen

3.3.5 Impactvolle projecten Watersysteem

Impactvolle projecten	Gereed
Nieuwe Waarden Alblasserwaard	2033
Kadeversterking 1 ^e tranche	2030
Kaderrichtlijn water (KRW)	2027

3.4 Programma Waterketen

3.4.1 Visie

Als waterschap hebben we de taak om afvalwater te zuiveren. Dat doen we om de verspreiding van ziekten te beperken en voor schoon water in onze leefomgeving. Onze ambitie is om met onze zuiveringstaak bij te dragen aan schoon water en aan het verduurzamen van de samenleving.

De mate waarin het waterschap bijdraagt aan het opwarmen van de aarde willen we verminderen. Dat doen we door de totale emissie van broeikasgassen door het waterschap in de periode tot en met 2027 met minimaal 45% te verminderen. In 2050 werken we als waterschap volledig circulair. We verspillen geen grondstoffen, water en energie en hergebruiken alles wat mogelijk is, op een zo hoogwaardig mogelijke manier. We verminderen het gebruik van primaire grondstoffen om te voorkomen dat grondstofvoorraden uitgeput raken. We streven ernaar om de diversiteit aan planten, vogels, insecten en ander water- en bodemleven in ons beheergebied te verhogen.

3.4.2 Beoogd effect

Meer biodiversiteit, schoon water, minder uitstoot van broeikasgassen en minder gebruik van primaire grondstoffen.

3.4.3 Inhoud programma

Het bestuurlijke programma Waterketen omvat vier thema's: Het taakgericht thema 'schoon water – waterketen' en drie programma-overstijgende thema's 'toewerken naar klimaat- en energie-neutraliteit', 'toewerken naar circulariteit' en 'biodiversiteit'. De inhoud van dit programma is gebaseerd op het huidige beleid zoals onder andere is vastgesteld in het Waterbeheerprogramma 2022-2027, de visie Toekomst gericht zuiveren en de geactualiseerde strategienotitie energie voor Waterschap Rivierenland (Energienutraal in 2030) en het bestuursprogramma "Aan de slag met water".

Thema 13: Schoon water – Waterketen

Doel lange termijn	Doel planperiode
We hebben we de taak om afvalwater te zuiveren. Dat doen we om de verspreiding van ziekten te beperken en voor schoon water in onze leefomgeving. Door de tijd heen zien we dat de maatschappij steeds hogere verwachtingen heeft bij het gezuiverde afvalwater. We gaan het afvalwater effectiever zuiveren, zodat het gezuiverde afvalwater voldoet aan de gewenste kwaliteit. Bij het uitvoeren van onze zuiveringstaak speelt duurzaamheid binnen de waterketen een steeds belangrijkere rol. Onze ambitie is om met onze zuiveringstaak bij te dragen aan het verduurzamen van de samenleving.	In de periode 2022-2027 zorgen we er continu voor dat het ingezamelde afvalwater wordt gezuiverd en dat de kwaliteit van het gezuiverde afvalwater zodanig is dat het geen nadelige effecten heeft op de waterkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater.
	In 2027 is duurzaam zuiveren praktijk geworden op onze rioolwaterzuiveringsinstallaties. We verkleinen de emissies die bijdragen aan het broeikaseffect en verminderen het gebruik van primaire grondstoffen om uitputting van die grondstoffen te voorkomen.

Thema 14: Toewerken naar energie- en klimaatneutraliteit

Doel lange termijn	Doel planperiode
• We zijn in 2050 grotendeels klimaatneutraal. • De uitstoot van broeikasgassen uit de zuiveringen is in 2050 teruggebracht naar nul. • In 2050 gebruiken we voor bedrijfsauto's en ander materieel geen fossiele brandstoffen meer. • Waterschap Rivierenland streeft naar energieneutraliteit in 2030. • Vanaf 2050 stoten we met ons werk nagenoeg geen broeikasgassen uit.	We verminderen de mate waarin het waterschap bijdraagt aan het opwarmen van de aarde. Dat doen we door de totale emissie van broeikasgassen door het waterschap in de periode tot en met 2027 met minimaal 45% te verminderen (ten opzichte van het peiljaar 1990). In lijn met het klimaatakkoord is onderdeel van onze aanpak: • In 2027 is de CO₂-uitstoot door werk-gerelateerd verkeer (zakelijk en woon-werk) 20% minder dan in 2016. • In 2027 is de emissie van broeikasgassen door en mobiele werktuigen met tenminste 80% gereduceerd.
	We beperken de klimaatimpact van diensten en producten die derden leveren aan het waterschap. In lijn met sectorafspraken en het klimaatakkoord is onderdeel van onze aanpak: • In 2027 werken we minimaal 80% klimaatneutraal bij grond-, weg- en waterbouwprojecten. • In 2027 is de emissie van broeikasgassen door bouwverkeer met tenminste 80% gereduceerd.
	We verminderen de klimaatimpact van de aan het waterschap geleverde energie. Dat realiseren we door in 2027 minimaal 65% van ons energiegebruik zelf duurzaam te produceren.

Thema 15: Toewerken naar circulariteit

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 werken we volledig circulair. We verspillen geen grondstoffen, water en energie en hergebruiken alles wat mogelijk is, op een zo hoogwaardig mogelijke manier. Afvalwater zien we als bron van energie, herbruikbaar schoon water en grondstoffen. Al onze restproducten stellen we ter beschikking voor nieuwe toepassingen. Het water dat de	In 2027 hebben we het gebruik van primaire grondstoffen bij de operationele taakuitvoering van het waterschap met 40% verminderd om te voorkomen dat grondstofvoorraden uitgeput raken.
	In 2027 hebben we het gebruik van primaire grondstoffen door derden die diensten en

afvalwaterzuivering verlaat, is zo schoon dat het gebruikt kan worden binnen het gebied.	producten leveren aan het waterschap verminderd.
--	--

Thema 16: Biodiversiteit

Doel lange termijn	Doel planperiode
In 2050 hebben we een grote diversiteit aan planten, vogels, insecten en ander water- en bodemleven in ons beheergebied.	In 2027 is de biodiversiteit op eigen gronden vergroot ten opzichte van 2021.

3.4.4 Baten en lasten Waterketen

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	73,5	76,0	79,6	-3,6	N
Opbrengsten	-1,8	-3,2	-4,6	1,4	V
Te dekken kosten	71,7	72,8	75,0	-2,2	N
Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	71,7	72,8	75,0	-2,2	N

Bedragen x € 1 miljoen

Een toelichting op de verschillen tussen de begroting 2025 en 2026 is opgenomen in de financiële begroting (hoofdstuk 6).

INVESTERINGEN	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Bruto	6,6	9,8	15,1
Subsidies en bijdragen	-0,8	-0,9	-0,2
Netto	5,8	8,9	14,9

Bedragen x € 1 miljoen

3.4.5 Impactvolle projecten Waterketen

Impactvolle projecten	Gereed
Realisatie modificaties rwzi Arnhem	2029
Capaciteitsuitbreiding rwzi Nijmegen	2033

3.5 Programma Wegen

3.5.1 Visie

In het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden is Waterschap Rivierenland verantwoordelijk voor het onderhoud van wegen, fietspaden en wandelpaden buiten de bebouwde kom. Verkeersveiligheid (met name de kwetsbare verkeersdeelnemers) heeft daarbij onze nadrukkelijke aandacht.

3.5.2 Beoogd effect

Veilige wegen voor een goede bereikbaarheid.

3.5.3 Inhoud programma

Het is belangrijk dat mensen op een veilige manier kunnen reizen van a naar b. We streven ernaar om ongevallen te voorkomen door proactief belangrijke risico's op onveiligheid aan te pakken. Dat doen we door infrastructurele maatregelen te nemen, maar ook door het gedrag van de weggebruiker positief te stimuleren. Daarnaast willen we zorgen voor een bereikbare regio waarbij aandacht is voor zowel de economische aspecten als de leefbaarheid. De focus ligt op duurzame mobiliteit om hiermee bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen.

We blijven ons regionaal inzetten voor een goede afstemming en samenwerking op het gebied van mobiliteit. Wegen, fietspaden en wandelpaden eindigen niet bij een gemeentelijke of provinciale grens. Ook andere wegbeheerders ontwikkelen plannen die van invloed zijn op onze wegen. Tenslotte zoeken we actief het contact met bewoners, bedrijven en belangenpartijen bij het inrichten van onze wegen. Zij zijn (dagelijkse) gebruikers en hebben kennis en kunde die we kunnen gebruiken voor een veilige weg en een goede bereikbaarheid.

We hebben in 2022 het nieuwe Beheerplan Wegen vastgesteld. Het programma Wegen komt overeen met dit kaderstellende en richtinggevende plan. Voor het wegbeheer zijn twee strategische doelen van belang en als zodanig geformuleerd voor de lange termijn. De wegen maken natuurlijk onderdeel uit van de fysieke leefomgeving waarin zes maatschappelijke thema's belangrijk zijn, namelijk 'veiligheid/ bereikbaarheid', 'gezondheid / leefbaarheid', 'klimaat- en energieneutraliteit', 'circulariteit / duurzaamheid', 'klimaatadaptatie' en 'biodiversiteit'. De planperiodedoelen werken hierin door. Sommige planperiodedoelen beïnvloeden meerdere thema's zoals het kwaliteitsniveau van het wegenareaal ten aanzien van 'veiligheid / bereikbaarheid', 'klimaat- en energieneutraliteit' en 'circulariteit / duurzaamheid'.

Thema 17: Streven naar een veilige weg

Doel lange termijn	Doel planperiode
Het waterschap streeft naar een optimale verkeersveiligheid en een verkeersveilig gedrag. Er wordt gestreefd naar nul verkeersslachtoffers in 2050 en een halvering in 2030 in aansluiting op de regionale slogan 'maak een punt van nul	Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau zijnde een evenwichtig wegenareaal waarbij geen kapitaalvernietiging optreedt.

verkeersslachtoffers'. We sluiten aan bij de landelijke doelstelling voor ongevallen.	Evenwichtig wegenareaal op basis van kwaliteitsbeoordeling: ▪ Zeer goed 20% ▪ Goed 46% ▪ Matig 20 % ▪ Slecht 14% ▪ Zeer slecht 0%
	Het handhaven van het huidige kwaliteitsniveau van de kunstwerken.
	Veilige verkeersdeelname van kwetsbare verkeersdeelnemers (met name fietsers en voetgangers). Langzaam verkeer heeft positieve effecten op de kwaliteit van de leefomgeving, de bereikbaarheid van voorzieningen en de gezondheid van mensen.
	We willen continu samenwerken met andere overheden, direct omwonenden en belangengroepen. Verkeersmaatregelen grijpen namelijk in op de directe omgeving en op andere wegen.
	We onderhouden continu de bermen om de veiligheid en goede doorstroming op de weg te waarborgen.
	We voeren gladheidsbestrijding uit tijdens de winterperiode.
	We streven continu naar veilige landbouwroutes voor alle verkeer, omdat in het beheergebied veel wegen zijn met landbouwverkeer.

Thema 18: Streven naar samenhang tussen ruimte, leefbaarheid, economie en mobiliteit

Doel lange termijn	Doel planperiode
Gebruik van de wegen in overeenstemming met de categorisering, passend binnen de regionale en subregionale routenetwerken en ruimtelijke ontwikkelingen. We kiezen daarbij voor duurzame, milieuvriendelijke biodiverse, ecologische en robuuste oplossingen.	We volgen continu ruimtelijke ontwikkelingen in het beheergebied. Elke ontwikkeling heeft namelijk effect op de wegenstructuur in verband met verkeersgeneratie, type voertuigen en parkeren.
	Bijdragen aan het nieuwe regionale verkeers- en milieumodel (RVMK).
	We werken continu samen met andere wegbeheerders voor een robuust en optimaal verkeerssysteem.
	Continu duurzaamheid toepassen bij wegwerkzaamheden.
	De overlast van ingravingen zo kort mogelijk houden. Ingraven van kabels en leidingen onder de weg zijn belangrijk voor de

	leefbaarheid, maar kunnen ook overlast geven in de directe omgeving.
	Bij het afgeven van ontheffingen voor zwaardere voertuigen wordt altijd een afweging gemaakt tussen enerzijds economie en logistiek en anderzijds leefbaarheid en veiligheid. Voor het aan- en afvoeren van goederen rijden in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden vrachtwagens over soms kleine/smalle wegen op een slappe ondergrond. Er geldt op een aantal wegen daarom een verbod op voertuigen zwaarder dan 15 ton.
	We willen bijdragen en zorgen voor natuur en landschap en ecologie. Bij maatregelen voor natuurlijk sturen kiezen we voor duurzaam, veilig en streekeigen beplanting.

3.5.4 Baten en lasten Wegen

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Vershil	V/N
Kosten	10,9	11,4	12,0	-0,6	N
Opbrengsten	-3,6	-3,6	-3,8	0,2	V
Te dekken kosten	7,2	7,9	8,3	-0,4	N
Inzet best. reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	7,2	7,9	8,3	-0,4	N

Bedragen x € 1 miljoen

Een toelichting op de verschillen tussen de begroting 2025 en 2026 is opgenomen in de financiële begroting (hoofdstuk 6).

INVESTERINGEN	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Bruto	2,7	3,2	3,2
Subsidies en bijdragen	-2,7	-3,2	-3,2
Netto	0,0	0,0	0,0

Bedragen x € 1 miljoen

3.6 Programma Middelen

3.6.1 Visie

In het bestuursprogramma 'Aan de slag met water' is vastgelegd welke ambitie het waterschap heeft en welke koers het wil varen in de bestuursperiode 2023 tot en met 2027. Vertrekpunt waren het waterbeheerprogramma 2022-2027 en de Watervisie 2050. Er wordt met betrekking tot het programma Middelen onder andere aandacht gevraagd voor een solide en duurzaam financieel beleid, participatie, de langetermijnprogrammering voor de vervanging van watersysteem- en zuiveringsobjecten en de bestuurlijke werkwijze. Met ingang van 1 januari 2026 treedt de wettelijke herziening van het belastingstelsel voor waterschappen in werking. De komende tijd wordt gewerkt aan een actualisatie van de Watervisie 2050 en het Waterbeheerprogramma (incl. Wegenbeheerprogramma) 2028-2033. Daarnaast wordt in het programma Middelen aandacht gevraagd voor de digitale transformatie, die meer betekent dan 'digitalisering' en ervoor gaat zorgen dat onze manier van werken fundamenteel zal gaan veranderen. Tot slot komt het waterschap dichtbij voor burgers en andere belanghebbenden door regelgeving, vergunningverlening, toezicht en handhaving.

3.6.2 Beoogd effect

Een professionele organisatie gericht op doelmatig, doeltreffend en rechtmatig uitvoeren van de taken van het waterschap.

3.6.3 Inhoud programma

Het programma Middelen betreft zeven thema's:

- Bestuurlijke werkwijze
- Digitale transformatie
- Participatie
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving
- Oneigenlijk grondgebruik
- Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner
- Financiën
- Inhuur
- Bedrijfsvergelijkingen

Bestuurlijke werkwijze

Binnen het waterschap werken we vanuit een gedragen bestuursprogramma. Het Algemeen Bestuur (AB) bepaalt de koers van ons waterschap en kiest uit haar midden een Dagelijks Bestuur (College). De leden van het Algemeen Bestuur zijn tevens de oren en ogen in het gebied. Het Dagelijks Bestuur (College van Dijkgraaf en Heemraden) staat ten dienste van het Algemeen Bestuur, waarbij zij ruimte en vertrouwen krijgt om binnen de vastgestelde kaders (richting) slagvaardig te handelen en besluiten te nemen (in te richten).

Dit gebeurt op basis van wederzijds vertrouwen, waarbij inhoudelijke argumenten het vertrekpunt zijn. Het college staat actief in verbinding met alle leden van het Algemeen Bestuur om de kaderstellende en controlerende (richtinggevende) rol goed te faciliteren. Bij de besluitvorming besteden we aandacht aan en hebben we waardering voor alle opvattingen die leven binnen het AB. Er is een open houding met ruimte om de werkwijze steeds te herijken en te verbeteren.

Het waterschap kent vier bestuurlijke commissies, die zijn ingedeeld op basis van de taken van het waterschap. Deze commissies doen voorbereidend werk voor de vergadering van het Algemeen Bestuur en hebben een adviserende rol richting het college. De voorzitter van een bestuurlijke commissie is een lid van het Algemeen Bestuur en wordt gekozen door het Algemeen Bestuur. Verder werken we met een agendacommissie, bestaande uit de voorzitters van de commissies. De agendacommissie houdt zich bezig met het vaststellen van de agenda voor, en de organisatie van de commissievergaderingen en de vergadering van het Algemeen Bestuur. We werken ook met een Fractievoorzittersoverleg, om te spreken over zaken zoals het functioneren van het Algemeen Bestuur, integriteitskwesaties, vertrouwelijke zaken en de jaaragenda. De werkwijze met commissieleden wordt gecontinueerd.

In de afgelopen tijd zijn er grote stappen gezet in het kader van bestuurlijke professionalisering, zoals de doorontwikkeling van de BOB-structuur naar de IRB-structuur (informerende - richting geven – besluitvorming). Deze ontwikkeling is positief en zetten we door in de aankomende periode. Dit doen we onder begeleiding van een werkgroep. De dijkgraaf heeft hierbij een agenderende en enthousiasmerende rol. Waterschap Rivierenland streeft ernaar een professionele (bestuurlijke) organisatie te zijn, met oog voor ieders belangen. Tot slot zullen in 2026 de voorbereidingen starten voor de verkiezingen van het Algemeen Bestuur in maart 2027.

Digitale transformatie

Waterschap Rivierenland is volop bezig met de digitalisering en het slimmer inrichten van bedrijfsprocessen met nieuwe digitale technologieën. Hiermee zijn we ons aan het voorbereiden op de uitdagingen die de digitalisering van de maatschappij met zich meebrengt. Zo raken bedrijfsprocessen steeds meer verweven met geautomatiseerde oplossingen en worden er steeds meer eisen gesteld aan digitalisering vanuit wet- en regelgeving (denk hierbij bijvoorbeeld aan de Wet Open Overheid, de zorgplicht, de NIS-2 en de aangekondigde Cyberbeveiligingswet). Ook komen de ontwikkelingen op het gebied van IT steeds sneller op ons af en moeten we resoluut bestand zijn tegen alle kwetsbaarheden die de continuïteit van onze bedrijfsvoering in gevaar brengt.

Daarnaast zien we dat nieuwe technologieën het mogelijk maken, om ons werk anders in te richten, waarbij de burgers en bedrijven steeds meer centraal komen te staan in ons werk. Bij dit alles komt data van onze organisatie steeds meer centraal te staan. Met de grote pensioenuitstroom de komende jaren in relatie tot een steeds krappere arbeidsmarkt, waarbij het vinden van goed gekwalificeerd personeel een steeds grotere uitdaging wordt, doen we onderzoek naar en implementeren we de toepassing van nieuwe technologieën (kunstmatige intelligentie en machine learning), die het mogelijk maken om bepaalde soorten werk via algoritmen te laten uitvoeren. De digitale transformatie gaat ons hierbij op velerlei terreinen helpen om ons voor te bereiden op de toekomst.

Participatie

Waterschap Rivierenland werkt vanzelfsprekend samen met inwoners, medeoverheden en andere stakeholders bij de uitvoering van haar taken. Bij de totstandkoming van plannen en projecten halen we actief de wensen en belangen van stakeholders op. Hiermee versterken we het draagvlak voor deze ontwikkelingen en stimuleren we het waterbewustzijn. Door druk op de schaarse ruimte is samenwerking, meervoudige functionaliteit en rekening houden met elkaars belangen van toenemend belang. We willen daarom met behulp van participatie meekoppelkansen waar mogelijk faciliteren.

In 2025 zijn het beleid en de bijbehorende verordening geactualiseerd, vastgesteld en gepubliceerd. Het jaar 2026 zal daarom in het teken staan van de implementatie en monitoring van dit beleid.

Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)

VTH is nodig voor het beschermen en beheren van watersysteem, keringen en waterkwaliteit en om de belangen van waterschap en omgeving bij elkaar te brengen. Klantgerichtheid en afhandeling van aanvragen en meldingen binnen de wettelijke termijn is het uitgangspunt, waarbij de kosten van vergunningen grotendeels (85%) worden gedekt door legesopbrengsten.

Op verschillende beleidsterreinen gaan de komende periode bestuurlijke keuzes gemaakt worden, zoals: waterkwaliteit, de KRW, Water en Bodem sturend, grondwater en indirecte lozingen. Dat zal leiden tot aanpassingen in de waterschapsverordening. Ook de digitale transformatie heeft veel invloed. Dat leidt naar meer risicogestuurd en datagedreven toezicht. VTH kan hiermee gerichter ingezet worden en pro-actiever handelen, waarmee herstel achteraf voorkomen wordt en het aantal bestuursrechtelijke en strafrechtelijke zaken beperkt blijft. Naast dat meer wordt ingezet op samenwerking met medeoverheden en ketenpartners, wordt ook (vooraf) afstemming met veel-aanvragers en belangenorganisaties steeds belangrijker, om maatschappelijke belangen bij elkaar te brengen.

Oneigenlijk grondgebruik

De opgaven waar het waterschap voor staat worden groter. Echter is de grond die nodig is om deze opgaven te kunnen realiseren een steeds schaarser wordend goed. Daarom wordt de inzet van eigen percelen steeds belangrijker. Het goed inzichtelijk hebben van de percelen van het waterschap is heel belangrijk. Daarnaast wil het waterschap onrechtmatig grondgebruik van haar percelen voorkomen, om zo het verlies van eigendomsrechten door verjaring te voorkomen. Een goede administratie van de kadastrale eigendommen van het waterschap is hierbij noodzakelijk. Daar waar mogelijk worden overtollige gronden verkocht. De verwachte grondopbrengsten zijn verwerkt in deze begroting. Het jaar 2026 staat in het teken van het uitvoeren en monitoren van de bestuurlijke kaders en keuzes inzake het project grip op grond.

Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner

De samenleving verandert en de rol van de overheid verandert mee. Naast Rijk, provincies en gemeenten geldt dit ook voor het waterschap. Grote maatschappelijke ontwikkelingen, zoals water en bodem sturend, klimaatverandering, circulariteit, nationale woonagenda, transitie in de landbouw, opgaven voor biodiversiteit en de Omgevingswet vragen van ons een meer gezamenlijke aanpak van de opgaven en uitdagingen. Hierbij werken de verschillende overheden als één overheid samen. Niet alleen als organisator, maar ook als één van de deelnemers. Inwoners en partners vragen om een ander type overheid. Een overheid die in gesprek is met inwoners en stakeholders en de gevraagde diensten snel levert. En een overheid die als partner optreedt in de ontwikkeling van de openbare ruimte. We geven deze rol vorm in een wendbare organisatie. Daarnaast wil het Kabinet water en bodem meer ruimte geven bij beslissingen over de inrichting van ons land. Dit vraagt nog meer van onze rol als partner. Met oog voor de waterschaps- en gebiedsopgaves en toekomstige uitdagingen werken we samen met onze omgeving aan integrale gebiedsgerichte strategieën.

Financiën

In het Bestuursprogramma is de wens uitgesproken om de schuldpositie van het waterschap stabiel te houden en indien mogelijk te verlagen. Daarnaast wordt gepleit voor gematigde lastenstijging en een zo evenwichtig mogelijke verdeling van de lasten over de categorieën. Tot slot wordt gevraagd naar een lange termijnprogrammering voor de vervanging van watersysteem- en zuiveringsobjecten.

Met betrekking tot de lange termijnprogrammering is onderscheid gemaakt tussen watersysteem- en zuiveringsobjecten. De focus ligt de eerste jaren op het in beeld krijgen van de korte termijn (0-5 jr),

daarna verder vooruit (t/m 20 jr). De programmeringen voor keringen, gemalen, stuwen, zuiveringen, persleidingen en wegen zijn toegelicht in de Commissies van maart 2025 en verwerkt in de Voorjaarsnota 2025. De overige watersysteemobjecten en programmeringen (t/m 20 jr vooruit) volgen de komende 2 jaar.

Inhuur

Door het College van Dijkgraaf en Heemraden is besloten dat het plafond voor inhuurkosten maximaal 10% van de loonsom mag bedragen. In de bestuursrapportages en jaarrekening wordt inzicht gegeven in de relatieve inhuurkosten.

Bedrijfsvergelijkingen

In het kader van leren en verbeteren is een interne analyse uitgevoerd op de resultaten van Waterschap Rivierenland uit de bedrijfsvergelijking Waterschapsspiegel 2024 (werkelijke cijfers 2023). Daarbij is WSRL vergeleken met andere waterschappen in Nederland. Het College van Dijkgraaf en Heemraden heeft in april 2025 besloten om de volgende drie punten te verbeteren en te monitoren:

1. De wettelijke afhandeltermijn voor bezwaarschriften
2. Het aantal beroepen tegen Waterschapsbesluit
3. Digitaal aanbieden van producten en diensten

Thema 19: Bestuurlijke werkwijze

Doel lange termijn	Doel planperiode
Professionele (bestuurlijke) organisatie met oog voor ieders belangen	Werken op basis van wederzijds vertrouwen.
	Open houding met ruimte om werkwijze steeds te herijken en verbeteren.

Thema 20: Digitale transformatie

Doel lange termijn	Doel planperiode
- Betrouwbare, wendbare, richtinggevende en veilige informatievoorziening. - Een moderne datagedreven organisatie die de dienstverlening aan burgers en bedrijven centraal stelt.	Informatiebeveiliging op orde. Grootste deel van de geplande activiteiten is afgerond in 2026. Laatste onderdelen (herinrichting IT-OT) en borging werking (niveau 4) in 2027 gereed. Actualiseren beleid en uitwerken meerjarenplannen in 2026 om structureel voorbereid te zijn op de toekomst.
	Doorontwikkelen dienstverlening aan burgers en bedrijven middels opleveren e-formulieren waarmee tevens voldaan wordt aan wet- en regelgeving. In 2026 gereed.
	Verhogen doelmatigheid en transparantie. Restpunten duurzaam digitaal informatiebeheer (DIB) worden in samenhang met procesmanagement opgepakt en in 2027 afgerond.
	Ontwikkelen van kaders en richtlijnen uiterlijk in 2026 met betrekking tot het ontwikkelen van een datagedreven organisatie conform Vaarkaat en Strategienota.

Thema 21: Participatie

Doel lange termijn	Doel planperiode
We werken aan een sterke relatie met bewoners en andere stakeholders, waarin het waterschap hen vanzelfsprekend en vroegtijdig betreft bij watertaken en waarbij bewoners zich betrokken en verantwoordelijk voelen voor hun (water)omgeving.	In 2026 willen we als functionele overheid een optimale netwerkpartner zijn bij de realisatie van wateropgaven en daarbij ruimte bieden aan initiatieven van derden. Daarom implementeren monitoren en evalueren we het geactualiseerde beleid.

Thema 22: Vergunningen, toezicht en handhaving

Doel lange termijn	Doel planperiode
Omgevingsgericht VTH	De Waterschapsverordening en de afgeleide beleidsregels en toepasbare regels zijn in 2026 beleidsrijk aangepast.
Administratieve lastenverlichting voor burgers en bedrijven	Korte doorlooptijden en behalen wettelijke termijnen.
Naleefgedrag van regelgeving door preventie en toezicht	- Van controleren achteraf naar risicogestuurd en datagedreven. - Van toetsen en controleren naar meer vooroverleg en advies. - Samenwerking met ketenpartners (omgevingsdiensten gemeenten, RWS) is versterkt.

Thema 23: Oneigenlijk grondgebruik

Doel lange termijn	Doel planperiode
Tegengaan en voorkomen van oneigenlijk grondgebruik	Vorbereiden en uitvoeren bestuurlijke keuzes en randvoorwaarden vanuit de business case grip op grond.

Thema 24: Samenwerken als deskundige en omgevingsbewuste partner

Doel lange termijn	Doel planperiode
Bij de uitvoering van onze taken maken we gebruik van onze gebiedskennis en houden we rekening met brede maatschappelijke opgaven en lokale uitdagingen.	In 2027 zitten we bij 100% van de advisering over complexe ruimtelijke ontwikkelingen als deskundige waterpartner vroegtijdig aan tafel.
Met kennis van het watersysteem en het gebied schuiven we vroegtijdig aan als deskundige waterpartner. Samen voeren we een integraal gesprek over ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot het waterbeheer.	In 2026 weten onze 1 ^e aanspreekpunten buiten wat er in hun omgeving speelt, zijn zij zichtbaar en toegankelijk en worden ze door die omgeving gewaardeerd.
	In 2027 zien we samenwerking met partijen primair vanuit de integrale opgaven waarbij samenwerken met andere partijen eerder regel dan uitzondering is.

Thema 25: Financiën

Doel lange termijn	Doel planperiode
Solide en duurzaam financieel beleid	Solide en duurzaam financieel beleid • Schuldpositie: stabiel houden en indien mogelijk verlagen (<i>bandbreedte</i> <250-300%) • Gematigde lastenstijging en een zo evenwichtig mogelijke verdeling over de categorieën (herziening belastingstelsel) • Bepalen vervangingsopgave voor systeem- en zuiveringsobjecten.

Thema 26: Inhuur

Doel lange termijn	Doel planperiode
Inhuurpercentage maximaal 10%	• Inhuurpercentage maximaal 10%

3.6.4 Baten en lasten Middelen

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	62,6	68,2	77,2	-9,0	N
Opbrengsten	-2,5	-6,0	-6,5	0,5	V
Te dekken kosten	60,1	62,2	70,7	-8,5	N
Inzet best. reserves	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	N
Per saldo	59,9	61,9	70,7	-8,7	N

Bedragen x € 1 miljoen

Een toelichting op de verschillen tussen de begroting 2025 en 2026 is opgenomen in de financiële begroting (hoofdstuk 6).

INVESTERINGEN	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Bruto	7,1	19,2	12,7
Subsidies en bijdragen	-0,1	-0,6	-0,3
Netto	7,0	18,6	12,5

Bedragen x € 1 miljoen

3.7 Overzicht dekkingsmiddelen

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Vershil	V/N
Belastingopbrengsten					
a. Watersysteemheffing	-145,5	-152,2	-167,2	15,0	V
b. Zuiveringsheffing	-91,4	-92,5	-100,8	8,3	V
c. Verontreinigingsheffing	-1,2	-0,5	-0,5	0,0	-
d. Wegenheffing	-9,3	-9,7	-10,7	1,0	V
e. Totaal belastingopbrengsten (a t/m d)	-247,4	-255	-279,2	24,3	V
f. Dividenden	-4,5	-4,5	-4,5	0,0	-
g. Onvoorzien	0,0	0,5	0,5	0,0	-
h. Overige kosten en opbrengsten	-1,5	3,2	5,2	-2,0	N
i. Inzet best. reserves	-0,3	-0,3	0,0	-0,3	N
j. Inzet egaliseringsreserve	-3,4	-3,8	-4,6	0,8	V
k. Totaal dekkingsmiddelen (e t/m j)	-255,4	-259,9	-282,6	22,8	V

Bedragen x € 1 miljoen

Een toelichting op de verschillen tussen de begroting 2025 en 2026 is opgenomen in de financiële begroting (hoofdstuk 6).

3.8 Heffing vennootschapsbelasting

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Heffing vennootschapsbelasting	0,0	0,0	0,0

Bedragen x € 1 miljoen

3.9 Onvoorzien

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Onvoorzien	0,5	0,9	0,5

Bedragen x € 1 miljoen

4 Raming belastingopbrengsten en toelichting

4.1 Inleiding

De dekking van de exploitatie van Waterschap Rivierenland vindt voornamelijk plaats door middel van het heffen van waterschapsbelasting. Het belastingstelsel bestaat uit de volgende belastingsoorten:

De watersysteemheffing

Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem inclusief waterveiligheid.

De wegenheffing

Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van wegen in het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden.

De zuiveringsheffing

Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater.

De verontreinigingsheffing

Dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij ons waterschap (inclusief de lozingen van grondwater op oppervlaktewater). Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten goede aan de watersysteemheffing.

4.1.1 Leges

Naast bovengenoemde heffingen bepaalt artikel 115 van de Waterschapswet dat het waterschap onder andere rechten kan heffen ter zake van het behandelen van verzoeken tot het verlenen van ontheffingen en vergunningen. Het waterschap heeft hiertoe een legesverordening opgesteld waarin de tarieven zodanig zijn vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten niet uitgaan boven de geraamde lasten. Het dekkingspercentage in 2026 bedraagt 85% van de kosten van vergunning- en ontheffingsverlening. De tarieven met betrekking tot de heffing van leges zijn vastgelegd in de legesverordening van Waterschap Rivierenland, die door het Algemeen Bestuur van het waterschap wordt vastgesteld.

In meerjarenperspectief is rekening gehouden met een groei naar een dekkingspercentage tot 90%.

4.1.2 Kostentoerekening

Voor de toerekening van de kosten en opbrengsten wordt gebruik gemaakt van de landelijke BBP-systematiek (beleids- en beheersproces) bij waterschappen. De systematiek werkt als volgt:

Registratie van kosten, opbrengsten en uren

De kosten en opbrengsten worden zoveel als mogelijk direct toegeschreven aan een beheerproduct. Kosten en opbrengsten waarvoor dat niet mogelijk is, worden op basis van de geraamde uren aan een beheerproduct toegerekend. Op deze manier worden de netto kosten per beheerproduct bepaald.

Doorbelasting ondersteunende beheer- en hulpproducten naar primaire beheerproducten

De beheerproducten zijn onderverdeeld in primaire beheerproducten (die betrekking hebben op de primaire processen van het waterschap) en ondersteunende beheerproducten en hulpproducten (die de primaire processen ondersteunen).

De netto kosten van de ondersteunende beheerproducten en de hulpproducten zijn toegerekend aan de primaire beheerproducten. Hiervoor zijn drie soorten verdeelsleutels gebruikt die landelijk zijn afgesproken:

1. Toerekening aan elk primair beheerproduct op basis van het aantal direct geraamde uren van de primaire beheerproducten;
2. Toerekening aan elk primair beheerproduct op basis van de totale directe kosten van de primaire beheerproducten;
3. Specifieke verdeelsleutels die het gebruik, dat van dit ondersteunende beheerproduct wordt gemaakt, weergeven.

Doorbelasten primaire beheerproducten naar wettelijke taken

De netto kosten per primair beheerproduct zijn verdeeld over de wettelijke taken. Bij de verdeling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Een aantal beheerproducten wordt volledig toegerekend aan een van de taken.
- De overige beheerproducten zijn verdeeld op basis van ervaringscijfers.

Na deze doorbelasting zijn de netto kosten per wettelijke taak bekend. Vervolgens worden de kosten per taak op basis van de kostentoedelingsverordening toegerekend aan de belanghebbende categorieën en worden de tarieven bepaald. De verdeelsleutels zijn opgenomen in bijlage 8.

4.1.3 Kwijtscheldingsbeleid

De uitvoering van de heffing en de inning van waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de Belasting samenwerking Rivierenland (BSR). Als gevolg daarvan is ook de uitvoering van de kwijtschelding van belasting overgedragen aan de BSR. Om de uitvoering van kwijtschelding op efficiënte wijze door de BSR te kunnen laten uitvoeren, hebben de deelnemers van de BSR in 2012 eenzelfde kwijtscheldingsbeleid vastgesteld. Daarbij is, op grond van artikel 144 van de Waterschapswet, rekening gehouden met de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De daarin opgenomen kwijtscheldingsnorm bedraagt 90% van de bijstandsnorm. Dit betekent dat kwijtschelding wordt verleend als het netto besteedbaar inkomen minus de kwijtscheldingsnorm, nul of negatief is.

Artikel 144 van de Waterschapswet geeft waterschappen echter de mogelijkheid om in strakkere of in ruimere zin van de 90% kwijtscheldingsnorm af te wijken. Afwijkingen in ruimere zin zijn toegestaan tot maximaal 100% van de bijstandsnorm. Het kwijtscheldingsbeleid van alle deelnemers van BSR is vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm. Het kwijtscheldingsbeleid is voor wat betreft de waterschapsbelastingen van toepassing op de watersysteemheffing en wegeheffing ingezetenen alsmede op de zuiveringsheffing.

Daarnaast is het kwijtscheldingsbeleid met ingang van 2012 verruimd als gevolg waarvan bij het verlenen van kwijtschelding gebruik wordt gemaakt van de maximale vermogensvrijstelling (conform Wet werk en bijstand). Tevens worden kleine ondernemers in de gelegenheid gesteld voor kwijtschelding in aanmerking te komen. Met ingang van 2023 is het kwijtscheldingsbeleid aangepast door verdere verruiming van de vermogensnorm.

4.1.4 Methodiek tariefbepaling

De methodiek van tariefbepaling is het principe dat de netto kosten per taak jaarlijks omgeslagen worden over de belangencategorieën. Als uitgangspunt voor het meerjarentarievenbeleid geldt dat:

- De opbrengst aan het eind van de planperiode gelijk is aan het netto kostenniveau;
- Er sprake is van een gelijkmatige tariefontwikkeling;
- De egalisatiereserve wordt ingezet voor een zo gelijkmatig mogelijke lastenontwikkeling.

In dit hoofdstuk wordt per taak de ontwikkeling van de kosten vertaald in de ontwikkeling van de heffingsopbrengst en de daaruit af te leiden tarieven per categorie belastingplichtigen.

4.2 Watersysteemheffing

4.2.1 Algemeen

De omslag Watersysteemheffing is bedoeld ter dekking van de kosten voor het watersysteem inclusief waterveiligheid. Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën te weten:

- Ingezetenen;
- Gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- Ongebouwd (zakelijk gerechtigden van ongebouwde eigendommen);
- Natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de aan de categorieën toegerekende netto kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

4.2.2 Kostentoerekening watersysteemheffing

De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekening-percentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoedelingsverordening watersysteemheffing die op 21 november 2025 door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld.

Categorie	Toerekeningspercentage
Ingezetenen	38,00%
Gebouwd	52,13%
Ongebouwd	9,75%
Natuur	0,12%

4.2.3 Tariefdifferentiatie

De Waterschapwet biedt een beperkte mogelijkheid om tarieven te differentiëren. Waterschap Rivierenland heeft besloten om de volgende tariefdifferentiatie toe te passen:

Buitendijks gelegen onroerende zaken

Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn, voor buitendijks gelegen natuurterreinen en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd dat 50% lager is dan het tarief dat blijkt de Verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.

Verharde openbare wegen

Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd dat 100% hoger is dan het tarief dat blijkt uit de Verordening op de watersysteemheffing voor ongebouwde onroerende zaken, niet zijnde natuurterreinen, geldt.

4.2.4 Rechtstreeks toerekenen kosten kwijtschelding, verkiezingen en uitvoering Wet WOZ

Uit de begroting van het waterschap vloeit voort hoe hoog de kosten van het watersysteembeheer precies zijn. In beginsel worden alle hiergenoemde kosten tezamen genomen en vervolgens aan de diverse categorieën toegedeeld, zodat eenieder een deel van de totale kosten draagt. De wet biedt de mogelijkheid om bepaalde kosten rechtstreeks aan categorieën toe te rekenen. In dat geval worden deze kosten afgezonderd van de totale kosten van het watersysteembeheer en rechtstreeks bij de categorie ondergebracht die deze kosten veroorzaakt.

De kosten van kwijtschelding en verkiezingen worden veroorzaakt door de categorie ingezetenen. De kosten voor de uitvoering van de Wet WOZ worden veroorzaakt door de categorie gebouwd. Het Algemeen Bestuur heeft bij besluit van 21 november 2025 besloten de kosten van kwijtschelding en verkiezingen rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie ingezetenen, en de kosten voor de uitvoering van de Wet WOZ rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie gebouwd.

4.2.5 Toepassing tarieven Watersysteemheffing Gebouwd

De watersysteemheffing gebouwd wordt betaald door de eigenaren van woningen en van niet-woningen, veelal bedrijfspanden. Doordat de waardeontwikkeling van woningen enerzijds en van niet-woningen anderzijds veelal (sterk) verschillend is, kregen de eigenaren in de tot op heden gehanteerde systematiek van watersysteemheffing met een hogere dan wel lagere lastenontwikkeling te maken, terwijl er geen sprake was van verandering van het voorzieningsniveau. De oplossing voor dit knelpunt is in het nieuwe belastingstelsel verwerkt. Met ingang van 2026 zijn de waterschappen verplicht twee tarieven voor gebouwd vast te stellen, namelijk een tarief voor eigenaren van woningen en een ander tarief voor de eigenaren van niet-woningen. Het verschil tussen deze twee tarieven moet worden gebaseerd op het verschil in waardeontwikkeling tussen de twee soorten objecten in het gebied van het waterschap.

Als basis voor de kostentoerekening geldt de waardeverhouding tussen woningen en niet-woningen per 1-1-2024. Deze bedraagt respectievelijk 89,39% versus 10,61%. De waardeontwikkeling van woningen, respectievelijk niet-woningen over het jaar 2024 bedraagt 10,41% voor woningen versus 2,77% voor niet-woningen. In de tariefbepaling is hiermee rekening gehouden.

Het tarief gebouwd voor woningen bedraagt in 2026:	0,03794%
Het tarief gebouwd voor niet-woningen bedraagt in 2026:	0,04076%

4.2.6 Belastbare eenheden watersysteemheffing

Belastbare eenheden 2026 watersysteemheffing		Totaal
Ingezetenen (aantal)		441.000
Gebouwd totaal (WOZ-waarde)		€ 226.503.399.142
• Gebouwd woningen binnendijks	€ 202.174.859.317	
• Gebouwd woningen buitendijks	€ 1.320.691.531	
• Gebouwd niet-woningen binnendijks	€ 21.813.894.864	
• Gebouwd niet-woningen buitendijks	€ 1.193.953.432	
Ongebouwd Totaal (hectare)		123.181
• Ongebouwd binnendijks ex wegen	108.557	
• Ongebouwd binnendijks wegen	7.223	
• Ongebouwd buitendijks ex wegen	7.215	
• Ongebouwd buitendijks wegen	186	
Natuur totaal (hectare)		32.060
• Natuur binnendijks	15.701	
• Natuur buitendijks	16.359	

Ingezetenen

De eenheden voor ingezetenen (aantal huishoudens) zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2025. Voor 2026 wordt voor ingezetenen rekening gehouden met 1,0% groei van het aantal huishoudens.

Gebouwd

De eenheden gebouwd woningen zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2025. Basis voor de aanslagoplegging 2026 is de WOZ-waarde per 1-1-2025. De gegevens met betrekking tot de waardeontwikkeling 1-1-2024 tot 1-1-2025 in het beheersgebied van Waterschap Rivierenland zijn ontleend aan gegevens van de Waarderingskamer van oktober 2025. De gemiddelde waardeontwikkeling 1-1-2024 tot 1-1-2025 bedraagt voor woningen op basis hiervan 10,41% en 2,77% voor Niet-woningen. Daarnaast is rekening gehouden met areaaluitbreiding van 0,5%.

Ongebouwd en natuur

De eenheden voor ongebouwd en natuur zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2025.

4.2.7 Kosten en opbrengsten wettelijke taak Watersysteem

Hierna wordt de ontwikkeling van de netto kosten van de taak watersysteemheffing vertaald in de benodigde heffingsopbrengst.

Watersysteembeheer	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
a. Toegerekende kosten (netto kosten)	139,2	148,1	167,1	19,1	N
b. Onvoorzien	0,0	0,3	0,3	0,0	-
c. Kwijtschelding	2,9	2,8	2,9	-0,1	N
d. Oninbaar	0,5	0,3	0,3	0,0	-
e. Dividenden	-4,5	-4,5	-4,5	0,0	-
f. Overige algemene opbrengsten	-5,2	-2,6	-1,4	1,2	N
g. Verwachte opbrengst uit belastingheffing (a t/m f)	-146,7	-152,7	-167,7	15,0	V
h. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	7,6	8,3	3,0	5,3	V
i. Resultaat (g t/m h)	-6,2	0,0	0,0	0,0	-

Bedragen x € 1 miljoen

4.2.8 Toelichting op de kosten en opbrengsten wettelijke taak Watersysteem

Oorzaken verschil begroting jaar 2025 en 2026

Gerealiseerde netto kosten/onvoorzien

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Waterveiligheid over wettelijke taken. 8,8 N
- Aandeel verdeling programma Watersysteem over wettelijke taken. 7,8 N
- Aandeel verdeling programma Waterketen over wettelijke taken. 0,0
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken. 2,5 N
- Aandeel verdeling programma Dekkingsmiddelen over wettelijke taken. 0,1 V

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 3 en bijlage 8 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken.

Overige algemene opbrengsten

Het verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Renteopbrengst voordelig saldo rekening-courant bij schatkist. 1,3 N
- Hogere stand reserves. 0,1 V

Belastingopbrengsten

Het verschil op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- De voorgenomen heffingsopbrengststijging van 10,0% bij de taak watersysteemheffing. 15,0 V

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het verschil op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt in hoofdzaak veroorzaakt door mutaties:

- Per saldo hogere onttrekking bestemmingsreserve afschrijving HWBP door hogere projectrealisatie. 2,4 V

- Vervallen onttrekking Bestemmingsreserves wegwerken achterstanden bedrijfsvoering en frictiekosten laboratorium. 0,4 N
- Egalisatiereserve watersysteemheffing. 3,3 V

Geraamde belastingopbrengsten watersysteemheffing (incl. verontreinigingsheffing)

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026
Te dekken kosten	154,7	173,0
Opbrengst verontreinigingsheffing	-0,5	-0,5
Mutatie in egalisatiereserve	-2,0	-5,3
Heffingsopbrengst watersysteemheffing totaal	152,2	167,2
Toerekening kwijtschelding en verkiezingen aan ingezetenen	-2,9	-3,1
Toerekening LV WOZ aan Gebouwd		-1,2
Heffingsopbrengst (excl. Kwijtsch., verkiezingen en LV WOZ)	149,3	162,9
Verdeling over de categorieën		
- Ingezetenen	59,0	65,0
- Gebouwd	73,0	86,1
- Ongebouwd	17,1	15,9
- Natuur	0,2	0,2
Stand reserve eind jaar	22,1	18,4
% kostendekkendheid	98,7%	96,9%
% stijging heffingsopbrengst	5,9%	10,0%
% stijging netto kosten	5,3%	11,8%

Bedragen x € 1 miljoen

Ontwikkeling van de tarieven

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Ontwikkeling %
Ingezetenen per woonruimte (in €)	141,90	147,39	3,9%
Gebouwd in % WOZ-waarde			
• Gebouwd binnendijs woningen	0,03620%	0,03794%	4,8%
• Gebouwd buitendijs woningen	0,01810%	0,01897%	4,8%
• Gebouwd binnendijs niet-woningen	0,03620%	0,04076%	12,6%
• Gebouwd buitendijs niet-woningen	0,01810%	0,02038%	12,6%
Ongebouwd per hectare (in €)			
• Ongebouwd binnendijs ex wegen	114,02	125,20	9,8%
• Ongebouwd binnendijs wegen	570,10	250,40	-56,1%
• Ongebouwd buitendijs ex wegen	57,01	62,60	9,8%
• Ongebouwd buitendijs wegen	285,05	125,20	-56,1%
Natuur per hectare (in €)			
• Natuur binnendijs	9,42	8,20	-13,0%
• Natuur buitendijs	4,71	4,10	-13,0%

4.3 Wegenheffing

4.3.1 Algemeen

De omslag Wegenheffing is bedoeld ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van wegen in het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën te weten:

- Ingezetenen;
- Gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- Ongebouwd (zakelijk gerechtigden van ongebouwde eigendommen);
- Natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de toegerekende netto kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

4.3.2 Kostentoerekening wegenheffing

De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekening percentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoedelingsverordening. Het aandeel van de categorie ingezetenen is hierbij bepaald op basis van de inwonerdichtheid in het gebied. Het restant is verdeeld op basis van de waardeverhouding tussen gebouwd, ongebouwd en natuur.

Categorie	Toerekeningpercentage
Ingezetenen	50,000%
Gebouwd	44,789%
Ongebouwd	5,133%
Natuur	0,078%

4.3.3 Tariefdifferentiatie

De gewijzigde Waterschapwet biedt een beperkte mogelijkheid om tarieven te differentiëren. Waterschap Rivierenland heeft besloten om voor de wegenheffing geen tariefdifferentiatie toe te passen.

4.3.4 Rechtstreeks toerekenen kosten kwijtschelding

Uit de begroting van het waterschap vloeit voort hoe hoog de kosten van het wegenbeheer precies zijn. In beginsel worden alle hiergenoemde kosten tezamen genomen en vervolgens aan de diverse categorieën toegedeeld, zodat eenieder een deel van de totale kosten draagt. De wet biedt de mogelijkheid om de kosten voor kwijtschelding rechtstreeks aan de betrokken categorieën toe te rekenen. In dat geval worden deze kosten afgezonderd van de totale kosten van het wegenbeheer en rechtstreeks bij die categorie ondergebracht die deze kosten veroorzaakt.

De kosten van kwijtschelding worden veroorzaakt door de categorie ingezetenen. Het Algemeen Bestuur heeft bij besluit van 21 juni 2019 besloten de kosten van kwijtschelding rechtstreeks toe te rekenen aan de categorie ingezetenen.

4.3.5 Belastbare eenheden wegenheffing

Voor de vier belastingcategorieën zijn de volgende belastbare eenheden gehanteerd.

Belastbare eenheden 2026 wegenheffing	
Ingezetenen (aantal)	93.000
Gebouwd totaal (WOZ-waarde)	€ 46.101.729.803
Ongebouwd totaal (hectare)	28.619
Natuur totaal (hectare)	4.152

Ingezetenen

De eenheden voor ingezetenen zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2025. Voor 2026 wordt voor de ingezetenen rekening gehouden met 1,0% groei van het aantal huishoudens.

Gebouwd

De eenheden gebouwd zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2025. Basis voor de aanslagoplegging 2026 is de WOZ-waarde per 1-1-2025. De gegevens met betrekking tot de waardeontwikkeling 1-1-2024 tot 1-1-2025 in het beheersgebied van Waterschap Rivierenland zijn ontleend aan gegevens van de Waarderingskamer. De gemiddelde waardeontwikkeling 1-1-2024 tot 1-1-2025 bedraagt op basis hiervan 10,41%.

Ongebouwd en natuur

De eenheden voor ongebouwd en natuur zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2025.

4.3.6 Kosten en opbrengsten wettelijke taak Wegenbeheer

Wegenbeheer	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V / N
a. Toegerekende kosten (netto kosten)	9,4	10,2	10,9	0,6	N
b. Onvoorzien	0,0	0,0	0,0	0,0	-
c. Kwijtschelding	0,3	0,2	0,2	0,0	-
d. Oninbaar	0,1	0,0	0,0	0,0	-
e. Dividenden	-0,1	0,0	0,0	0,0	-
f. Overige algemene opbrengsten		-0,3	-0,1	0,2	N
g. Verwachte opbrengst uit belastingheffing (a t/m f)	-9,3	-9,7	-10,7	1,0	V
h. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0,8	-0,4	-0,3	0,1	N
i. Resultaat (g t/m h)	-0,4	0,0	0,0	0,0	-

Bedragen x € 1 miljoen

4.3.7 Toelichting op de kosten en opbrengsten wettelijke taak Wegenbeheer

Oorzaken verschil begroting 2025 en 2026

Gerealiseerde netto kosten/onvoorzien

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Wegen over wettelijke taken. 0,6 N

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 3 en bijlage 8 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken.

Overige algemene opbrengsten

Het verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Renteopbrengst voordelig saldo rekening-courant bij schatkist. 0,2 V

Belastingopbrengsten

Het verschil op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- De voorgenomen heffingsopbrengststijging van 10,0% bij de taak wegen. 1,0 V

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het verschil op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt in hoofdzaak veroorzaakt door mutaties:

- Egalisatiereserve wegenheffing. 0,1 N

Geraamde belastingopbrengsten Wegenheffing

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026
Te dekken kosten	10,2	11,0
Inzet egalisatiereserve	-0,4	-0,3
Heffingsopbrengst wegenheffing totaal	9,7	10,7
Toerekening kwijtschelding aan ingezetenen	-0,2	-0,2
Heffingsopbrengst (excl. kwijtschelding te verdelen over categorieën)	9,5	10,5
Verdeling over de categorieën		
- Ingezetenen	4,8	5,5
- Gebouwd	4,2	4,7
- Ongebouwd	0,5	0,5
- Natuur	0,0	0,0
Stand reserve eind jaar	0,7	1,1
% kostendekkendheid	95,9%	97,4%
% stijging heffingsopbrengst	6,0%	10,0%
% stijging netto kosten	2,1%	8,1%

Bedragen x € 1 miljoen

Ontwikkeling van de tarieven

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Ontwikkeling %
Ingezetenen per woonruimte (in €)	54,09	58,64	8,4%
Gebouwd totaal in % WOZ-waarde	0,01053%	0,01019%	-3,2%
Ongebouwd gemiddeld per hectare (in €)	16,78	18,82	12,2%
Natuur totaal per hectare (in €)	1,99	1,97	-1,0%

4.4 Zuiveringsheffing

4.4.1 Algemeen

De zuiveringsheffing is ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater. De zuiveringsheffing bestaat uit een bedrag per vervuilingseenheid (v.e.), dat is bepaald door de totale netto kosten (inclusief onttrekking aan de egaliseringsreserve) van de taak te delen door het verwachte aantal vervuilingseenheden. Het aldus bepaalde bedrag wordt bij de huishoudens en bij de in het gebied gelegen bedrijven in het gebied in rekening gebracht. De heffing bij de huishoudens is gebaseerd op de omvang van de betreffende huishouding, de heffing bij de bedrijven wordt per individueel bedrijf bepaald.

Soms wordt het afvalwater van bedrijven niet via het riool geloosd, maar apart naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap gebracht, bijvoorbeeld met een tankauto. Tot nu toe brachten de waterschappen voor deze 'separate afvalwaterstromen' zuiveringsheffing in rekening. In de wet is bepaald dat voor deze stromen voortaan alleen een privaatrechtelijke prijs in rekening mag worden gebracht. Dit heeft tot gevolg dat waterschappen met de betreffende bedrijven privaatrechtelijke overeenkomsten moeten afsluiten. De omvang van de separate afvalwaterstromen betreft circa 13.000 vervuilingseenheden. Deze opbrengst is in 2026 opgenomen in de exploitatiebegroting van het waterschap, daar waar deze tot en met 2025 als belastingopbrengst werd verantwoord. Als gevolg hiervan zijn de belastbare zuiveringseenheden met ingang van 2026 verlaagd met 13.000 vervuilingseenheden.

4.4.2 Belastbare eenheden

De belastbare eenheden zijn gebaseerd op de aanslagoplegging 2025. Daarnaast is rekening gehouden met groei van het aantal huishoudens (zuiveringsheffing woningen) met 1,0% in 2026. Het begrote aantal zuiveringseenheden woningen voor 2026 bedraagt daarmee 1.045.000. Het aantal zuiveringseenheden voor bedrijven bedraagt 277.000. Het totaal begrote zuiveringseenheden voor 2026 komt daarmee op 1.322.000.

Vervuilingseenheden	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal	1.315.000	1.322.000

4.4.3 Kosten en opbrengsten wettelijke taak Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V / N
a. Toegerekende kosten (netto kosten)	90,9	92,4	97,0	4,6	N
b. Onvoorzien	0,0	0,2	0,2	0,0	-
c. Kwijtschelding	2,8	2,8	2,8	0,0	-
d. Oninbaar	0,8	0,6	0,6	0,0	-
e. Dividenden	0,0	0,0	0,0	0,0	-
f. Overige algemene opbrengsten	-4,6	-2,1	-0,8	1,4	N
g. Verwachte opbrengst uit belastingheffing (a t/m f)	-91,4	-92,5	-100,8	8,3	V
h. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-0,2	-1,4	1,0	2,4	N
i. Resultaat (g t/m h)	-1,7	0,0	0,0	0,0	-

Bedragen x € 1 miljoen

4.4.4 Toelichting op de kosten en opbrengsten wettelijke taak Zuiveringsbeheer

Oorzaken verschil begroting 2025 en 2026

Gerealiseerde netto kosten/onvoorzien

Het resultaat op de netto kosten wordt met name veroorzaakt door:

- Aandeel verdeling programma Waterveiligheid over wettelijke taken. 0,1 V
- Aandeel verdeling programma Watersysteem over wettelijke taken. 0,0 V
- Aandeel verdeling programma Waterketen over wettelijke taken. 3,9 N
- Aandeel verdeling programma Middelen over wettelijke taken. 0,8 N
- Aandeel verdeling programma Dekkingsmiddelen over wettelijke taken. 0,0 N

Zie toelichting op programma's in hoofdstuk 3 en bijlage 8 Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken.

Overige algemene opbrengsten

Het verschil wordt in hoofdzaak veroorzaakt door:

- Renteopbrengst voordelig saldo rekening-courant bij schatkist. 1,3 N

Belastingopbrengsten

Het verschil op belastingopbrengsten wordt veroorzaakt door:

- De voorgenomen heffingsopbrengststijging van 9,0% bij de taak zuiveringsheffing. 8,3 V

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het verschil op toevoegingen en onttrekkingen aan reserves wordt in hoofdzaak veroorzaakt door mutaties:

- Vervallen onttrekking Bestemmingsreserves wegwerken achterstanden bedrijfsvoering en frictiekosten laboratorium. 0,1 N
- Egalisatiereserve zuiveringsheffing. 2,4 N

Geraamde belastingopbrengsten

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026
Te dekken kosten	93,9	99,8
Heffingsopbrengst	92,5	100,8
Mutatie in egalisatiereserve	1,4	1,0
Stand reserve eind jaar	1,0	7,7
% kostendekkendheid	98,6%	101,0%
% stijging heffingsopbrengst	3,4%	9,0%
% stijging netto kosten	5,1%	6,4%

Bedragen x € 1 miljoen

Ontwikkeling van de tarieven

Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Ontwikkeling %
Zuiveringsheffing per v.e. (in €)	70,35	76,28	8,4%

4.5 Verontreinigingsheffing

4.5.1 Algemeen

Dit betreft de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij ons waterschap. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten goede aan de watersysteemheffing.

4.5.2 Belastbare eenheden

Het voor de begroting 2026 geraamde aantal v.e.'s voor directe lozingen op oppervlaktewater bedraagt op basis van de gemiddelde realisatiecijfers over de afgelopen jaren totaal voor bedrijven en woningen 6.600 v.e.

Vervuilingseenheden	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal	6.600	6.600

4.5.3 Opbrengst verontreinigingsheffing

Geraamde belastingopbrengst

Heffingsopbrengst	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal	0,5	0,5

Bedragen x € 1 miljoen

Ontwikkeling van de tarieven

Tariefontwikkeling	Begroting 2025	Begroting 2026
Verontreinigingsheffing per v.e. (in €)	70,35	76,28

4.6 Totaaloverzicht belastingopbrengsten

In onderstaande tabellen is de ontwikkeling van de heffingsopbrengst per belastingcategorie en per taak weergegeven.

4.6.1 Recapitulatie belastingopbrengsten 2026

Belastingcategorie	Begroting 2025	Begroting 2026
Ingezetenen	66,9	70,5
Gebouwd	77,3	90,8
Ongebouwd	17,6	16,4
Natuur	0,2	0,2
Zuiveringsheffing	92,5	100,8
Verontreinigingsheffing	0,5	0,5
Totaal	255,0	279,2

Bedragen x € 1 miljoen

Taak	Begroting 2025	Begroting 2026
Watersysteemheffing	152,3	167,2
Wegenheffing	9,7	10,7
Zuiveringsheffing	92,5	100,8
Verontreinigingsheffing	0,5	0,5
Totaal	255,0	279,2

Bedragen x € 1 miljoen

4.6.2 Recapitulatie tarieven 2026

Categorie	Eenheid	Watersysteemheffing	Wegen
Ingezetenen per woonruimte (in €)	Woonruimte	147,39	58,64
Gebouwd totaal	% WOZ-waarde		0,01019%
Gebouwd woningen binnendijs	% WOZ-waarde	0,03794%	
Gebouwd woningen buitendijs	% WOZ-waarde	0,01897%	
Gebouwd niet-woningen binnendijs	% WOZ-waarde	0,04076%	
Gebouwd niet-woningen buitendijs	% WOZ-waarde	0,02038%	
Ongebouwd per hectare (in €)	hectare		18,82
• Ongebouwd binnendijs ex wegen	hectare	125,20	
• Ongebouwd binnendijs wegen	hectare	250,40	
• Ongebouwd buitendijs ex wegen	hectare	62,60	
• Ongebouwd buitendijs wegen	hectare	125,20	
Natuur totaal per hectare (in €)	hectare		1,97
• Natuur binnendijs	hectare	8,20	
• Natuur buitendijs	hectare	4,10	

De verontreinigingsheffing voor 2026 bedraagt € 76,28 per vervuilingseenheid.

De zuiveringsheffing voor 2026 bedraagt € 76,28 per vervuilingseenheid.

4.7 Voorbeeldaanslagen lastenontwikkeling

In onderstaande tabel zijn voorbeeldaanslagen opgenomen en is de lastenontwikkeling 2026 weergegeven ten opzichte van 2025. De voorbeeldaanslagen zijn gebaseerd op de door de Unie van Waterschappen vastgestelde profielen.

Voorbeeldaanslagen exclusief wegentaak				
Belasting	Aanslag 2025	Aanslag 2026	Vershil %	Vershil €
Meerpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 3 v.e.	€ 353	€ 376	6,6%	€ 23
Eenpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 1 v.e.	€ 212	€ 224	5,4%	€ 12
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 370.000.	€ 487	€ 531	9,1%	€ 44
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 370.000.	€ 346	€ 379	9,4%	€ 33
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 570	€ 628	10,1%	€ 58
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 429	€ 475	10,6%	€ 46
Glastuinbouwbedrijf WOZ-waarde € 1.500.000, 2 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 982	€ 1.108	12,8%	€ 126
Agrarisch bedrijf Opstallen met WOZ waarde € 520.000, 60 hectare ongebouwd en 3 v.e.	€ 7.240	€ 7.959	9,9%	€ 719
Melkveebedrijf WOZ-waarde € 400.000, 40 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 4.917	€ 5.405	9,9%	€ 488
Natuurterreinbeheerder 1.000 hectare ongebouwd	€ 9.420	€ 8.190	-13,1%	- € 1.230
Groothandel WOZ-waarde € 2.700.000, 10 v.e.	€ 1.681	€ 1.894	12,7%	€ 213
Voedingsmiddelenproducent WOZ-waarde € 13.500.000, 450 v.e.	€ 36.545	€ 39.982	9,4%	€ 3.437

NB:

- De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2025 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2024.
- De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2026 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2025.
- In de voorbeeldaanslagen is rekening gehouden met een verwachte stijging van de WOZ-waarde van 1-1-2024 naar 1-1-2025 met 10,41%. De aanslag 2025 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2024 van € 370.000 is daarom te vergelijken met de aanslag 2026 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2025 van € 408.517.

Voorbeeldaanslagen inclusief wegentaak (gebied de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden)

Belasting	Aanslag 2025	Aanslag 2026	Vershil %	Vershil €
Meerpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 3 v.e.	€ 407	€ 435	6,8%	€ 28
Eenpersoonshuishouden (huurwoning) Ingezetene, met 1 v.e.	€ 266	€ 282	6,0%	€ 16
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 370.000.	€ 580	€ 632	9,0%	€ 52
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 370.000.	€ 439	€ 479	9,1%	€ 40
Meerpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 3 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 687	€ 754	9,7%	€ 67
Eenpersoonshuishouden (eigen woning) Ingezetene, met 1 v.e. en WOZ-waarde van € 600.000.	€ 547	€ 602	10,1%	€ 55
Glastuinbouwbedrijf WOZ-waarde € 1.500.000, 2 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 1.174	€ 1.303	11,0%	€ 129
Agrarisch bedrijf Opstallen met WOZ waarde € 520.000, 60 hectare ongebouwd en 3 v.e.	€ 8.302	€ 9.143	10,1%	€ 841
Melkveebedrijf WOZ-waarde € 400.000, 40 hectare ongebouwd, 3 v.e.	€ 5.630	€ 6.200	10,1%	€ 570
Natuurterreinbeheerder 1.000 hectare ongebouwd	€ 11.410	€ 10.160	-11,0%	- € 1.250
Groothandel WOZ-waarde € 2.700.000, 10 v.e.	€ 1.965	€ 2.178	10,8%	€ 213
Voedingsmiddelenproducent WOZ-waarde € 13.500.000, 450 v.e.	€ 37.966	€ 41.401	9,0%	€ 3.435

NB:

- De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2025 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2024.
- De aanslagoplegging voor eigenaren gebouwd 2026 is gebaseerd op de WOZ-waarde met peildatum 1-1-2025.
- In de voorbeeldaanslagen is rekening gehouden met een verwachte stijging van de WOZ-waarde van 1-1-2024 naar 1-1-2025 met 10,41%. De aanslag 2025 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2024 van € 370.000 is daarom te vergelijken met de aanslag 2026 van een woning met een WOZ-waarde met peildatum 01-01-2025 van € 408.517.

5 Paragrafen

5.1 Uiteenzetting van de financiële positie

5.1.1 Inleiding

Om de samenhang te versterken, wordt in de beleidsbegroting op één plaats aandacht besteed aan de financiële positie en de daarbij behorende kengetallen. Met de kengetallen wordt de relatie tussen taakuitoefening, de financiële positie en de lastendruk inzichtelijk gemaakt.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiering, het weerstandsvermogen en de risicobeheersing, de stand en het verloop van reserves en voorzieningen en de kengetallen inzake weerstandsvermogen, netto schuldquote, EMU-saldo en wendbaarheid van de begroting.

5.1.2 Financiering

Inleiding

Het treasurybeleid van Waterschap Rivierenland is vastgelegd in de verordening op de beleids- en verantwoordingsfunctie. De verordening beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders.

Risicobeleid

De houding van Waterschap Rivierenland ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijdend. Het risicobeleid is erop gericht om toekomstige risico's inzichtelijk te maken, te beheersen, te verminderen of te verschuiven. De uitvoering van de treasurytaak mag in ieder geval niet leiden tot een vergroting van de risico's voor de organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO), niet overschrijdt.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bepaalt hoeveel er, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (looptijd korter dan 1 jaar) gefinancierd mag worden. De norm is vastgesteld op 23% van het bruto kostentotaal van de begroting en bedraagt op basis hiervan voor 2026 € 72,2 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het waterschap bij aanvang van het betreffende jaar en bedraagt voor 2026 € 94,2 miljoen. De totale aflossingsverplichting van Waterschap Rivierenland bedraagt in 2026 € 77,0 miljoen. Daarmee blijft Waterschap Rivierenland ruimschoots binnen de renterisiconorm.

Schatkistbankieren

De Regeling Schatkistbankieren verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet direct nodig hebben voor de publieke taak. Dit houdt in dat geld en vermogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden aangehouden. Overtollige middelen mogen alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist worden aangehouden of onderling worden uitgeleend aan andere decentrale overheden. Wel is sprake van

een drempelbedrag. Indien overvloedige middelen de omvang van de drempel niet overschrijden, mogen die middelen buiten de schatkist worden gehouden. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. De drempel voor Waterschap Rivierenland bedraagt 2,0% van het begrotingstotaal, circa € 6,3 miljoen.

Teneinde het drempelbedrag gedurende het jaar niet te overschrijden wordt een positief saldo aan het eind van iedere werkdag automatisch afgeroomd van de betaalrekening van het waterschap naar de schatkistrekening.

Rentevisie

Om de sterk oplopende inflatie in Europa te beteugelen is de Europese Centrale Bank (ECB) in juli 2022 begonnen met het stapsgewijs verhogen van de rente van -0,5% in juni 2022 tot 4,0% in september 2023. Dit beleid heeft effect gehad en de inflatie is afgenomen. Als gevolg hiervan heeft de ECB met ingang van juni 2024 meerdere renteverlagingen doorgevoerd tot 2,0% in juli 2025. De verwachting is dat de ECB het renteniveau de rest van 2025 ongewijzigd zal laten of mogelijk nog iets zal verlagen. De mate waarin de rente de komende jaren zal worden aangepast is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de inflatie en geopolitieke ontwikkelingen.

Het uitgangspunt voor leningen met een looptijd van 10 jaar bedraagt 3% voor 2026 en in latere jaren 2,3%.

Ook de korte rente (< 1 jaar) daalt. Op dit moment (medio september 2025) bedraagt de rente die het waterschap betaalt bij roodstand in rekening-courant bij de NWB en ontvangt bij een positief saldo bij de schatkist circa 1,9%. In de begroting 2026 is voor de berekening van de renteopbrengst op het saldo bij de schatkist uitgegaan van een rentepercentage van 1,5%.

Financieringsbehoefte

Bij het vaststellen van de voorjaarsnota 2020 heeft het Algemeen Bestuur mandaat verleend tot het aangaan van langlopende financiering tot een bedrag van maximaal € 450 miljoen. Met het oog op een zo stabiel mogelijke begroting in de toekomst en ter afdekking van het renterisico van de voorfinanciering HWBP is in juli 2020 langlopende financiering aangetrokken voor een bedrag van € 400 miljoen tegen een rentepercentage van 0%. Deze lening wordt met ingang van 1 september 2026 in 6 gelijke jaarlijkse termijnen van € 66,7 miljoen afgelost.

Bij de opstelling van de begroting 2026 is de financieringsbehoefte opnieuw geactualiseerd tot en met 2030. Dit is gebeurd aan de hand van de actuele ramingen van de investeringsuitgaven, het verloop van de huidige leningenportefeuille en het verloop van het eigen vermogen. Naast de reguliere financieringsbehoefte is er sprake van voorfinanciering door Waterschap Rivierenland voor een aantal HWBP-projecten. De mate van voorfinanciering vloeit voort uit de programmering en is sterk afhankelijk van de voortgang van de projectuitvoering. Op basis van het huidige inzicht is er voor de periode tot en met 2026 geen aanvullende financiering noodzakelijk. Ter afdekking van de financieringsbehoefte op langere termijn zal financiering noodzakelijk zijn van € 57 miljoen in 2027, € 164 miljoen in 2028, € 173 miljoen in 2029 en € 175 miljoen in 2030. Deze financiering is in de meerjarenraming geraamd tegen een rentepercentage van 2,3%.

Rentetoerekening

De boekwaarde van de activa van het waterschap wordt gefinancierd door eigen en vreemd vermogen. De rentelasten bestaan uit de rente over de aangetrokken langlopende en kortlopende financiering. Daarnaast wordt rente over het saldo van de reserves en voorzieningen berekend. Het totaal aan rentekosten wordt toegerekend aan de boekwaarde van de activa.

De totale rentelast ten laste van de exploitatiebegroting van het waterschap neemt toe van € 9,2 miljoen in 2026 tot € 21,9 miljoen in 2030. De aan de reserves en voorzieningen toegerekende

rentekosten worden als opbrengst in de begroting verantwoord als rentebaten eigen financieringsmiddelen. De renteopbrengst over het saldo van de schatkist wordt over de wettelijke taken verdeeld op basis van de verdeelsleutel 47% watersysteem, 47% zuivering en 6% wegen.

Renterisico

Het renterisico op langlopende financiering is met het aangaan van de langlopende lening van € 400 miljoen in juli 2020 sterk gereduceerd. Door het afsluiten van de lening beschikt het waterschap tot en met 2026 over een positief banksaldo. Het totaal van benodigde aan te trekken financiering voor de periode 2027-2030 bedraagt € 569 miljoen. Een rentestijging van 1% betekent een extra last voor het waterschap in 2030 van circa € 5,7 miljoen (circa 2,0% lastenstijging). De mate waarin het renterisico optreedt en doorwerkt is afhankelijk van de financiële markt (hoogte van de rente) en anderzijds de mate waarin de daadwerkelijke uitvoering van de projecten correspondeert met de opgenomen ramingen (hardheid van de projectramingen). Om tijdig te kunnen inspelen op mogelijkheden die zich voordoen op de financiële markt, is het noodzakelijk om mandaat te krijgen voor het afdekken van de meerjarige financieringsbehoefte.

Voorgesteld wordt daarom het College van Dijkgraaf en Heemraden te machtigen tot het afdekken van de meerjarige financieringsbehoefte tot een bedrag van maximaal € 569 miljoen.

De tijdelijk overtollige middelen van het waterschap worden verplicht aangehouden in de schatkist in de vorm van rekening courant of deposito's of mogen worden uitgeleend aan andere decentrale overheden. Het waterschap ontvangt een rentevergoeding op het aangehouden positieve saldo bij de schatkist. Het rentetarief wordt dagelijks vastgesteld door de ECB (Euro Short Term Rate) en fluctueert. Het is tevens mogelijk overtollige middelen uit te zetten in de vorm van deposito's bij de schatkist of bij andere decentrale overheden. De hoogte van de vergoeding hiervan fluctueert met de looptijd en kan hoger zijn dan de vergoeding over het rekening-courant saldo.

Om het uitzetten van overtollige gelden in de vorm van deposito's bij de schatkist mogelijk te maken wordt voorgesteld het College van Dijkgraaf en Heemraden hiertoe te machtigen. In de begroting van het waterschap is voor het jaar 2026 rekening gehouden met een te ontvangen rentevergoeding op overtollige middelen van € 1,2 miljoen.

Kredietlimiet rekening courant NWB

Bij de afdekking van de financieringsbehoefte kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid van korte financiering, binnen de kaders van de Wet FIDO en de verordening op de beleids- en verantwoordingsfunctie. Dit betekent dat er gedurende 2026 maximaal € 72,2 miljoen (gemiddeld over een periode van 3 maanden) met kort geld gefinancierd mag worden. Op basis van de huidige financieringsbehoefte zal in 2026 de kredietfaciliteit bij de NWB niet of slechts beperkt worden gebruikt. Een incidentele roodstand in rekening-courant bij de NWB zal zo snel mogelijk worden aangevuld uit het positieve saldo op de schatkistrekening. Voorgesteld wordt daarom om de huidige kredietlimiet in rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank van € 57,5 miljoen ook in 2026 aan te vragen.

5.1.3 Schuldpositie

Ontwikkeling schuldpositie Waterschap Rivierenland

Een robuuste financiële huishouding maakt het voor het waterschap mogelijk om ook op de lange termijn de wettelijke taken uit te voeren tegen maatschappelijk aanvaardbare lasten. Een graadmeter voor deze robuustheid is de schuldpositie van het waterschap.

Waterschappen investeren en activeren de meeste uitgaven die een meerjarig nut hebben. De investeringen worden over langere perioden afgeschreven omdat de investeringen langjarig nut afwerpen. Het activeren in combinatie met langjarig afschrijven betekenen lagere kosten per jaar waardoor het belastingtarief minder sterk hoeft te stijgen. De investeringsuitgaven worden gefinancierd door leningen aan te trekken. Het aantrekken van vreemd vermogen betekent een toename van de schuld.

Indicator schuldpositie: Netto schuld/ belastingopbrengsten

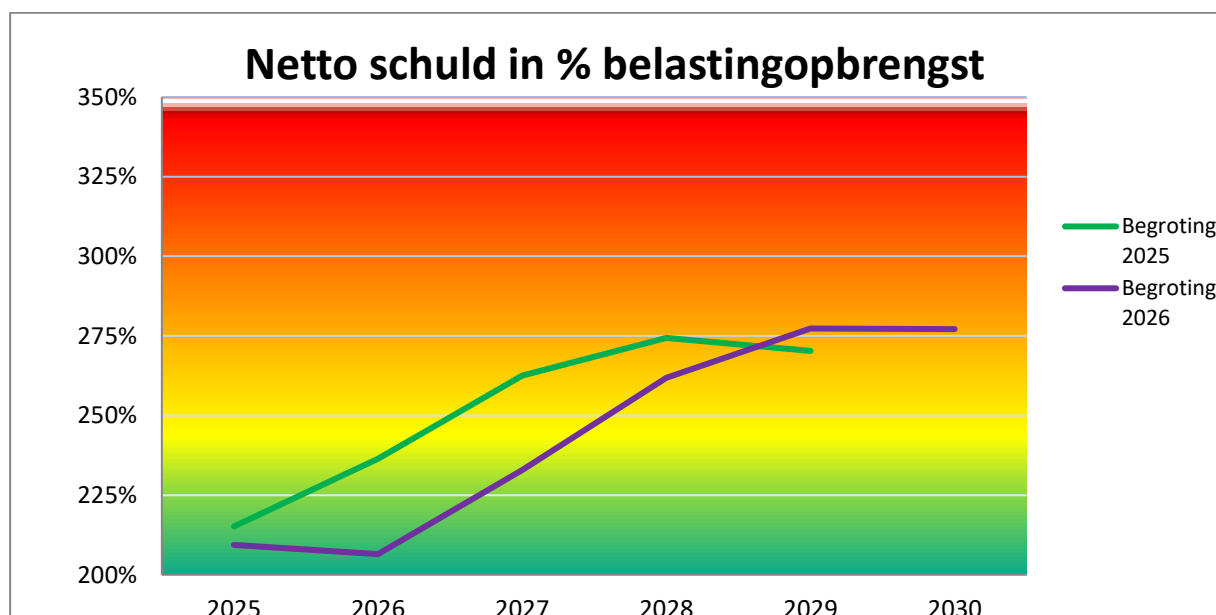
De belastinginkomsten geven in belangrijke mate aan hoeveel schulden een waterschap kan dragen. De netto schuldquote geeft aan hoe lang er nog belasting moet worden geïnd om de schuld te elimineren na opheffing van het waterschap. De omvang van de indicator is een keuze voor ieder waterschap. Het is niet de bedoeling om de indicator als een hard kengetal te hanteren, maar meer als richtlijn om de ontwikkeling van de schuldpositie in meerjarenperspectief te kunnen beoordelen.

Als indicator heeft het Algemeen Bestuur de volgende bandbreedte vastgesteld:

- < 250% acceptabel
- 250 – 300% aandacht vereist
- > 300% bijsturen

Ontwikkeling schuldpositie Waterschap Rivierenland

Op basis van de geactualiseerde ramingen neemt de netto schuldquote toe tot 277% in 2029 en 2030.

De schuldquote ontwikkelt zich de eerste jaren gunstiger dan verondersteld bij de begroting 2025, grotendeels veroorzaakt door de lagere netto investeringsopgave in de eerste jaren en de hogere belastingontwikkeling in 2026. Aan het eind van de planperiode ligt deze nagenoeg gelijk.

Ontwikkeling netto schuld

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de netto schuld van het waterschap afgezet tegen de verwachte belastingopbrengst van de betreffende jaren.

Jaar	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Netto schuld	534	577	692	829	935	995
Belastingopbrengst	255	279	297	317	337	359
Schuldquote	209%	206%	233%	262%	277%	277%

Bedragen x € 1 miljoen

De netto schuld is opgebouwd uit langlopende schuld en het saldo tussen vlottende activa en passiva.

Netto schuld = Vaste schuld + (netto vlottende schuld + overlopende passiva – kortlopende vorderingen – kortlopende uitzettingen – liquide middelen – overlopende activa)

In onderstaande tabel is de netto schuld uitgesplitst naar langlopende schuld en het saldo tussen vlottende activa en passiva.

Jaar	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Langlopende schuld	730	653	633	720	816	918
Saldo vlottende activa en passiva	-196	-76	59	109	119	77
Netto schuld	534	577	692	829	935	995
Aantal inwoners (x € 1.000)	1.064	1.075	1.085	1.095	1.105	1.115
Netto schuld per inwoner (x € 1)	502	537	638	757	846	892

Bedragen (bovenste 3 rijen) x € 1 miljoen

5.1.4 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De definitie van weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen is onderdeel van het bredere risicomanagement. Het vormt als laatste vangnet voor onverwachte kosten het sluitstuk van het risicomanagement. Daarnaast geeft het een maat voor de financiële gezondheid van de organisatie. Inzicht in het weerstandsvermogen van Waterschap Rivierenland is dus belangrijk om de continuïteit van de organisatie te kunnen garanderen. Weerstandsvermogen kan in formulevorm als ratio worden weergegeven:

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Restrisico's}}$$

Om een goede inschatting te kunnen maken van de omvang van de restrisico's wordt jaarlijks bij de jaarrekening een risico-inventarisatie uitgevoerd. De omvang van de restrisico's wordt vervolgens bepaald op basis van een Monte Carlo-simulatie. De uitkomst hiervan was een weerstandsvermogen van 5,1. Dit zit ruim boven de norm van 1,0 en is daarmee ruim voldoende.

Voor opstelling van de jaarrekening 2024 is de risico-inventarisatie uitgevoerd met als doelen:

- Inzicht te verkrijgen in de belangrijkste restrisico's nu en in de komende jaren;
- Inzicht te verkrijgen in de omvang van deze restrisico's nu en in de komende jaren;
- Inzicht te verkrijgen in de financiële middelen om deze restrisico's op te vangen nu en in de komende jaren.

Inventarisatie van de (rest)risico's

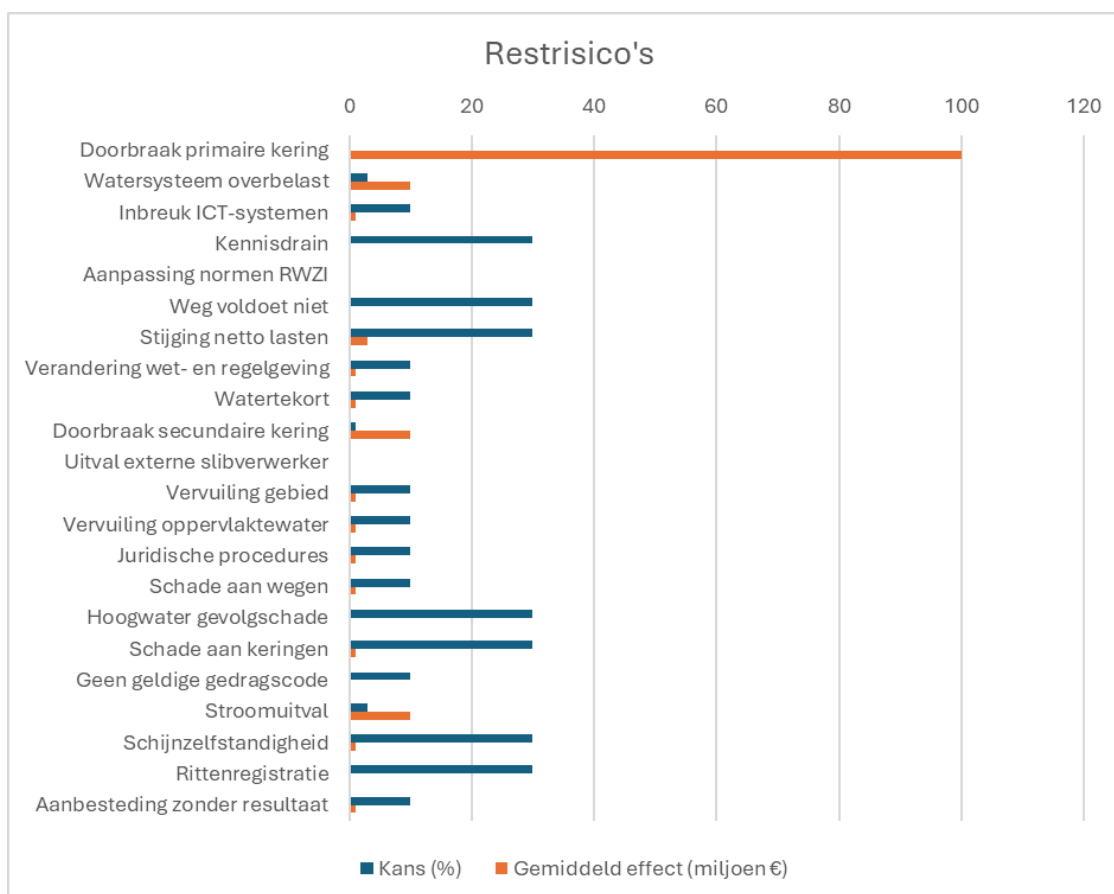
Op basis van de gedane risico-inventarisatie zijn 20 restrisico's benoemd. Deze voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Het restrisico effectueert zich naar verwachting hoogstens eens in de drie jaar;
- Het gemiddeld effect is minimaal € 0,3 miljoen;
- Dit effect is binnen één jaar merkbaar.

Uitgangspunt is dat restrisico's met een hogere kans of lager effect worden opgevangen in de begroting. Om schijnprecisie te voorkomen zijn de bij het restrisico behorende kans en gemiddeld effect geschat in de volgende ordegroottes:

- Voor de kans: 0,1%, 0,3%, 1%, 3%, 10%, 30%;
- Voor het gemiddeld effect: € 0,3 mln., € 1 mln., € 3 mln., € 10 mln., € 30 mln. en € 100 mln.

De belangrijkste restrisico's worden op de volgende pagina's toegelicht. Ten opzichte van vorig jaar zijn twee restrisico's ('aanpassing normen rwzi' en 'uitval externe slibverwerker') vervallen.

1. Doorbraak primaire kering

Een doorbraak van een primaire kering is een majeure ramp. Het aangegeven gemiddeld effect betreft alleen de kosten voor het waterschap. De maatschappelijke kosten, laat staan de slachtoffers, zijn vele malen hoger. Aannee hierbij is dat die kosten worden betaald uit een landelijk calamiteitenfonds.

Kans: 0,1%

Gemiddeld effect: € 100.000.000

2. Watersysteem kan hoeveelheid water niet verwerken

Onvoorziene omstandigheden kunnen oorzaak zijn van dit risico: overmacht als gevolg van onheil van buitenaf zoals extreme buien waar het watersysteem niet op berekend is.

Daarnaast kan door langdurige uitval van de regelende installaties een verkeerd peil in het gebied ontstaan met mogelijk schade aan objecten, gewassen en natuur tot gevolg. Uitval kan veroorzaakt worden door sabotage, kleinschalig op stuw, grootschalig op de centrale regiekamer (CRK), slijtage van objecten of externe oorzaken zoals brand en stroomuitval.

Kans: 3%

Gemiddeld effect: € 10.000.000

3. Inbreuk op ICT-systemen door derden / onbevoegden

Toenemende dreiging van buitenaf op inbreuk in informatiesystemen (cybercrime) met als gevolg ongeautoriseerde toegang en/of misbruik van ICT-systemen en/of objecten met ICT. Enerzijds is de schatting van de kans verhoogd van 3% naar 10%, omdat de dreiging van met name statelijke actoren is toegenomen. Anderzijds is de schatting van het gemiddeld effect verlaagd van € 3.000.000 naar € 1.000.000 vanwege verdere implementatie van maatregelen die systeemherstel bij een onverhoopte inbreuk vergemakkelijken.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

4. Kennisdrain

Door krapte op de arbeidsmarkt en vertrek van ervaren medewerkers door bijvoorbeeld pensionering zijn vacatures moeilijk vervulbaar. Om de werkzaamheden doorgang te laten vinden wordt extern ingehuurd. Externe inhuur kost meer dan eigen medewerkers. Daarnaast kost het inwerken van op het betreffende vakgebied minder ervaren medewerkers tijd en geld.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 300.000

5. Aanpassing normen rwzi

Dit risico vervalt in het kader van het weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de wetgeving wordt gemonitord. De impact van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater is in beeld gebracht.

6. Weg voldoet niet meer aan eisen

Door wijziging van gebruik of van wetgeving voldoet de weg niet meer aan de eisen. Voor wegen speelt naast wijzigende inzichten met betrekking tot inherente veiligheid ook de toename van de gebruiksintensiteit een grote rol.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 300.000

7. *Stijging netto lasten*

Het betreft hier het marktrisico dat prijzen en/of lonen harder stijgen dan geraamd en niet binnen de begroting van de exploitatie kunnen worden opgevangen. De afgelopen jaren fluctueerden de prijzen sterk. Plotselinge prijsstijgingen kunnen zich opnieuw voordoen. Bijvoorbeeld, naast dat een tekort aan chemicaliën voor de zuivering een operationeel risico is, kan dit tekort ook leiden tot prijsstijging.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 3.000.000

8. *Verandering wet- en regelgeving van bovenaf*

Verandering in wet- en regelgeving van de EU, het Rijk of één van de relevante provincies kan leiden tot kosten die niet vooraf zijn begroot. Daarnaast is de interpretatie van wet- en regelgeving van belang, bijvoorbeeld over de reikwijdte van de taken van Waterschap Rivierenland.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

9. *Watertekort*

Schade ontstaat door langdurig neerslagtekort en/of lage rivierwaterafvoeren waardoor niet ingelaten kan worden. Financiële schade voor Waterschap rivierenland bestaat uit kosten die worden gemaakt om maatschappelijke schade te beperken, zoals ongewenste bodemdaling die met name optreedt in de omgeving Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

10. *Doorbraak secundaire kering*

Dit betreft de herstelschade als gevolg van doorbraak van een secundaire kering. Het aangegeven gemiddeld effect betreft alleen de kosten voor het waterschap.

Kans: 1%

Gemiddeld effect: € 10.000.000

11. *Uitval externe slibverwerker*

Dit risico vervalt in het kader van het weerstandsvermogen. De afvoer tot en met 2027 is veiliggesteld door het contract met GMB te verlengen. Verder is de slibverwerking bij uitval van de slibverwerker geborgd via het landelijk robuust plan slibeindverwerking.

12. *Vervuiling van gebied*

Bij toepassingen van verontreinigde grond en/of bouwstoffen kan verontreiniging van grond- en/of oppervlaktewater ontstaan. Dit brengt opruim- en/of beheerkosten met zich mee.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

13. *Vervuiling oppervlaktewater*

Dit betreft illegale lozingen op oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en/of schade die niet kan worden verhaald op de veroorzaker. Daarnaast betreft dit legale vervuiling, bijvoorbeeld het gebruik van toegestane bestrijdingsmiddelen. In geringere omvang kan dit ook worden veroorzaakt door transportongelukken, drugsafval en/of natuurverschijnselen zoals botulisme en blauwalg, die vervuiling veroorzaken bij extreme weersomstandigheden. Gemiddeld effect is verlaagd van € 3.000.000 naar € 1.000.000, omdat gegeven de inspanningen voor schoner oppervlaktewater de kans op een schade van boven de € 1.000.000 binnen één jaar erg klein is.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

14. *Juridische procedures in de rol van overheidsorgaan*

Het waterschap kan in het ongelijk worden gesteld bij een procedure met een derde, schadeherstel moeten betalen dan wel een boete opgelegd krijgen.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

15. *Schade aan wegen*

Dit betreft kosten als gevolg van schade aan wegen door/aan wegbeplantingen langs de wegen, dan wel temperatuurverschillen en inklinkende grond. De schatting van de kans op een schade van ordegrrootte € 1.000.000 is verlaagd van 30% naar 10% omdat in de praktijk zoveel extra kosten zelden worden gemaakt binnen één jaar.

Kans: 10%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

16. *Hoogwater gevolgschade*

Hoogwater op rivier of stormvloed kost geld doordat noodmaatregelen moeten worden getroffen en drijfvuil moet worden opgeruimd.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 300.000

17. *Schade aan keringen*

Deze schade kan onder andere het gevolg zijn van afschuiving, overslag, vervormingen, kwel en graverij door dieren. Bevers zijn hierbij vaker oorzaak van schade. Vooral nog zijn onderstaande kans en gemiddeld effect gelijk gehouden.

Kans: 30%

Gemiddeld effect: € 1.000.000

18. *Geen geldige gedragscode*

Per 1 januari 2025 is nog geen nieuwe gedragscode van kracht voor beheer en onderhoud in het kader van de natuurbeschermingswet, terwijl de oude gedragscode is verlopen. De sector is hierover in gesprek met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het ontbreken van een geldige gedragscode kan extra kosten met zich meebrengen.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 300.000	
-----------	-----------------------------	--

19. *Stroomuitval*

Door een slechtere geopolitieke situatie en door netcongestie dient rekening te worden gehouden met grootschalige stroomuitval. De kans hierop is klein. De gevolgen kunnen groot zijn.

Kans: 3%	Gemiddeld effect: € 10.000.000	
----------	--------------------------------	--

20. *Schijnzelfstandigheid*

Volgens de Wet DBA (Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties) zijn opdrachtgever en opdrachtnemer samen verantwoordelijk voor de arbeidsrelatie. Vanaf 1 januari 2025 loopt het handavingsmoratorium af en kan de Belastingdienst bij een constatering van een onjuiste kwalificatie van de arbeidsrelatie weer in alle gevallen vanaf 2025 correctie-verplichtingen en naheffingsaanslagen opleggen, eventueel met een boete. De Hoge Raad heeft in het Deliveroo arrest aangegeven welke criteria gelden voor zelfstandigheid van de ondernemer, in deze situatie doorgaans een ZZP-er. Bij Waterschap Rivierenland loopt een traject om het aantal zelfstandigen in lijn hiermee te verminderen. Indien de Belastingdienst concludeert dat sprake is van een dienstverband, heeft dat vervolgens ook consequenties voor bijvoorbeeld de pensioenafdracht.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 1.000.000	
-----------	-------------------------------	--

21. *Rittenregistratie*

De Belastingdienst doet een controle op de rittenregistraties van medewerkers die een auto van Waterschap Rivierenland in gebruik hebben en daarmee minder dan 500 kilometer privé rijden, zodat geen bijtelling wordt toegepast. De eisen die de Belastingdienst aan de rittenregistratie stelt, zijn hoog, terwijl het voor medewerkers in de buitendienst inherent moeilijk is de zakelijkheid van iedere rit waterdicht aan te tonen. Daardoor ontstaat het risico op een naheffing en boete.

Kans: 30%	Gemiddeld effect: € 300.000	
-----------	-----------------------------	--

22. *Aanbesteding zonder resultaat*

Doordat aannemers een tekort aan capaciteit hebben, komt het voor dat een aanbesteding niet leidt tot een opdracht aan een aannemer. Voorheen was het effect van dit risico beperkt. Schatting is dat dit effect naar de toekomst toe beduidend groter is. Het opnieuw aanbesteden leidt tot aanmerkelijk hogere inschrijvingen. Het alternatief om zelf aannemerswerk uit te voeren is naar verwachting ook duurder, voor zover dat al mogelijk is.

Kans: 10%	Gemiddeld effect: € 1.000.000	
-----------	-------------------------------	--

Toelichting op de uitkomsten van de Monte Carlo-simulatie

In het kader van organisatiebreed risicomanagement zijn de belangrijkste restrisico's in gesprekken met materiedeskundigen beoordeeld. Vervolgens is gevalideerd in hoeverre deze restrisico's relevant zijn voor het weerstandsvermogen. Met de risico-inventarisatie als input is de totale omvang van de restrisico's met een probabilistisch simulatiemodel in beeld gebracht. Het resultaat is als volgt: Met een betrouwbaarheidsniveau van 90% is gemiddeld in 9 van de 10 jaar de schadelast als gevolg van de geïdentificeerde restrisico's minder dan € 7,3 miljoen per jaar.

Omvang weerstandscapaciteit

De omvang van de restrisico's ligt ultimo 2024 € 0,3 miljoen hoger dan ultimo 2023, namelijk op € 7,3 miljoen nu tegen € 7,0 miljoen een jaar eerder. Redenen voor de stijging van de omvang van de restrisico's zijn vijf toegevoegde risico's: geen geldige gedragscode, stroomuitval, schijnzelfstandigheid, rittenregistratie en aanbesteding zonder resultaat. Dalingen bij drie andere risico's en het vervallen van twee risico's wegen niet op tegen deze stijging. Deze dalingen en het vervallen van risico's zijn bij de betreffende risico's toegelicht.

Berekening weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de omvang van de restrisico's. De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden die het waterschap heeft om niet begrote kosten te dekken en tegenvallers te bekostigen, om de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen.

In het beleid voor 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022' is vastgelegd dat de weerstandscapaciteit bij Waterschap Rivierenland wordt gevormd door de algemene reserve, stille reserve en de begrotingspost onvoorzien. De algemene reserve en de begrotingspost onvoorzien zijn vrij aanwendbaar en bedoeld om samen met de stille reserve risico's op te vangen. De omvang van de weerstandscapaciteit bedraagt per ultimo 2024 in totaal € 37,5 miljoen, bestaande uit een algemene reserve van € 5,4 miljoen, stille reserves van € 31,6 miljoen en de begrotingspost onvoorzien van € 0,5 miljoen.

Het weerstandsvermogen, ofwel de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 37,5 miljoen) gedeeld door de omvang van de restrisico's (€ 7,3 miljoen) bedraagt 5,1 per ultimo 2024.

Beoordeling weerstandsvermogen

In het beleid 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022', is vastgelegd dat de omvang van het weerstandsvermogen tenminste 'voldoende' moet zijn, om risico's te kunnen opvangen en de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen. De weerstandscapaciteit mag niet kleiner zijn dan de omvang van de restrisico's. Dit komt overeen met een weerstandsvermogen als ratio van minimaal 1,0. Indien het weerstandsvermogen lager is dan 1,0 moet de weerstandscapaciteit worden aangevuld. Het weerstandsvermogen bedraagt 5,1 en zit daarmee ruim boven de grens van 1,0. Waterschap Rivierenland hanteert geen bovengrens.

5.1.5 Stand en verloop algemene reserve

De algemene reserves maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. Deze reserves zijn vrij aanwendbaar en bedoeld om samen met de post onvoorzien en de stille reserve risico's op te vangen.

Algemene reserve	Stand 01-01-2026	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand 31-12-2026
Zuiveringsbeheer	2,1	0	0	2,1
Watersysteembeheer	3,0	0	0	3,0
Wegenbeheer	0,3	0	0	0,3
Totaal	5,4	0	0	5,4

Bedragen x € 1 miljoen

5.1.6 Stand en verloop bestemmingsreserves tariefegalisatie

Een waterschap is wettelijk verplicht om een in meerjarig perspectief sluitende exploitatiebegroting vast te stellen. Op de termijn van de meerjarenraming moeten de jaarlijkse exploitatiekosten en – baten met elkaar in evenwicht zijn. In afzonderlijke jaren van het meerjarenperspectief kunnen binnen het baten- en lastenstelsel via voorzieningen, maar met name via reserves, pieken en dalen in de exploitatiekosten en belastingen worden afgevlakt. Als in de begroting de kosten op dit moment hoger zijn dan de baten (er is geen sprake van kostendeckendheid), zal dat evenwicht binnen de periode van de meerjarenraming wel moeten ontstaan. Tot dat moment zal er een beroep moeten worden gedaan op de tariefegalisatiereserves.

Als de tarieven niet kostendeckend zijn, berust de financiële positie dus op toekomstige tariefverhogingen waarvan op dit moment niet zeker is dat deze bestuurlijk aanvaard zullen worden. Met deze achtergrond is het relevant in beeld te brengen in welke mate de begroting sluitend is.

Omschrijving egalisatiereserve	Stand 01-01-2026	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand 31-12-2026
Zuiveringsbeheer	6,7	1,0	0	7,7
Watersysteembeheer	23,7	0	5,3	18,4
Wegenbeheer	1,4	0	0,3	1,1
Totaal	31,8	1,0	5,6	27,2

Bedragen x € 1 miljoen

Heffingsopbrengstontwikkeling in meerjarenperspectief

	2026	2027	2028	2029	2030
Zuiveringsheffing	9,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%
Watersysteemheffing	10,0%	7,6%	7,6%	7,6%	7,6%
Wegenheffing	10,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%
Totaal alle taken	9,6%	6,6%	6,6%	6,6%	6,6%

Dekkingsgraad en inzet egalisatiereserves in meerjarenperspectief

Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030
Totaal kosten	313,9	325,0	351,5	369,4	390,8
<i>Ruimte verbetering financiële positie (*)</i>		2,5	5,0	7,5	10,0
Totaal opbrengsten	-38,4	-38,4	-37,8	-37,8	-38,3
Te dekken kosten voor inzet bestemmingsreserves	275,5	289,1	318,7	339,1	362,5
Inzet bestemmingsreserves	8,3	8,2	-2,0	-1,4	-6,6
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	283,8	297,3	316,7	337,7	355,9
Gedekt door heffing waterschapsbelastingen	-279,2	-297,3	-316,6	-337,2	-359,3
<i>Dekkingsgraad</i>	<i>98,4%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>99,9%</i>	<i>101,0%</i>
(Exploitatieresultaat	4,6	0,0	0,1	0,5	-3,4
Begrote onttrekking aan egalisatiereserves	-4,6	0,0	-0,1	-0,5	3,4
Exploitatieresultaat te bestemmen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	283,8	297,3	316,7	337,7	355,9

Bedragen x € 1 miljoen

De netto kosten van het waterschap worden met ingang van 2027 volledig gedekt door belasting-opbrengsten. De dekkingsgraad is eind 2030 101,0%.

(*) Verbetering financiële positie

In de meerjarige tariefontwikkeling 2027-2030 is rekening gehouden met financiële ruimte om de financiële positie te kunnen verbeteren. Het betreft € 2,5 mln in 2027, oplopend naar 10 mln in 2030, om aanvullende maatregelen te kunnen nemen, die voortkomen uit het traject met de AB-werkgroep m.b.t. 'activeren, waarderen en afschrijven' en 'reserves en voorzieningen'. De uitkomsten van dit traject zullen verwerkt worden in de voorjaarsnota 2026 en/of begroting 2027.

5.1.7 Stand en verloop overige bestemmingsreserves

Omschrijving reserve	Stand 01-01-2026	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand 31-12-2026
BR Schaderegeling Maaswerken	0,3	0,0	0,0	0,3
BR Egalisatie afschrijving HWBP	37,6	13,8	5,5	45,9
BR Baggeren vaarweg Linge / Kanaal van Steenenhoek	0,4	0,1	0,0	0,4
BR Onderhoud primaire waterkeringen	0,7	0,0	0,1	0,6
BR Wegwerken achterstanden bedrijfsvoering	0,1	0,0	0,1	0,0
Totaal	39,1	13,9	5,7	47,2

Bedragen x € 1 miljoen

Toelichting op de mutaties:

Met betrekking tot de bestemmingsreserves worden de volgende mutaties verwacht:

a) Bestemmingsreserve HWBP-afschrijvingen

De bestemmingsreserve egalisatie afschrijving HWBP is in 2020 ingesteld om de afschrijvingslast van het programma HWBP te egaliseren. De dotatie aan de bestemmingsreserve bedraagt in 2026 circa € 13,8 miljoen en loopt de komende jaren op naar circa € 14 miljoen in 2029. De verwachte onttrekking ter dekking van de afschrijvingslasten in 2026 bedraagt € 5,5 miljoen.

b) Bestemmingsreserve Baggeren vaarweg Linge / Kanaal van Steenenhoek

De bestemmingsreserve is in 2021 ingesteld ter dekking van de kosten van vaarweg- en nautisch beheer in medebewind. Hiervoor ontvangt het waterschap een vaste vergoeding per jaar van de provincies Zuid-Holland en Utrecht.

c) Bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen

De bestemmingsreserve onderhoud primaire waterkeringen is in 2022 ingesteld om toekomstig onderhoud aan primaire waterkeringen te bekostigen.

De verwachte onttrekking ter dekking van onderhoud aan primaire waterkeringen in 2026 bedraagt €75.000.

d) Bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering

De bestemmingreserve is in 2023 gevormd ter dekking van de kosten voor tijdelijke capaciteit (gedurende de jaren 2024 t/m 2026) om achterstanden weg te werken.

5.1.8 Stand en verloop voorzieningen

Omschrijving egalisatiereserve	Stand 01-01-2026	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand 31-12-2026
VZ Pensioen voormalige bestuurders	4,8	0,0	0,4	4,5
VZ Baggeren	0,3	6,9	6,5	0,7
VZ Flexibel personeel muskusrattenbestrijding	0,8	0,0	0,0	0,8
VZ Reconstructie wegen	4,2	2,5	2,2	4,5
VZ Kunstwerken wegen	2,3	0,4	0,7	1,9
VZ Baggeren wegsloten	0,3	0,5	0,3	0,4
VZ Onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd	0,1	0,1	0,1	0,1
VZ Persoonsgebonden basis budget	1,1	0,0	0,0	1,1
VZ Individueel keuze budget	9,8	0,0	0,0	9,8
VZ Vitaliteit	0,9	0,0	0,0	0,9
VZ IWA	0,0	1,3	1,0	0,3

VZ IPA	0,0	1,9	0,0	1,9
VZ MJOP decentrale locaties	0,0	0,3	0,2	0,1
Totaal	24,7	13,8	11,4	27,1

Bedragen x € 1 miljoen

Toelichting op de onttrekkingen:

Op basis van de verslaggevingsvoorschriften worden uitgaven ten laste van een voorziening, voor zover deze worden aangewend voor het doel waarvoor de voorziening is gevormd, rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en derhalve niet in de exploitatie verantwoord.

De volgende uitgaven (x € 1 miljoen) worden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen gebracht:

<i>Voorziening Pensioen voormalige bestuurders</i>	€	0,4
Uitgaven ter dekking van pensioenaanspraken van voormalige bestuursleden.		
<i>Voorziening baggeren</i>	€	6,5
Uitgaven ter dekking van de baggerkosten.		
<i>Voorziening onderhoud wegreconstructies</i>	€	2,2
Uitgaven ter dekking van de kosten voor wegreconstructies.		
<i>Voorziening onderhoud kunstwerken wegen</i>	€	0,7
Uitgaven ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan kunstwerken wegen.		
<i>Voorziening baggeren wegsloten</i>	€	0,3
Uitgaven ter dekking van de kosten voor het baggeren van de wegsloten.		
<i>Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blomboogerd</i>	€	0,1
Uitgaven ter dekking van de kosten voor onderhoud van het hoofdkantoor.		
<i>Voorziening IWA</i>	€	1,0
Uitgaven ter dekking van de kosten voor integrale Watersysteem Automatisering.		
<i>Voorziening MJOP decentrale locaties</i>	€	0,2
Uitgaven ter dekking van de kosten voor onderhoud aan decentrale locaties.		
Totaal onttrekkingen aan Voorzieningen	€	11,4

5.1.9 Kengetallen

Algemeen

Hieronder zijn enkele kengetallen benoemd, waarmee een oordeel gevormd kan worden over de financiële positie van het waterschap. Omdat diverse kengetallen al eerder in deze paragraaf zijn toegelicht, is waar van toepassing een verwijzing opgenomen.

Weerstandsvermogen

In het beleid 'Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022', is vastgelegd dat de omvang van het weerstandsvermogen tenminste 'voldoende' moet zijn, om risico's te kunnen opvangen en de continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen garanderen. De weerstandscapaciteit mag niet kleiner zijn dan de omvang van de restrisico's. Dit komt overeen met een weerstandsvermogen als ratio van minimaal 1,0. Indien het weerstandsvermogen lager is dan 1,0 moet de weerstandscapaciteit worden aangevuld. Waterschap Rivierenland hanteert geen bovengrens. Het weerstandsvermogen bedraagt 5,1 en zit daarmee ruim boven de grens van 1,0.

Voor nadere informatie over het weerstandsvermogen verwijzen we naar paragraaf 5.1.4.

Netto schuldquote

Op basis van de geactualiseerde ramingen neemt de netto schuldquote toe van 209% in 2025 tot 277% in 2029 en 2030.

Voor nadere informatie over de schuldpositie verwijzen we naar paragraaf 5.1.3.

EMU-saldo

Op Prinsjesdag heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de gegevens, waarmee de Unie van Waterschappen de totale EMU-referentiewaarde 2026 voor de waterschappen kan verdelen, over de individuele waterschappen gepubliceerd. Naast de berekening van de EMU-referentiewaarden 2026 van de waterschappen heeft de UvW ook een raming van indicatieve referentiewaarden voor de periode 2027-2030 gemaakt.

De (indicatieve) referentiewaarden zijn berekend op basis van de volgende uitgangspunten:

1. De Wet houdbare overheidsfinanciën bepaalt dat een nieuw kabinet aan het begin van zijn regeerperiode na overleg met de koepels van de decentrale overheden de EMU-ruimte voor de gemeenten, provincies en waterschappen in deze periode vaststelt. Dit overleg moet nog plaatsvinden. In de berekening van de EMU-referentiewaarden van de waterschappen is ervan uitgegaan dat de decentrale overheden de met het vorige kabinet voor de periode 2024 t/m 2026 afgesproken ruimte van 0,5% bbp t/m 2030 behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarbinnen 0,06% bbp blijft,
2. De door BZK verstrekte EMU-ruimte voor de waterschappen van € 740,6 miljoen in 2026,
3. Wat betreft de omvang van het bbp zijn de cijfers uit de Miljoenennota gehanteerd.

EMU-referentiewaarde per jaar vs. EMU-saldo per jaar

Bedragen	2026	2027	2028	2029	2030
EMU-referentiewaarde WSRL	-43,2	-44,9	-46,6	-48,3	-50,2
EMU-saldo WSRL o.b.v. meerjarenraming	-43,8	-115,7	-136,3	-107,0	-60,2

Bedragen x € 1 miljoen

Het EMU-saldo (verschil tussen inkomsten en uitgaven) van Waterschap Rivierenland bedraagt in 2026 € -43,8 miljoen en ligt daarmee vrijwel op de EMU-referentiewaarde. In de jaren 2027 tot en met 2029 is sprake van forse overschrijding van het EMU-saldo. Dit is een rechtstreeks gevolg van de grote netto investeringsopgave van het waterschap in die jaren. In 2030 neemt de overschrijding af richting de EMU referentiewaarde.

De EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat het waterschap in de gezamenlijke ruimte heeft.

Op basis van de macro economische verkenningen (MEV) ligt het landelijke overheidssaldo de komende jaren op circa -2,5% bbp. Gegeven de economische onzekerheid in de ramingen van de MEV is het goed mogelijk dat de norm overschreden wordt bij tegenvallende economische ontwikkeling. In het hoofdlijnenakkoord van het Kabinet is opgenomen dat bij dreigende overschrijding van de -3%, aanvullende maatregelen zullen worden genomen. Het oplopende landelijke overheidstekort kan op termijn mogelijk leiden tot beperkende maatregelen.

Wendbaarheid van de begroting

Flexibiliteit in de begroting maakt het gemakkelijker om tegenvallers op te vangen. Als het aandeel van de op korte termijn beïnvloedbare kosten in de begroting hoog is, zijn er in theorie meer middelen om beleidswijzigingen door te voeren, tegenvallers op te vangen en te kunnen bezuinigen in vergelijking met een begroting met een hoog aandeel vastliggende kosten. De wendbaarheid van de begroting is een onderwerp dat in verband staat met de financiële positie, omdat een 'wendbare' begroting meer mogelijkheden biedt om de financiële positie te verbeteren dan een begroting waarvan de kosten in hoge mate vastliggen.

Als kengetal voor de financiële wendbaarheid is het aandeel van de kapitaallasten (afschrijvingen en externe rente) afgezet tegen de totale bruto exploitatiekosten.

Kengetal Wendbaarheid begroting

	2026	2027	2028	2029	2030
Afschrijving	55,1	58,0	73,1	79,2	91,0
Externe rente	7,0	8,3	11,7	15,6	19,5
a) Totaal	62,1	66,3	84,8	94,8	110,5
b) Totaal bruto exploitatiekosten	313,9	324,9	351,5	369,4	390,8
Wendbaarheid van begroting A/B * 100%	19,8%	20,4%	24,1%	25,7%	28,3%

Bedragen x € 1 miljoen

Als gevolg van de investeringsopgave van het waterschap neemt in de meerjarenperiode het aandeel van de kapitaallasten op de totale kosten toe. Daarmee neemt de wendbaarheid van de begroting af.

NB: Naast de kapitaallasten zijn er natuurlijk meer soorten kosten die niet op korte termijn zijn te beïnvloeden. Bijvoorbeeld de kosten van eigen vast personeel, langlopende (lease) contracten en deelnames aan gemeenschappelijke regelingen. Omdat het van dat soort kosten lastig is exact te bepalen wat nu als 'op korte termijn beïnvloedbaar' moet worden aangemerkt, zijn deze niet in het kengetal opgenomen.

Lastendruk

Het kengetal lastendruk wordt berekend door de hoogte van de lastendruk voor een meerpersoonshuishouden met eigen woning in het begrotingsjaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde voor alle meerpersoonshuishoudens in het vorig begrotingsjaar.

De lastendruk voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met een WOZ-waarde van € 370.000 bedraagt voor Waterschap Rivierenland in 2026: € 517. Het landelijk gemiddelde voor alle meerpersoonshuishoudens in 2025 bedroeg € 482.

5.2 Subsidies

Het waterschap probeert, daar waar mogelijk en waar de lasten opwegen tegen de baten, gebruik te maken van de mogelijkheden tot het verkrijgen van externe subsidies. In bestuursvoorstellen wordt aandacht besteed aan subsidiemogelijkheden en wordt de gemaakte afweging duidelijk zichtbaar gemaakt. Ten behoeve van de bewaking en naleving van subsidievoorwaarden en het compleet maken van het subsidiedossier is een subsidieregister ingericht.

In 2020 is Waterschap Rivierenland gestart met het optimaliseren en professionaliseren van het proces van subsidieverwerving. De professionalisering van het subsidieverwervingsproces wordt voortgezet, met als doel om de subsidiemogelijkheden die bijdragen aan het realiseren van de huidige en toekomstige ambities van het waterschap zo optimaal mogelijk te kunnen benutten. Dit draagt niet alleen bij aan verlaging van de lasten maar ook aan kennisontwikkeling, netwerken en kennisdeling.

Dijkversterkingsprogramma's

Het nu in de afrondingsfase verkerende Hoogwaterbeschermingsprogramma-2 (HWBP-2) kent voor Waterschap Rivierenland nog 1 project, 'KIS Fase 2'. De subsidieregeling kent de mogelijkheid tot een fase 2 subsidie waarbij voor restpunten uit het project, die niet afgekocht kunnen worden, apart subsidie is verleend. Onderdeel hiervan is de schadeafhandeling, waarvoor naar aanleiding van het plan van aanpak 'Lessen uit de Lekdijk' van februari 2022 een intern schadeteam is ingericht. De afhandeling van schadezaken heeft invloed op het moment waarop de fase 2-subsidie met het HWBP kan worden afgerond.

In 2014 is het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) gestart. Dit programma voorziet in 90% subsidiëring van de versterkingskosten van de bij de veiligheidsbeoordeling afgekeurde dijken. Voor innovatieve (onderdelen van) projecten is 100% subsidie mogelijk. Het HWBP betreft een voortschrijdend programma tot en met 2050 dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Door de nieuwe (en strengere) normering voor onze dijken in 2017 zal de komende decennia een groot deel van onze primaire waterkeringen moeten worden versterkt. Ieder HWBP-project kent verschillende fasen: de verkenningsfase, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase. Optioneel kan een vierde fase, de voorverkenningfase, worden toegevoegd. In een voorverkenningfase wordt op basis van de waterveiligheidsbeoordeling en andere criteria de scope van het versterkingsproject bepaald. Aan het begin van een projectfase wordt op basis van een plan van aanpak, met daarbij onder andere ook een kostenraming en risicodossier, de hoogte van de subsidie vastgesteld en uitgekeerd. Dit is inclusief een risicoreservering voor het opvangen van tegenvallers. Het risico op overschrijding van het budget ligt bij het waterschap. In de nota weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2022 ligt vast dat de beheersing van de uitvoeringskosten van HWBP-projecten en het managen van de risico's van kostenoverschrijding onderdeel zijn van de reguliere projectbeheersing en niet wezenlijk anders dan andere investeringsprojecten. Om deze reden is geen sprake van een hoger risico op kostenoverschrijding.

Subsidies in meerjareninvesteringsraming

In de meerjareninvesteringsraming (2026-2030) is voor een bedrag van in totaal € 756 miljoen aan subsidies opgenomen. Hiervan heeft € 742 miljoen betrekking op het programma Waterveiligheid, waarvan 99,96% betrekking heeft op subsidies voor de planuitwerkings- en realisatiefase van HWBP-dijkversterkingsprojecten (€ 741,8 miljoen). De overige subsidiestromen en bijdragen van derden hebben betrekking op de overige programma's. Voor watersysteem betreft dit € 13,4 miljoen, waarvan ca. € 2,7 miljoen voor A5H-kadeverbetering en ca. € 6,2 miljoen voor KRW-subsidies. Voor het programma Waterketen is ca. € 0,7 miljoen aan subsidies c.q. bijdragen van derden opgenomen.

Uitgaande Subsidies:

Binnen Waterschap Rivierenland is een hersteltraject voor uitgaande subsidies succesvol geïmplementeerd en wordt onderzocht of een centraal Subsidieservicecentrum wenselijk en haalbaar is. Op dit moment lopen er drie (uitgaande) subsidieregelingen. Onderstaand de stand per september 2025:

Maatregel	Projectnr.	Regeling	Uitbetaald	Gelabeld	Beschikbaar
Innovatieve watervoorzieningen Noord en Zuid (*)	100473	1.700	1.504	11	185
Stimuleringsregeling Samen Vergroenen 2022-2027 (*)	100834	625	458	63	104
De Stimuleringsregeling Natuurvriendelijke oevers (NVO's) 2023-2027 (**)	100950	1.300	82	599	619

Bedragen x € 1.000

(*) Bij de voorjaarsnota 2025 heeft het Algemeen Bestuur een motie aangenomen, om een impuls te geven aan de regelingen 'Samen Vergroenen' en 'Waterbesparende maatregelen agrariërs' (tegenwoordig Innovatieve watervoorzieningen Noord en Zuid genaamd). Hiervoor is in deze begroting € 750.000 opgenomen verdeeld over de jaren 2026-2028.

(**) Bij de voorjaarsnota 2025 is een motie aangenomen om de aanleg van natuurvriendelijke oevers te stimuleren. De middelen hiervoor worden gezocht binnen de bestaande KRW-budgetten.

5.3 Assetmanagement

5.3.1. Inleiding werkwijze assetmanagement

Assetmanagement is een van de vier manieren van werken bij Waterschap Rivierenland. Doel is dat de infrastructurele assets (dijken, watergangen, gemalen, zuiveringen, wegen etc.) nu en richting de toekomst op orde zijn en blijven, om te voldoen aan de opgaven per waterschapstaak. Onze assets vertegenwoordigen een grote financiële en maatschappelijke waarde. Het is van belang om naast het reguliere onderhoud van de assets ook een meerjarig investeringsbeeld te hebben zodat het bestuur tijdig keuzes kan maken. Met assetmanagement wordt steeds meer de balans gezocht tussen de functies van de objecten in relatie tot de doelen, het minimaliseren van risico's tot een acceptabel niveau en het optimaliseren van huidige en toekomstige maatschappelijke kosten.

In deze bestuursperiode worden stapsgewijs lange termijn asset programmeringen (LTAP's) opgesteld voor de verschillende assets voor de taakuitoefening waarmee we de beleidsdoelen uit de Watervisie 2050 en het Waterbeheerprogramma 2022 t/m 2027 willen bereiken. Dit leidt tot een opgave vanuit onze primaire taak, maar ook vanuit o.a. klimaat-, omgevings- en maatschappelijke doelen, zoals duurzaamheid en biodiversiteit. Om deze doelen en opgaven te bereiken zullen de assets van het waterschap hierop aangepast moeten worden.

Vanuit assetmanagement worden de maatregelen, die bijdragen aan de beoogde doelrealisatie, afgewogen o.b.v. de te leveren prestaties, risico's en kosten. De maatregelen worden geprioriteerd (onder andere op basis van WBP doelen en technische staat), geprogrammeerd (onder andere op basis van capaciteit) en op de langetermijnprogrammering geplaatst. Een LTAP bestaat uit asset-gerelateerde onderzoeken, modificatie-, renovatie- en nieuwbouwprojecten en onderhoudsmaatregelen waaronder ook groot onderhoud. Een LTAP geeft een beeld welke investeringen daarvoor nodig zijn voor de komende 20 jaar en welke assets dit dan betreffen. In deze assetmanagementparagraaf wordt inzicht gegeven in de opgave voor 2025 en 2026, het eerste deel van de LTAP.

Assets die bij falen een grote impact veroorzaken, zoals een dijkdoorbraak of het falen van een pomp met als gevolg een lange tijd uitval van zuivering of gemaal, worden gezien als 'kritischer' in het functioneren van het systeem. Een falende stuw in een buitenpolder of tertiaire watergang heeft minder impact en wordt als minder kritisch gezien. Dit wordt de criticaliteit van een asset genoemd waar een bepaalde score aan toe te kennen is. Hoe kritischer de asset, hoe hoger de prioriteit.

5.3.2 Beleid algemeen

De doelen en ambities uit de Watervisie, het WBP 2022-2027 en het Bestuursprogramma 2023-2027 zijn doorvertaald naar een Strategisch Assetmanagementplan (SAMP). Het SAMP bevat de kaders en uitgangspunten voor de LTAP. De LTAP bevat per waterschapstaak de opgave voor de komende 2-20 jaren vertaald naar maatregelen. Dit is te beschouwen als het uitvoeringsprogramma.

5.3.3 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

Beleidskader

In het WBP zijn de doelen met het bijbehorende beleidskader nader uiteengezet. De waterkeringen en bijbehorende kunstwerken hebben betrekking op de waterveiligheidsopgave en watersysteemopgave. Beide opgaven vallen onder de wettelijke taak Watersysteem.

Wat betreft de wettelijke taak Watersysteem gaat het hier om de onderstaande strategische doelen:

Onze langetermijnambitie voor bescherming tegen overstromingen staat in de Watervisie 2050 en luidt als volgt: 'De rivierdijken zijn robuust en zorgen voor veiligheid tegen overstromingen. Daarnaast zijn het landschapselementen die ruimte bieden aan natuur, recreatie en energieopwekking. Zo dragen ze bij aan de leefbaarheid in het gebied. Dit geldt ook voor de boezemkades in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en voor de Lingedijken'.

Naast bovengenoemde ambitie hebben we voor de lange termijn de volgende doelstellingen:

1. In 2050 voldoen alle primaire waterkeringen aan de landelijke normen, zoals opgenomen in de Waterwet.
2. In 2030 zijn de boezemkades op orde, conform de eisen die de provincies stellen.

Het wettelijk kader is voor de primaire keringen vastgelegd in de Omgevingswet. De normen zijn gebaseerd op het overstromingsrisico en berusten op twee principes:

1. Iedereen achter een primaire kering moet kunnen rekenen op eenzelfde minimale bescherming (basis beschermingsniveau) met een kans op overlijden door een overstroming die kleiner is dan 1/100.000 per jaar;
2. Er is extra bescherming voor die gebieden waar sprake kan zijn van grote groepen slachtoffers, of grote economische schade.

Op hoofdlijnen geldt: hoe groter de potentiële gevolgen, des te strenger de bijbehorende norm. De normen hebben betrekking op de situatie in 2050 en houden rekening met de verwachte situatie in 2050 voor wat betreft het aantal inwoners, de economische waarde, de hydraulische belastingen en klimaatverandering. De norm kijkt dus vooruit.

In de wet is een ondergrens vastgelegd. Dit is de veiligheidsnorm waaraan een kering te allen tijde moet voldoen. Daarnaast wordt de signaleringswaarde gebruikt. Als deze waarde is bereikt, dan is dat het signaal dat de ondergrens in zicht komt. Het vaststellen van de waarde gebeurt tijdens de beoordeling. Op dit moment loopt daarvoor Landelijke Beoordeling 2 (LBO2). De dijkbeheerder moet dan rekening houden met een dijkversterking. Bij Waterschap Rivierenland is de opgave die voortvloeit uit deze normen opgenomen in het Programma HWBP.

De vaststelling van de normering van de regionale keringen ligt bij de Provincie op advies van de waterschappen. Deze normering noemen we de IPO-normering (Interprovinciaal Overleg). Deze normen zijn bepaald aan de hand van overstromingsmodellen op basis van schade (kosten) en mogelijk verlies van levens. De IPO-normering kent geen ondergrens of signaleringswaarde, zoals een primaire kering: een IPO genormeerde kering voldoet of voldoet niet. Bij Waterschap Rivierenland is de opgave voor de regionale keringen in het gebied van de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden opgenomen in het Programma A5H.

Planning

De dijkversterkingen (in uitvoering en gepland) zijn opgenomen in het HWBP-programma. Watersysteemmaatregelen en kadeversterkingen in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden zijn opgenomen in het programma A5H.

Daarnaast staan er een aantal renovaties op de planning (reeds opgenomen in VJN 2025) zoals:

- renovatie Kromme Nol (101063)
- renovatie Asperense sluis (101061)
- renovatie Dalemse sluis (101062)
- bouw dijkmagazijn Tiel (101024)

Tevens wordt op basis van de toetsresultaten voor regionale keringen een maatregelenpakket opgesteld. Dit maatregelenpakket wordt eind 2025 toegevoegd aan de LTAP waterkeringen bij de jaarlijkse actualisatie. De geactualiseerde LTAP is input voor de op te stellen voorjaarsnota 2026.

Vertaling in de begroting

De exploitatiekosten en investeringen aan de objecten in de waterveiligheid (primaire keringen) maken onderdeel uit van het programma Waterveiligheid, zie hoofdstuk 3.2 Waterveiligheid. Bestuurlijk maken de regionale keringen onderdeel uit van het programma Watersysteem, zie hoofdstuk 3.3 Watersysteem. De projecten staan in bijlage 11 (meerjareninvesteringsplanning).

5.3.4 Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen

Beleidskader

In het WBP zijn de doelen met het bijbehorende beleidskader nader uiteengezet. Wat betreft de waterschapstaak Watersysteem gaat het hier om de onderstaande 4 strategische doelen:

1. Water eerlijk verdelen;
2. Voorbereiden op extreem weer;
3. Werken aan schoon water, specifiek het voldoen aan KRW ecologische en chemische normen;
4. Bijdragen aan een fijne leefomgeving voor mens en natuur.

De doelen uit het WBP vinden hun wettelijke grondslag in o.a. de Waterschapswet, Omgevingswet, Europese KRW, Klimaatakkoord en Provinciale eisen m.b.t. peilbeheer en regionale wateroverlast studies. Daarnaast werken we over alle waterschapstaken heen voor wat betreft de assets toe naar de gestelde doelen t.a.v. klimaat- en energieneutraliteit en circulariteit.

De maatregelen die effectief kunnen bijdragen aan de gestelde doelen uit het WBP, worden zover uitgewerkt dat ze beoordeeld en geprioriteerd kunnen worden en daarmee de input zijn voor de LTAP Watersysteem. De mogelijke maatregelen kunnen betrekking hebben op de conditie van de watersysteem assets, technische en functionele toestand, maar kunnen ook voortkomen uit de uitgewerkte resultaten van studies en onderzoeken zoals een zoetwaterstrategie, Lingestrategie, peilbesluiten, regionale wateroverlaststudies, toetsing waterkerende kunstwerken in de secundaire waterkeringen en dergelijke.

Om te komen tot een programmering worden de maatregelen getoetst op maakbaarheid. Beschikbare capaciteit bij waterschap en markt, het beschikbaar zijn van benodigde gronden en de check of de maatregel voldoende ‘verrijkt’ is om te kunnen komen tot een concrete projectopdracht, zijn onderdeel van deze toets op maakbaarheid.

Planning

Een groot deel van de lopende projecten watersysteem was al in gang gezet voor de komst van assetmanagement als manier van werken per medio 2023. Dit geldt bijvoorbeeld voor projecten die betrekking hebben op de vispassages en aanleg van natuurvriendelijke oevers in kader van de KRW-opgave, peilbesluiten, de WUP-pen en baggeren.

De LTAP Watersysteem wordt stapsgewijs vanuit vijf specifiekere assetgroepen opgebouwd. Deze 5 groepen zijn hieronder benoemd. De al lopende projecten voor de komst van het begrip LTAP zijn geschaard onder de LTAP-groep die hierop het meest aansluit.

Van maatregel naar het opleveren van het project worden verschillende fasen doorlopen. Zo wordt

pas na het vaststellen van de Value Case een projectnummer hieraan gekoppeld. Met het geven van de projectopdracht aan de projectafdeling start het project. Bij lopende projecten is het projectnummer toegevoegd. Hieronder zijn de aantallen per fase benoemd en welke assets/ projecten dit betreft.

1. *LTAP Gemalen watersysteem (101011):*

- In 2025 zijn de volgend 2 projecten opgeleverd:
100397 Pannerling, 100889 Vervangen aandrijflijn G.N. Kok-gemaal;
- In 2026 starten de volgende 2 projecten met de realisatiefase:
100344 Sliedrecht, 100350 Arkel renovatie;
- In 2026 wordt bij de volgende 5 projecten het ontwerp gestart/ uitgewerkt:
100380 Langerak, 100270 Grote Nes, 101080 Kortland, 101081 Streefkerk renovatie, De Rietschoof;
- In 2026 wordt van de volgende 8 projecten de Value Case opgesteld (c.q. aangepast):
Lakerveld (100361), Kedichem, Vredenburg (100631), Hoef en Haag; Bulkheuvel, Diana, De Meent, Breeuwer;
- Vanaf 2027 zullen gemiddeld jaarlijks een 5 á 7 Value Cases opgesteld worden, onder andere:
Autena (100245), Hardinxveld Zuid met sifon amoveren, Panhoven, Binnenveld, Heukelum, Ottoland, Gijbeland, Wadenhoijen, Souburg, Molenaarsgraaf, Merwebolder, Middelland, Slotselaan, Zijderveld Oost, Niemandshoek Zuid (westmolen), Niemandshoek Zuid (oostmolen).

2. *LTAP Renoveren en automatiseren stuwen (100263=renoveren en 100270=automatiseren):*

- In 2026 worden 26 gerenoveerde en/ of geautomatiseerde stuwen opgeleverd

100939 en 100940 Noordelijke Tiendweg (2023 complex)	1 stuk
100954 en 100955 Stompe Molen (2024 complex)	1 stuk
101041 en 101042 Stuwenlijst 2025	10 stuks
101055 Aanpassing DPRA-stuwen (periode 2025-2027 27 stuks)	14 stuks
- In 2026 wordt van 33 stuwen het ontwerp of de aanzet daartoe gemaakt:

101055 Aanpassing DPRA-stuwen (periode 2025-2027 27 stuks)	13 stuks
--	----------

 101048 Maatregelen herziening peilbesluit Neder-Betuwe zijn toegevoegd aan de projecten 101055 en 100919.
 Uit LTAP-Stuwen geprioriteerde en te programmeren stuwen 20 stuks
 Deze 20 stuwen worden eind 2027 opgeleverd en noemen we de "Stuwenlijst 2027".
- Vanaf 2027 wordt jaarlijks uit de LTAP Stuwen de 20 hoogst geprioriteerde stuwen samengevoegd tot één project. De voorbereiding start daarvan in 2027 en met een doorlooptijd van anderhalf jaar wordt dit project eind 2028 afgerond. Het gaat bij dit project dan om de "Stuwenlijst 2028".

3. *LTAP Overige kunstwerken zoals inlaten, sluisjes, vispassages e.d.*

(LTAP is nog in de maak en onderdeel van productnummer 1123000):

- In 2025 worden naar verwachting de volgende 3 projecten opgeleverd:
 - 100890 Aanschaf en plaatsen 2 geautomatiseerde krooshekreinigers Rijk van (Maas en Waal (RvWM)
 - 100927 Peilbesluit Bloemers/ Streefpeilenplan Citters
 - 100998 Streefpeilenplan Groesbeek & Ooijpolder
- In 2026 wordt 1 project opgeleverd, namelijk:
 - 100931 APK vispassages
- In 2026 wordt van 6 projecten het ontwerp afgerond, namelijk:
 - 101083 KRW 5 vispassages Rijk van Maas en Waal
 - 101047 Renovatie sluizen/ inlaat/ uitstroom op 4 locaties
 - 100935 WUP Altena uitvoering kunstwerken

- 100988 WUP A5H uitvoeren maatregelen kunstwerken
- 100991 Herziening peilbesluit Alblasserwaard (vaste dam & inlaten)
- 101000 WUP A5H DPRA projecten
- In 2026 wordt bij 2 projecten gestart met de ontwerpfase:
 - 100275 KRW Vispassages WSRL-breed (2 stuks Kok-gemaal en Gemaal Altena)
 - 100624 Renovatie Gorinchemse Kanaalsluis inclusief hefbrug
- Het aantal op te stellen Value Cases in 2026 en verder is nog onbekend.

4 *LTAP Overige niet zijnde kunstwerken, zoals waterlopen, bergingsgebieden, nvo's* (LTAP is nog in de maak en onderdeel van productnummer 1221000)

- In 2026 wordt 1 project gerealiseerd en opgeleverd:
 - 100898 WUP-KA Rijk van Maas en Waal Aanleg klimaatbuffers
- In 2026 wordt bij 2 projecten de ontwerpfase afgerond:
 - 100936 WUP Altena uitvoering waterlopen
 - 100987 WUP A5H: Uitvoeren maatregelen waterlopen
- In 2026 wordt bij 2 projecten gestart met de ontwerpfase:
 - 100882 KRW aanleg natuurvriendelijke oevers
 - 100919 WUP KAR Wateraanvoer Zoelen
- Het aantal op te stellen Value Cases in 2026 en verder is nog onbekend.

5 *LTAP Kunstwerken vaarwegen (sluizen, bruggen e.d.)*

LTAP is nog in de maak en onderdeel van productnummers 1521000 en 1524000)

- In 2026 wordt 1 project gerealiseerd en opgeleverd:
 - 101085 Sluisdeuren schutsluis Kolffgemaal
- Het aantal op te stellen Value Cases in 2026 en verder is nog onbekend.

Vertaling in de begroting

De exploitatiekosten en investeringen aan de objecten in het watersysteem maken onderdeel uit van het programma Watersysteem, zie hoofdstuk 3.3 Watersysteem. De projecten zijn opgenomen in bijlage 11 (meerjareninvesteringsplanning).

5.3.5 Waterketen

Beleidskader

In het WBP zijn de doelen met het bijbehorende beleidskader nader uiteengezet. Wat betreft de waterschapstaak Waterketen gaat het hier om de volgende doelen:

1. Goed zuiveringsresultaat
Dit betreft de basisopgave welke gaat over de primaire wettelijke taakopdracht van het waterschap, namelijk het transport en zuivering van afvalwater en de zorg voor de verwerking van het zuiveringsslib.
2. Duurzaam zuiveren
Dit betreft de manier van werken bij de uitvoering van de basisopgave. De bestuurlijke uitgangspunten (circulariteit, energieneutraliteit, klimaatneutraliteit en biodiversiteit) beschrijven hoe de basisopgave moet worden uitgevoerd.

De maatregelen welke nodig zijn om te kunnen voldoen aan de bovenstaande doelen zijn opgenomen in de LTAP Waterketen. Met de LTAP zorgen we voor een integrale aanpak zodat we voorbereid zijn en blijven op de toekomst. De LTAP bevat ramingen voor onderzoeks-, renovatie- en

vernieuwingsprojecten, welke opgenomen zijn in het “Reserveringsproject LTAP Waterketen”. Op basis van vooronderzoeken bepalen we de benodigde maatregelen per asset. Dit wordt uitgewerkt in een Value Case per asset. Na positieve besluitvorming op de Value Case, wordt vanuit het reserveringsproject LTAP een concreet uitvoeringsproject opgestart en opgenomen in de begroting. Hierbij wordt de raming uit het reserveringsproject overgeheveld naar het uitvoeringsproject.

Planning

In 2025 en 2026 worden de volgende vooronderzoeken opgestart vanuit het “Reserveringsproject LTAP Waterketen” voor de volgende zuiveringseenheden:

1. Nijmegen:

- Onderzoek naar capaciteitsuitbreiding zuivering, voorsorteren op Europese Richtlijn Stedelijk afvalwater m.b.t. fosfor en stikstof verwijdering, uitbreiding slibgistingscapaciteit, reductie broeikasgasemissie slibverwerking.
- Onderzoek naar capaciteitsuitbreiding rioolgemaal Wijchen Meerdreef.

2. Druten:

- Onderzoek naar uitbreiding zuivering, amoveren rwzi Maasbommel en het aansluiten hiervan op de rwzi Druten, benutten meekoppelkans Liander m.b.t. persleidingtracé Maasbommel naar Druten.

3. Onderzoeken overige zuiveringseenheden:

- Beesd:
Onderzoek plaatsen denitrificatietank om aan de effluenteis te blijven voldoen.
- Gendt:
Onderzoek mogelijke aansluiting van rwzi Millingen op rwzi Gendt.
- Schelluinen:
Onderzoek mogelijke aansluiting rwzi Gorinchem op rwzi Schelluinen.
- Leerdam:
Onderzoek renovatie en optimalisatie rwzi Leerdam.
- Groot Ammers:
Deze zuivering ontvangt ook afvalwater van een aangrenzend waterschap. De mogelijkheid bestaat dat dit waterschap zelf gaat zuiveren. Onderzocht wordt wat de consequenties zijn van het al dan niet afkoppelen.
- Hardinxveld:
Onderzoek naar innovatieve wijze van SVI (slib volume index) verlaging zonder inzet van hulpstoffen. Draagt bij aan circulariteitsdoelstellingen.

In de periode 2025 en 2026 worden de volgende projecten opgestart:

- 100942 Beluchtingsinstallatie Culemborg. Betreft uitbreiding van de beluchtingscapaciteit om te kunnen blijven voldoen aan de effluentnormen.
- 101026 Slibindikking Culemborg. Betreft plaatsen van slibindikker om transportbewegingen te reduceren.
- 101016 Decentrale huisvesting Sleeuwijk. Betreft aanpassing en uitbreiding bedrijfsruimte.
- 101077 Capaciteitsuitbreiding rwzi Dodewaard. Betreft uitbreiding capaciteit Dodewaard.

In de periode 2025 en 2026 zijn de volgende projecten in uitvoering:

- 100753 Realisatie modificaties Arnhem. Betreft herstel technische veroudering en uitbreiding capaciteit.
- 100752 Uitbreiding Sliedrecht. Na geslaagde pilot met een fijnzeefinstallatie welke de afgelopen periode is uitgevoerd wordt deze definitief geplaatst in full scale vorm. Hierdoor wordt er ruimte gecreëerd in het zuiveringsproces waardoor de zuivering toekomstbestendig

wordt. Met toepassing van deze fijnzeef wordt cellulose teruggewonnen wat als grondstof kan worden ingezet. Tevens wordt de zuivering gerenoveerd.

- 100751 Vervanging procesautomatisering Waterketen. Betreft continu proces om de bedrijfszekerheid van de procesautomatisering van de zuiveringen en rioolgemalen en energiefabrieken te borgen door tijdige vervangingen. Het Slim Sturen in het transportsysteem is onderdeel van dit project.
- 101014 Versnellingsprogramma lachgas en 100952 Meetapparatuur broeikasgasemissie. Betreft onderzoek om zicht en grip te krijgen op de uitstoot van broeikasgasemissies
- 100683; 100685; 100686 A27 POS 001/2/3. Betreft aanpassingen persleidingtracés i.h.k.v. aanpassingen en uitbreidingen A27 door Rijkswaterstaat.
- 100943 Vervanging WKK Nijmegen. Betreft vervanging warmtekrachtkoppeling en realiseren van groengas productie voor levering aan het gasnet.
- 100249 Aanpassing rioolgemalen n.a.v. afname afspraken. Betreft continu proces om kleine capaciteit aanpassingen o.b.v. vernieuwde afnameafspraken.
- 100893 Doseerinstallaties Leerdam, Culemborg en Gendt. Betreft aanschaf van installaties voor dosering hulpstoffen om te kunnen blijven voldoen aan de effluentnormen.
- 100247 TS regio Noord en 100295 Centralisatie Noord. Betreft amoveren van kleinere zuiveringen in de Betuwe. Sluitstuk van dit project betreft het amoveren van rwzi Zetten zodra de capaciteitsuitbreiding Dodewaard gereed is.
- 100907 Energiebesparende maatregelen. Betreft het nemen van energiebesparende maatregelen voor gebouwen en installaties.

In de periode 2025 en 2026 worden de volgende projecten afgerond:

- 100339 Energiefabriek West. Betreft bouw van een energiefabriek.
- 100298 Optimalisatie slibgisting Tiel; 100895 Optimalisatie zuiveringsproces en gasproductie Tiel. Hiermee zijn er maatregelen genomen om de bedrijfszekerheid te optimaliseren en te borgen. Daarnaast is er een masterplan opgesteld welke maatregelen voor de langere termijn genomen moeten worden.
- 100331 KRW Groesbeek. Betreft maatregelen om het effluent van de zuivering Groesbeek te optimaliseren zodat dit mede bijdraagt aan het halen van de KRW-normen in het watersysteem. Inmiddels blijkt dit effectief te zijn m.b.t. het verlagen van het fosfaatgehalte in het effluent.
- 100945 Renovatie en uitbreidingen rioolgemaal Huissen Karstraat. Betreft herstel technische veroudering en uitbreiding capaciteit.
- 100732 Medicijnresten Groesbeek. Aanpassing installatie om medicijnresten te kunnen verwijderen. Hiermee wordt de komende jaren een pilot uitgevoerd.
- 100847 Dijkkruising effluentleiding rwzi Papendrecht. Vervanging van bestaande leiding welke in slechte technische staat was en niet voldeed aan de eisen gesteld aan de kruising met de waterkering.
- 100238 Uitbreiding Zaltbommel. Na aanpassingen zuivering en testperiode is vastgesteld dat de capaciteit voor nu vooralsnog voldoende is, maar dat in de toekomst wel verdere capaciteit uitbreiding noodzakelijk is. De toekomstige oplossing is mede afhankelijk van de resultaten welke in Sliedrecht nog moeten worden opgedaan met een full-scale fijnzeefinstallatie.
- 100656 Investerings mobiel/ modulair voorontwatering. Betreft deelname Verdygo, samen met andere waterschappen ontwikkelen modulaire standaarden voor een efficiënte en effectieve bouw van zuiveringen.
- 100333 Aanpassingen CE markering ZTW. Betreft aanpassingen aan installaties om te voldoen aan de CE markering.

Vertaling in de begroting

De exploitatiekosten en investeringen aan de assets in watersysteem maken onderdeel uit van het programma Waterketen, zie hoofdstuk 3.4 Waterketen. De projecten zijn opgenomen in bijlage 11 (meerjareninvesteringsplanning).

5.3.6 Wegen

Beleidskader

In het wegenbeheerplan zijn twee strategische doelen opgenomen:

1. Streven naar een veilige weg: Het waterschap streeft naar een optimale verkeersveiligheid en een verkeersveilig gedrag. Er wordt gestreefd naar 0 verkeersslachtoffers in 2050 en een halvering in 2030 in aansluiting op de regionale slogan 'maak een punt van 0 verkeersslachtoffers'. We sluiten aan bij de landelijke doelstelling voor ongevallen.
2. Streven naar een samenhang tussen ruimte, leefbaarheid, economie en mobiliteit: Gebruik van de wegen in overeenstemming met de categorisering, passend binnen de regionale en subregionale routenetwerken en ruimtelijke ontwikkelingen. We kiezen daarbij voor duurzame, milieuvriendelijke, biodiverse, ecologische en robuuste oplossingen.

Voor de planperiode vallen deze doelen uiteen in diverse subdoelen.

Het onderhouden van het wegenareaal wordt uitgevoerd vanwege de zorgplicht die het waterschap draagt, en de taakstelling die het waterschap heeft om wegen en wegbermen functioneel en veilig te houden. Het zorgvuldig in stand houden van het areaal komt toe aan de wegbeheerder en -eigenaar, waarmee het waterschap de taak van 'goed rentmeesterschap' krijgt. Deze zorgplicht vloeit voort uit de Wegenwet, de Wegenverkeerswet 1994 en het Nieuw Burgerlijk Wetboek.

Waterschap Rivierenland hanteert de CROW-wegnormen als invulling van de wettelijke taak. Op basis van deze normen wordt de kwaliteit van de assets via inspecties bepaald en het daarbij passende onderhoud en moment van renovatie. Klein of acuut onderhoud wordt direct uitgevoerd. Preventieve onderhoudsmaatregelen worden planmatig uitgevoerd.

Planning

Een groot deel van de lopende wegenprojecten was al in gang gezet voor de komst van assetmanagement als manier van werken per medio 2023. Inmiddels is er een eerste versie van de langetermijn assetprogrammering wegen opgesteld. Daarin is de ambitie opgenomen om de komende jaren toe te werken naar de renovatie van 1 weg en 3 bruggen per jaar, om ons areaal op orde te houden.

Lopende renovatieprojecten

- 100232 Appelmansbrug (KW 23)
- 100791 Zwarte brug (KW 167)
- 100792 Brug Lange Zijde (KW 10)
- 100793 Brug in Tolsteeg (KW 56)
- 100794 Brug in Lage Giessen (KW 24)
- 100795 Brug in Lage Giessen (KW 25)
- 100796 Duiker in Parallelweg (KW 444)
- 100797 Brug in Matenaweg (KW 57)
- 100798 Brug in Tiendweg (KW 549)
- 100799 Brug in Nieuwesteeg (KW 476)

Daar komen renovaties bij aan o.a. de Noorderlingedijk Leerdam-Arkel en Rietveld Arkel en diverse duikers en bruggen.

Vertaling in de begroting

De exploitatiekosten en investeringen aan de wegenobjecten maken onderdeel uit van het programma wegen, zie hoofdstuk 3.5 Wegen. De projecten zijn opgenomen in bijlage 11 (meerjareninvesteringsplanning).

5.3.7 Kerncijfers 2026

Omschrijving	Eenheid
Grootte beheersgebied in ha	201.000
Aantal inwoners	1.070.000
Aantal gemeenten	25
Aantal provincies	5
Aantal woonruimten	441.000
Aantal bedrijven (registraties KvK)	135.000
Lengte A-watergangen in km	4.548
Lengte B-watergangen in km	6.061
Lengte C-watergangen in km	9.651
Lengte vaarwegbeheer in km	136
Aantal poldergemalen	215
Aantal geautomatiseerde stuwen	766
Aantal niet-geautomatiseerde stuwen	1.031
Lengte primaire waterkeringen in beheer in km	584
Lengte secundaire waterkeringen in beheer in km	517
Lengte zomerkades, voorlandkeringen e.d. in beheer in km	181
Lengte verharde wegen in beheer in km	624
Lengte onverharde wegen in beheer in km	100
Aantal rioolgemalen	215
Aantal rioolwaterzuiveringsinstallaties	29
Lengte persleiding in km	667
Te zuiveren afvalwater in miljoen m ³	130
Te verwijderen stikstof in % (minimaal)	82
Te verwijderen fosfaat in % (minimaal)	78
Te produceren zuiveringsslib in tonnen droge stof	16.500
Te verwerken hoeveelheid baggerspecie (in m ³)	
- Verspreidbaar	360.000
- Niet verspreidbaar vanwege ruimtelijke component	74.000
- Niet verspreidbaar vanwege milieuwetgeving	15.000

5.4 Klimaat

5.4.1 Inleiding

In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn diverse doelstellingen opgenomen met betrekking tot klimaat en biodiversiteit. Deze paragraaf beschrijft de inspanningen van Waterschap Rivierenland op het gebied van:

1. Toewerken naar klimaatneutraliteit
2. Klimaatadaptatie
3. Biodiversiteit

5.4.2 Toewerken naar klimaatneutraliteit

Waterschap Rivierenland heeft als visie dat het in 2050 grotendeels klimaatneutraal wil zijn. Op weg naar dat doel heeft het Algemeen Bestuur in het Waterbeheerprogramma voor de periode 2022-2027 een strategie en een aantal tussendoelen vastgesteld. Deze strategie is nader toegelicht in de commissie Waterketen van 13 september 2022. In de vergadering van de commissie Waterketen op 29 oktober 2024 is de uitvoering van de strategie nader toegelicht.

Het beoogde effect is een vermindering van de bijdrage van het waterschapswerk aan het opwarmen van de aarde. Daarmee geven we invulling aan de adviezen uit de laatste IPCC-rapporten, waarin staat dat er versneld actie nodig is om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad Celsius. Toenemende hitte, verlies van landbouwopbrengsten, droogte en wateroverlast zijn fenomenen waar we nu al last van hebben.

Klimaatmitigatiestrategie

Om dit doel te bereiken, hanteren we conform het WBP een klimaatmitigatiestrategie met 4 hoofdlijnen:

1. Waterschap Rivierenland is grotendeels klimaatneutraal in 2050 (reduceren eigen emissies);
2. We sturen op klimaatneutraliteit van onze leveranciers van diensten, werken en goederen;
3. Waterschap Rivierenland streeft naar energieneutraliteit in 2030;
4. We gaan andere partijen faciliteren bij hun klimaatdoelstelling.

Hoofdlijn 1 is de belangrijkste. Zelf grotendeels klimaatneutraal worden. Dit bereiken we door het reduceren van emissies van broeikasgassen die in de eigen organisatie vrijkomen. Dat bereiken we als volgt: We gaan onder andere de komende jaren stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen (benzine, diesel, etc.) en nemen maatregelen om emissie van lachgas en methaan uit de waterketen te verminderen.

Bij hoofdlijnen 2 en 3 draait het vooral om het beperken van de klimaatimpact van diensten en producten van derden. Deze producten en diensten zijn nodig om onze taken uit te voeren.

Een product met een potentieel grote klimaatimpact is energie die aan ons wordt geleverd. Om de klimaatimpact van energielevering aan ons tot nul te reduceren nemen we energiebesparende maatregelen en streven we ernaar om in 2030 de hoeveelheid energie die we gebruiken zelf duurzaam en klimaatneutraal te produceren (hoofdlijn 3). Wat we niet zelf produceren kopen we in als duurzame klimaatneutraal geproduceerde energie.

Sinds drie jaar hebben we last van netcongestie.³ We worden hierdoor enorm belemmerd bij het vergroten van onze eigen duurzame energieproductie. Dat was in 2023 aanleiding om het tussendoel voor de periode tot en met 2027 bij te stellen tot 65% eigen duurzame energieproductie ten opzichte van het totale eigen energiegebruik van Waterschap Rivierenland.

Netcongestie heeft ook tot gevolg dat we in toenemende mate belemmeringen ervaren bij het uitvoeren van de primaire waterschapstaken. We kunnen niet meer in alle gevallen de hoeveelheid elektriciteit die we nodig hebben geleverd krijgen vanuit het net. We ervaren dat de energiemarkt verandert. De economische perspectieven voor zonneparken zijn ongunstig. Voor het ontwikkelen en plaatsen van windturbines op of nabij onze assets zien we geen mogelijkheden. De beoogde budgetten voor windturbines maken niet langer deel uit van onze meerjareninvesteringsplanning.

Bij hoofdlijn 4 van onze strategie pakken we onze rol als maatschappelijk betrokken overheid. We faciliteren andere partijen voor zover dat past in de wettelijke taakopdracht van de waterschappen. Dat doen we onder andere door deelname aan regionale energiestrategieën (RESsen), de veenweide-strategie en het faciliteren van aquathermieprojecten.

Geplande activiteiten en projecten voor het jaar 2026

Hoofdlijn 1: Waterschap Rivierenland is grotendeels klimaatneutraal in 2050.

- Verduurzaming eigen wagenpark (elektrificatie en gebruik van HVO-brandstof).
- Continueren van het gebruik van biodiesel (HVO-brandstof) voor eigen materieel.
- Verminderen methaanemissies rwzi Arnhem (voorbereiden en realiseren bouw).
- Verminderen methaanemissies biogasinstallatie bij rwzi Nijmegen (voorbereiden bouw).
- Meten en monitoren van methaan- en lachgasemissies bij rwzi's t.b.v. kennisontwikkeling (als onderdeel van het versnellingsprogramma van de Unie van Waterschappen).
- Verminderen lachgasemissies door emissie reducerend ontwerpen en bouwen bij renovatie- en nieuwbouwprojecten van rwzi's (o.a. Maasbommel, Sliedrecht, Dodewaard en Nijmegen).

Hoofdlijn 2: We sturen op klimaatneutraliteit van onze leveranciers van diensten, werken en goederen.

- Waterschappen hebben op 31 maart 2023 aan het uniebestuur het mandaat gegeven om het convenant schoon en emissieloos bouwen (SEB) te ondertekenen. De routekaart geeft één gedeeld beeld voor overheid en marktpartijen van de wijze waarop de verduurzaming van mobiele werk-, voer- en vaartuigen in de bouw de komende jaren vorm krijgt.
- Schoon en emissieloos bouwen wordt geïmplementeerd bij projecten: In april 2022 heeft het Algemeen Bestuur nieuwe ontwerpuitgangspunten voor primaire waterkeringen vastgesteld. Daarin zijn doelen en een stappenplan voor CO2-reductie opgenomen. Bij de dijkversterkingsprojecten Tiel-Waardenburg en Wolferen-Sprok werden de eerste stappen gezet met het emissieloos werken aan de dijk.
- Gebruik biodiesel (HVO-brandstof) voor transport van ontwaterd slib van rwzi's naar eindverwerking van GMB in Tiel.
- Vervangen van vlokhuipmiddel (polymeer) door een product met minder primaire grondstoffen en met een lagere CO2-footprint. Vlokhuipmiddel is nodig voor de ontwatering van slib.

³ Netcongestie is het overbelast raken van het elektriciteitsnet door te veel vraag of te veel aanbod van elektriciteit.

Hoofdlijn 3: Waterschap Rivierenland streeft naar energieneutraliteit in 2030.

- Energiebesparing door inzet van moderne regeltechniek bij het transport van afvalwater (project 'flow').
- Energiebesparing door 'kleine' maatregelen op meerdere locaties.

Hoofdlijn 4: We gaan andere partijen faciliteren bij hun klimaatdoelstelling.

- Deelname aan Regionale Energie Strategieën (RESsen).
- Faciliteren aquathermieproject Gorinchem door beschikbaar stellen warmte uit effluent van rwzi Schelluinen.

5.4.3 Klimaatadaptatie

In het Waterbeheerprogramma 2022–2027 heeft het waterschap zijn ambitie uitgesproken om in 2050 een klimaatbestendig en waterrobuust watersysteem te realiseren. Het Algemeen Bestuur heeft hiervoor in 2021 de kaders klimaatadaptatie vastgesteld. Ook staat hierover verschillende passages opgenomen in de Watervisie.

Het beoogde effect is om als waterschap Rivierenland voorbereid te zijn op overlast vanwege weersextremen en de gevolgen ervan te beperken. De vormen van overlast die ontstaan door weersextremen zijn: droogte en watertekort, wateroverlast en overstromingen vanuit grote rivieren en hittestress. Klimaatadaptatie is bij uitstek een proces waarbij verschillende maatregelen samenkomen. In deze processen ontstaan vaak meekoppelkansen voor bijvoorbeeld biodiversiteit, recreatie en verbetering van de leefomgeving.

Tegelijkertijd is klimaatadaptatie een opgave die we samen oppakken met inwoners, medeoverheden en gebruikers. Onze inzet sluit aan bij het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). In alle werkregio's zijn een Regionale Adaptatiestrategie (RAS), een Regionaal Uitvoeringsprogramma (RUP) en een Wateruitvoeringsprogramma (WUP) opgesteld. Hierin zijn de klimaatopgaven verbonden met andere thema's, zoals waterkwaliteit en zoetwater.

Klimaatadaptatiestrategie

De ambitie uit het WBP 2022-2027 bereiken we door te werken aan de volgende doelen:

1. In 2027 zijn we t.o.v. 2019 beter voorbereid op en minder kwetsbaar voor de gevolgen van weersextremen;
2. Inwoners zijn zich meer bewust dat klimaatverandering risico's met zich meebrengt en dat overlast niet altijd voor 100% is te voorkomen;
3. In 2027 zijn al onze medewerkers klimaatbewust en is 'klimaat inclusief denken' een vanzelfsprekend thema bij ons werk.

Doel 1 is het belangrijkste: dit gaat over het in beeld brengen van de opgave vervat in de RAS, RUP en WUP'en en de uitrol daarvan binnen de regio's. Hierbij hoort ook aantrekken van financiering wat voorheen via Impulsregeling van het DPRA is gegaan.

Doel 2 gaat over het informeren en stimuleren van inwoners op het vlak van klimaatverandering en klimaatadaptatie. Hierbij valt te denken aan communicatie via de bestaande kanalen en de subsidieregeling om klimaatadaptatiemaatregelen te nemen, zoals subsidie 'Samen Vergroenen' en 'Natuurvriendelijke oevers'.

Doel 3 gaat over de organisatie zelf klimaatinclusief te laten werken maar ook naar buiten toe. Hierbij speelt het borgen van aangepast beleid in nieuwe normen en beleidsregels een belangrijke rol. De organisatie klimaatinclusief te laten werken is/wordt onderdeel van de algehele duurzaamheidsstrategie van Waterschap Rivierenland.

Belangrijke ontwikkelingen 2026

Hieronder staan enkele ontwikkelingen weergegeven die voortbouwen op ontwikkelingen uit 2025:

1. *Ruimtelijke ordening en fysieke ruimte*

De vraag naar fysieke ruimte voor klimaatadaptieve maatregelen neemt toe. Deze ingrepen concurreren met andere ruimtelijke claims zoals woningbouw, landbouw, natuurontwikkeling en energievoorziening. In het licht van de ruimtelijke puzzel proberen we als waterschap steeds steviger aan tafel te zitten bij RO-besluiten en onze adviserende rol daarin serieus te nemen.

2. *Woningbouwopgave*

De woningbouwopgave zet het watersysteem onder druk. Nieuwe wijken zorgen voor meer verharding en minder ruimte voor water, terwijl het klimaat steeds extremer wordt. Om toekomstige schade en overlast te voorkomen, moeten water en bodem vanaf het begin sturend zijn in ruimtelijke keuzes. Dat vraagt om slimme inrichting, ruimte voor waterberging en ontwerpen die passen bij de nieuwste klimaatscenario's.

Geplande activiteiten en projecten voor het jaar 2026

Hieronder volgt per hoofdlijn een beeld van activiteiten en projecten die in 2026 worden uitgevoerd.

Doel 1: In 2027 zijn we t.o.v. 2019 beter voorbereid op en minder kwetsbaar voor de gevolgen van weersextremen.

Voor vier van de vijf werk-/klimaatregio's is een selectie van de geplande activiteiten voor 2026 in kaart gebracht:

Rijk van Maas en Waal (RvMW)

- Financieel ondersteunen van klimaatadaptieve maatregelen voor het tegengaan van wateroverlast/droogte en verslechterde waterkwaliteit in de gemeenten Beuningen, Nijmegen, West Maas en Waal, Heumen, Berg en Dal, Druten en Wijchen. Hierbij worden op dit moment gemeenten Beuningen, Nijmegen en West Maas en Waal actief financieel ondersteund voor de uitvoering van concrete klimaatadaptatie projecten.
- Uitvoering stresstesten waterkwaliteit in de gemeente Beuningen en West Maas en Waal om inzicht te verkrijgen in welke delen waterkwaliteit verandert door klimaatverandering.
- Voortzetten van aanleg van resterende 2 hectare klimaatbuffers in 2026.
- Verkenning aanleg waterhouderij.
- Automatiseren stuwen met hulp van DPRA-subsidie.
- Binnen de ruimtelijke ordening hebben we de adviserende rol om via het principe water en bodem sturend de juiste ontwikkelingen op de juiste locatie te adviseren.
- Adviseren op de ruimtelijke inrichting van gemeentelijke plannen en uitvoeren van risicodialogen over de risico's van effecten van klimaatverandering zoals wateroverlast, droogte en verslechterde waterkwaliteit.

Klimaatactief Rivierenland (KAR)

- In 2026 e.v. wordt in overleg met de provincie Gelderland besproken hoe het toekomstig stuwcomplex A325/Lingekruising ruimtelijk vorm wordt gegeven en (kwalitatieve) afspraken gemaakt.
- In het kader van het WUP KAR project tweede aanvoerroute Wadenhoijen en de nieuwe westelijke ontsluitingsweg van de gemeente Tiel wordt het plan afgestemd om beide ruimtelijke ontwikkelingen te stroomlijnen voor uitvoering.
- Verbeteren van de wateraanvoer bij Zoelen middels watersysteemaanpassingen met hulp van DPRA-subsidie.
- Uitvoering stresstesten waterkwaliteit in de gemeente Lingewaard en West-Betuwe om inzicht verkrijgen in welke delen waterkwaliteit verandert door klimaatverandering.
- Automatiseren en aanpassen van stuwen met hulp van DPRA-subsidie
- Financieel ondersteunen van klimaatadaptieve maatregelen met gemeenten binnen de KAR-regio.

Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H)

- Demping van twee watergangen bij Lexmond.
- Aanpassing van inlaat en duikers in Goudriaan.
- Uitvoering stresstesten waterkwaliteit in de gemeente Gorinchem, Papendrecht en Molenlanden om inzicht verkrijgen in welke delen waterkwaliteit verandert door klimaatverandering.
- Vervanging van spirosol-duikers en plaatsing van pomp aan de Tiendweg.
- Aanpassing van duikers en plaatsing van opvoerpomp in Lexmond.
- Herinrichting van de Tipsloot bij Ameide.

Altena (WE4CLIMATE)

- Afronding stresstest waterkwaliteit gemeente Altena.
- Verboden van de watergang bij Bruine Kilhaven.
- Automatiseren pomp en stuw bij Babyloniëbroek.
- Aanleggen Waco Ruigerhoekseweg.
- Automatiseren Koppelstuw Midgraaf.
- Plaatsen inlaatwerk Polder Jannezend.
- Automatiseren 7 stuwen Bakkerskil.

Doel 2: Inwoners zijn zich meer bewust dat klimaatverandering risico's met zich meebrengt en dat overlast niet altijd voor 100% is te voorkomen.

Momenteel worden (n.a.v. de recente motie in het AB) de mogelijkheden onderzocht op welke wijze subsidies voor klimaatadaptatie vorm kunnen krijgen. Wanneer dit duidelijk is, zal aan de betreffende subsidie een communicatielijnen worden gekoppeld. Naast de subsidies is er structureel een communicatielijnen over klimaatadaptatie vanuit de vijf werk/klimaatregio's en een algemene communicatielijnen vanuit het waterschap zelf. Ook wordt een start gemaakt met de landelijke publiekscommunicatie 'weersextremen'.

Doel 3: In 2027 zijn al onze medewerkers klimaatbewust en is 'klimaat inclusief denken' een vanzelfsprekend thema bij ons werk.

Binnen het waterschap wordt gewerkt aan klimaatadaptieve beleidsregels, met als voorbeeld de beleidsregel 5.16 ' Afvoeren van hemelwater vanaf (nieuw) verhard oppervlak'.

5.4.4 Biodiversiteit

Waterschap Rivierenland werkt aan vergroting van de diversiteit aan planten, vogels, insecten en ander water- en bodemleven in ons beheergebied. Om dat te bereiken hebben we beleid vastgesteld voor behoud en vergroten van de biodiversiteit van het watersysteem, op terreinen en op primaire, regionale en overige keringen.

Geplande activiteiten en projecten voor het jaar 2026

- Uitvoeren van het beheer & onderhoud van onze assets op een manier zodat dit bijdraagt aan realisatie van onze biodiversiteitsdoelstellingen. Voor de verschillende typen assets is daarvoor specifiek uitvoeringsbeleid vastgesteld.
- Uitwerken wat er nodig is om de toestand van de biodiversiteit (effect) in beeld te krijgen. Hiervoor zullen we gebruikmaken van het 'Raamwerk Biodiversiteit 2.0' van de Unie van Waterschappen en STOWA, die hiervoor handvatten geeft.
- Het inzetten van ons Blauwgroen netwerk en icoonsoorten in onze gesprekken met omgevingspartners.

5.5 Risico's

De risicoparagraaf gaat in op de actuele risico's ten tijde van het opstellen van deze begroting 2026.

5.5.1 Geopolitieke dreiging

De internationale veiligheidssituatie is complex en verandert snel. Wereldwijde spanningen, machtsverschuivingen en economische rivaliteit, hebben gevolgen voor energievoorziening, handelsstromen en digitale veiligheid. Verstoringen in toeleveringsketens en stijgende grondstofprijzen zorgen voor financiële druk, ook op publieke organisaties zoals waterschappen. Tegelijkertijd neemt het risico op cyberaanvallen en desinformatiecampagnes toe, wat de nationale veiligheid en democratische processen onder druk zet.

Ook voor waterschappen zijn de gevolgen merkbaar. Hogere energiekosten, cyberdreigingen en beperkte beschikbaarheid van materialen kunnen onze vitale processen raken. De dreiging van sabotage of conflict vraagt om gerichte maatregelen om onze infrastructuur te beschermen en de continuïteit van het waterbeheer te waarborgen. De landelijke politiek doet een beroep op alle overheden om bij te dragen aan de versterking van de nationale weerbaarheid. Voor waterschappen ligt hier een dubbele verantwoordelijkheid: als regionale overheid én als onderdeel van de vitale infrastructuur. Bij Waterschap Rivierenland onderzoeken we hoe we onze primaire taken onder alle omstandigheden kunnen blijven uitvoeren. Een ambtelijke werkgroep brengt de relevante dreigingen in beeld, analyseert de impact op onze processen en assets en verkent maatregelen om onze weerbaarheid te vergroten. In de begroting zijn hiervoor financiële middelen opgenomen.

5.5.2 Cyberdreiging

De cyberdreigingen komen niet alleen uit de hoek van statelijke actoren. Financieel gemotiveerde cybercriminelen en ideologisch gemotiveerde hacktivisten leiden ook tot cyberdreiging. In samenwerking met de sector verhoogt Waterschap Rivierenland verder het beveiligingsniveau om weerbaar te zijn tegen deze dreigingen. Dit is in lijn met de hogere wettelijke eisen die aan informatiebeveiliging worden gesteld. In 2026 wordt de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) wettelijk verankerd in de Cyberbeveiligingswet (Cbw), de Nederlandse uitwerking van de tweede Europese richtlijn over Network and Information Security (NIS2).

5.5.3 Wijzigingen in Kabinetsbeleid na landelijke verkiezingen

In het najaar van 2025 zijn de landelijke verkiezingen, waarna de formatie van een nieuw kabinet zal starten. Dit betekent een periode van onzekerheid over de mogelijke implicaties van het nieuwe kabinetsbeleid. In de loop van 2026 wordt naar verwachting duidelijker waar het nieuwe kabinet op in wil zetten en wat daar mogelijk de gevolgen van zijn voor het werk van het waterschap. Mogelijk kan het leiden tot nieuw of gewijzigd beleid met gevolgen voor vergunningverleningsprocedures bij onder andere Provincies en Omgevingsdiensten. Welke kant dit op gaat, is nu nog niet te voorspellen. Wijzigingen in kabinetsbeleid kunnen gevolgen hebben op de planning van onder andere lopende projecten, die nu in voorbereiding zijn. Het is van belang om hier zo snel mogelijk op in te spelen, zodra er meer duidelijkheid is vanuit de nieuwe regering.

5.5.4 PFAS

De verspreiding van PFAS vormt een toenemende zorg voor milieu en volksgezondheid. Recent landelijk bloedonderzoek van het RIVM bevestigt dat vrijwel iedere Nederlander PFAS in het bloed heeft. Dit onderstreept het belang van een bronaanpak en versterkt de urgentie voor beleid en maatregelen.

Wij zetten ons actief in om PFAS-vervuiling beter in beeld te brengen en de risico's te beheersen. Op verzoek van ons waterschap ontwikkelde het RIVM drie handreikingen waarmee beheerders in heel Nederland metingen kunnen vergelijken met risicogrenzen voor PFAS in oppervlaktewater. In 2024 en 2025 zijn alle officiële zwemplassen in ons beheergebied onderzocht op PFAS. De resultaten zijn gedeeld met provincies en gepubliceerd op onze website. Verschillende gemeenten in ons gebied (Papendrecht, Alblasserdam, Hardinxveld-Giessendam en Sliedrecht) hebben hun omgevingsplannen aangescherpt met strengere PFAS-normen voor bodemkwaliteit. Dit leidt tot meer saneringen, beïnvloedt werkzaamheden zoals baggeren, wegbeheer en grondverzet, en brengt hogere kosten en langere doorlooptijden met zich mee. Wij zijn hierover in gesprek met de betreffende gemeenten.

Op 13 november 2024 stuurde de Unie van Waterschappen namens alle waterschappen een brandbrief aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat met de oproep tot een stevigere aanpak en een totaalverbod op PFAS. In april 2025 herhaalden de Unie en Vewin deze oproep richting de Europese Commissie, met daarbij het pleidooi voor betere afstemming binnen bestaande Europese richtlijnen zoals de Kaderrichtlijn Water en de Drinkwaterrichtlijn. Nederland werkt daarnaast met Duitsland, Denemarken, Noorwegen en Zweden aan een Europees PFAS-restrictievoorstel. De verwachting is dat de Europese Commissie dit voorstel in 2025 behandelt met mogelijke inwerking-treding vóór 2027. Hoewel voor bepaalde essentiële toepassingen mogelijk uitzonderingen zullen gelden, is dit een belangrijke stap richting een brede PFAS-uitfasering.

5.5.5 Netcongestie

Netcongestie belemmert het waterschap bij het uitvoeren van haar taken. Zowel bij de bouw en het beheer van nieuwe installaties, als bij het leveren van lokaal opgewekte duurzame elektriciteit en bij het maximaal verpompen van water bij dreigende wateroverlast. Het waterschap is continu bezig om haar assets toekomstbestendig in te richten. Dat betekent in een aantal gevallen dat de aansluiting op het elektriciteitsnet moet worden verzaagd of dat er een nieuwe aansluiting moet komen. Een nieuwe of zwaardere aansluiting krijgen is praktisch onmogelijk. Dit geeft als risico dat we onze wettelijke taak niet of onvoldoende kunnen uitvoeren.

In 2024 heeft de Autoriteit Consument en Markt (ACM) een besluit genomen (publicatie 18-04-2024) over maatschappelijk prioriteren rondom energietransportverzoeken. De waterschappen vallen met alle assets in de categorie 2 “veiligheid” en zijn doorgeschoven vanuit categorie 3 naar 2 mede naar aanleiding van de ingediende zienswijze van de Unie van Waterschappen. Het betreft de volgende categorisering: 1 Congestieverzachters; 2 Veiligheid; 3 Basisbehoeften. Als de waterschappen ook onderdeel kunnen zijn van de oplossing dan vallen deze in de categorie ‘congestieverzachters’. Het waterschap heeft de toekomstige behoefte aan verzwaring van netaansluitingen kenbaar gemaakt bij de netbeheerder. Ondanks de verplaatsing van categorie 3 naar 2 lijkt het erop dat de benodigde verzwaringen niet tijdig gereed zullen zijn voor de realisatie van projecten welke een verzwaring van de netaansluiting nodig hebben. Om een definitieve plek op de wachtlijst te krijgen, moet de aanvraag vooraf worden gefinancierd. Dit kan kosten veroorzaken, die niet in de begroting zijn voorzien.

Eind 2024 is de eerste sectorcongestiedeal afgesloten tussen het ministerie van Klimaat en Groene Groei, de waterschappen en Netbeheer Nederland. De deal bevat afspraken om ervoor te zorgen dat zowel waterschappen als netbeheerders hun werk kunnen blijven uitvoeren ondanks een groeiende

elektriciteitsvraag. Met de gemaakte afspraken zetten zij allebei stappen, om tot oplossingen te komen. Deze afspraken zullen de komende tijd door individuele waterschappen en netbeheerders uitgewerkt worden.

Op 19 februari 2025 was de kick-off van de uitvoeringsfase van de congestiedeal samen met netbeheerders en waterschappen. De uitwerking in de uitvoeringsfase is contextafhankelijk en vindt daarom decentraal plaats in congestiemanagementletters tussen de 21 waterschappen en hun netbeheerders. De impact van de deal is vermindering van de congestie, de groei in elektriciteitsvraag van waterschappen zo veel mogelijk accommoderen in de bestaande gecontracteerde capaciteit, het verminderen van piekverbruik, voorspelbaarheid van verbruik door assets, ruimte voor het gebruik van gemalen tijdens noodsituaties en het faciliteren van uitbreidingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties en gemalen. Dat zal echter op korte en middellange termijn de problemen op het elektriciteitsnet niet overal kunnen wegnemen.

Vanaf 2026 verwachten we problemen te gaan ondervinden bij projecten die een verzwaring van de energieaansluiting vragen. Er zal per project beoordeeld worden welke (tijdelijke) oplossingen noodzakelijk zijn om de uitvoering van de primaire waterschapstaken te borgen. Dit kan kostenverhogend werken bij de realisatie van projecten. Het waterschap zoekt samen met de netbeheerders en andere waterschappen naar innovatieve oplossingen. De inschatting is dat de netcongestie nog wel 10 jaar gaat duren en dat dit ook nog verder zal gaan toenemen.

5.5.6 Afschaffing vrijstelling afvalstoffenheffing

Voor het verbranden van zuiveringsslib ontvangen de waterschappen een vrijstelling voor de afvalstoffenbelasting. Het ministerie lijkt voornemens te zijn de vrijstelling van afvalstoffenbelasting te willen beëindigen op het verbranden van slib in een co-verbrander (slib verbranden samen met ander afval). Het meeste van ons biogranulaat van GMB wordt met co-verbranders verwerkt. Het deel wat wij via HVC afvoeren wordt via mono-verbranding (alleen slibverbranding) verwerkt. Daar blijft de vrijstelling voor afvalstoffenbelasting waarschijnlijk wel van kracht. Duo-verbranding wordt gezien als minder duurzame manier om zuiveringsslib te verwerken. Hierover zijn verschillen van inzicht waardoor de Unie van Waterschappen (UvW) in gesprek is gegaan met het ministerie. Er is door de UvW ook gevraagd om een Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO), zodat de (financiële) consequenties voor de waterschappen voldoende duidelijk worden. Daarnaast wordt ingezet op het benaderen van Tweede Kamerleden. Tot slot stelt de UvW dit punt aan de orde bij de kennismaking met de nieuwe demissionaire minister van Infrastructuur en Waterstaat.

Het nadelige financiële effect van de afschaffing vrijstelling afvalstoffenheffing is voor Waterschap Rivierenland indicatief geraamd op € 635.000 per jaar indien er sprake is van het alleen belasten van de co-verbranding. Voor de mono-verbranding lijkt voorsnog de vrijstelling te blijven bestaan. Inmiddels is al wel duidelijk dat de eventuele afschaffing in werking treedt per 01 januari 2027 voor de co-verbranding zoals voorgesteld in het belastingplan 2026. De indicatieve raming van € 635.000 per jaar is gebaseerd op een tarief van afvalstoffenbelasting van € 40 per ton en is dan met ingang van 2027 van toepassing. Opgemerkt wordt dat met ingang van 2028 het tarief verder door gaat stijgen naar € 90 per ton wat uitkomt op een nadelig financieel effect van € 1.440.000 per jaar.

5.5.7 Veiligheid bij slibbuffers en technische installaties

Binnen de afdeling Technische Installaties zijn veiligheidsrisico's vastgesteld bij vijf locaties m.b.t. explosieve atmosfeer bij afgedekte slibbuffers. Bij gesloten luiken kan een explosieve atmosfeer ontstaan door methaan en H₂S. Mogelijk is bij meer locaties sprake van vergelijkbare risico's. Deze overige locaties worden gemonitord en indien nodig worden aanvullende maatregelen genomen.

De ATEX-status (wet- en regelgeving rondom explosieve atmosferen) van de installaties in de directe omgeving is niet overal bekend of geborgd omdat dit niet eerder relevant was. Hierdoor is het aannemelijk dat aanvullende (technische) maatregelen noodzakelijk zijn om de veiligheid van medewerkers en installaties te waarborgen. De exacte impact hiervan is op dit moment nog niet volledig in beeld. Luiken op de slibbuffers blijven voorlopig open, dit geldt voor vijf zuiveringen. Hierdoor hebben we een afwijkende bedrijfsvoering wat geuroverlast kan veroorzaken. Wij zijn hierover in gesprek met de omgevingsdiensten.

Op basis van de impact zal mogelijk in 2026 ingezet moeten worden op een versnelde aanpak van deze nieuwe ATEX-gerelateerde risico's. Dit vraagt om structurele borging van veilige werkwijzen en installaties, inclusief ATEX-gecertificeerde apparatuur en duidelijke instructies voor alle betrokkenen.

5.5.8 Asbest

In twee traforuimten zijn zwevende asbestdeeltjes aangetroffen. Het waterschap is door de netbeheerder formeel gesommeerd om vóór 31 december 2026 maatregelen te treffen. Indien hier niet aan wordt voldaan, bestaat het risico dat de elektriciteitsvoorziening wordt afgesloten. Mogelijk volgen er nog meer ruimten waarop de netbeheerder maatregelen eist. Waterschap Rivierenland is in gesprek met de netbeheerder om te verkennen welke mogelijkheden er zijn om afsluiting te voorkomen.

Op dit moment voldoet het waterschap niet aan de geldende wet- en regelgeving. Dit wordt verder onderzocht. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek wordt een plan van aanpak opgesteld om de benodigde maatregelen te treffen. Naar verwachting kunnen de benodigde maatregelen pas in 2026 worden uitgevoerd. De omvang van het risico is nog niet volledig in beeld, maar kan aanzienlijk zijn mede vanwege het grote aantal traforuimten binnen het beheergebied van Waterschap Rivierenland.

5.5.9 Afwikkeling bouwkundige renovatie J.U. Smitgemaal

In de afgelopen jaren is het J.U. Smitgemaal gedeeltelijk geëlektrificeerd en bouwkundig gerenoveerd. De uitvoering hiervan is eind 2020 gestart en de oplevering was voorzien voor begin 2022. De elektrificatie was gereed in het derde kwartaal van 2022. De bouwkundige renovatie heeft grote vertraging opgelopen en is in februari 2024 opgeleverd. Met de bouwkundig aannemer lopen discussies over de restpunten, het meer- en minderwerk en de financiële afwikkeling. Mogelijk start de aannemer een juridische procedure tegen het waterschap.

5.5.10 Verontreiniging Golfbaan Spijk

De aanleg van een golfbaan in Spijk met staalslakken in de gemeente West Betuwe heeft geleid tot verontreiniging van het oppervlaktewater, het grondwater en de bodem ter plaatse. De werkzaamheden zijn in maart 2019 door de omgevingsdienst stilgelegd. De stillegging is opgeheven per juli 2020, waarna is gestart met de voorbereidingen om de staalslakken ter plekke geïsoleerd en gecontroleerd te verwerken met aansluitend een sanering van water en bodem. In 2023 zijn het eigendom van het terrein en de aannemer gewijzigd. Dit heeft geleid tot nieuwe plannen voor de uitvoering. In de basis zullen de staalslakken nog steeds op locatie geïsoleerd en gecontroleerd worden verwerkt. Gedurende de voorziene uitvoeringsperiode van 8 jaar (vanaf 2020) zullen er extra toezicht, handhaving en maatregelen nodig zijn. Met deze kosten is rekening gehouden in de begroting. Hoewel het risico dat de eigenaar en de uitvoerder niet aan hun (financiële) verplichtingen kunnen voldoen, sterk is afgenomen, kan het niet uitgesloten worden.

5.5.11 Fiscaliteit

Wet deregulering arbeidsrelaties (DBA)

Met ingang van 1 mei 2016 is de Wet deregulering arbeidsrelaties van kracht. Doelstelling van deze wet is het beter in balans brengen van de arbeidsrelatie tussen werkgever en werknemer en het terugdringen van schijnzelfstandigheid. In de praktijk blijkt het beoordelen of sprake is van loondienst dan wel van een opdracht echter lastig te zijn, omdat concrete toetsingscriteria ontbreken. Daarom is er een handavingsmoratorium ingesteld, dat op 1 januari 2025 is afgelopen. Per 1 januari 2025 kan de Belastingdienst bij een constatering van een onjuiste kwalificatie van de arbeidsrelatie weer in alle gevallen vanaf 2025 correctieverplichtingen en naheffingsaanslagen opleggen, eventueel met een boete. Er is vanuit Waterschap Rivierenland middels een gecoördineerde aanpak aan dit onderwerp gewerkt, om zo de mogelijke consequenties van de handhaving te voorkomen c.q. te beperken. Middels een afwegingskader worden alle huidige en nieuwe zzp'ers beoordeeld op basis van de wet DBA. De naleving van de wet DBA heeft invloed op de continuïteit in de projectuitvoering. Hier wordt een oplossing voor gezocht, die past binnen de huidige wetgeving.

Separate afvalwaterstromen

Vanaf 2026 valt het zuiveren van separate afvalwaterstromen niet meer onder de wettelijke taak van de waterschappen. Er worden privaatrechtelijke overeenkomsten gesloten met de betreffende bedrijven. Het risico bestaat dat bedrijven ervoor kiezen om eigen voorzieningen te treffen voor hun afvalwater in plaats van het sluiten van de privaatrechtelijke overeenkomst met Waterschap Rivierenland voor de verwerking van het afvalwater. Dit leidt mogelijk tot lagere opbrengsten dan begroot. Daarnaast bestaat er een risico wanneer een bedrijf failliet gaat, dit kan ook tot lagere opbrengsten dan begroot leiden.

5.5.12 Mogelijke btw-heffing op werkgeverspensioenpremie

De afgelopen jaren hebben verschillende private pensioenfondsen en vermogensbeheerders rechtszaken gevoerd tegen de Belastingdienst in de hoop op een btw-vrijstelling op de pensioenpremie. Recent heeft het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden bepaald dat pensioenfondsen btw moeten heffen over de volledige werkgeverspensioenpremie. Dit heeft grote financiële gevolgen voor overheids-werkgevers omdat zij de btw niet kunnen aftrekken. Voor Waterschap Rivierenland zou dit een extra kostenpost van circa € 2,1 miljoen betekenen op een premie van € 10 miljoen. De Unie van Waterschappen heeft samen met IPO en VNG vragen gesteld aan het Rijk. De staatssecretaris van Financiën van mening is dat de cassatie bij de Hoge Raad die al in 2023 over een vergelijkbare hofuitspraak is ingesteld voor pensioenfondsen voldoende grond biedt om vooralsnog niet tot BTW-heffing over te gaan. De verwachting is dat het ABP dat ook niet gaat doen.

5.5.13 Gerechtelijke procedures en schadeclaims

Ten tijde van het opstellen van deze risicoparagraaf loopt een aantal gerechtelijke procedures en zijn er schadeclaims in behandeling bij het waterschap, hetgeen ertoe kan leiden dat het waterschap daarvoor uiteindelijk aansprakelijk is en tot betaling van deze financiële claims over zal moeten gaan. Op dit moment zijn er 23 claims van derden en 22 lopende gerechtelijke procedures (rechtbank en Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State). Op basis van deze claims c.q. procedures is een inschatting gemaakt van het financiële risico voor het waterschap. Dit risico wordt op dit moment in totaliteit geschat op circa € 100.000 voor wat betreft de claims en circa € 100.000 voor wat betreft de gerechtelijke procedures.

5.6 Bedrijfsvoering

5.6.1 Inleiding

Onder bedrijfsvoering wordt verstaan het geheel van interne organisatieonderdelen en processen die ondersteunend zijn aan de primaire processen van de waterschappen (artikel 4.21 Waterschapsbesluit). De directieraad is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bedrijfsvoering van het waterschap en legt daarover verantwoording af aan het College van Dijkgraaf en Heemraden.

Doel

Waterschap Rivierenland streeft actief naar het continu verbeteren van het functioneren en daarmee de prestaties van de organisatie. De bedrijfsvoeringparagraaf heeft tot doel inzicht te geven in de initiatieven om de bedrijfsvoering naar een hoger plan te brengen.

5.6.2 Stand van zaken van de bedrijfsvoering

In 2022 en 2023 is de sturing binnen de organisatie tegen het licht gehouden. Op grond van die evaluatie zijn er vier manieren van werken vastgesteld (met hun werkwijzen, processen, aansturing, rollen e.d.). De vier manieren van werken zijn achtereenvolgens: projectmanagement, programma-management, procesmanagement en assetmanagement. Alle werkzaamheden binnen Waterschap Rivierenland behoren tot één van deze manieren van werken. Aan de manieren van werken zijn methodiekeigenaren gekoppeld alsmede een directeur als eindverantwoordelijke voor de methodiek.

Daarnaast werkt Waterschap Rivierenland met de HOF-sturingslijnen. HOF staat voor hiërarchische, outputgerichte en functionele sturing. Benoemd is wie welke verantwoordelijkheid heeft. Daarbij ligt de hiërarchische en functionele sturingslijn bijna altijd bij het lijnmanagement en de output gerichte sturing bij de rolhouders van de manieren van werken.

5.6.3 Beleidsvoornemens t.a.v. de bedrijfsvoering

Doorontwikkeling bedrijfsvoering: inspelen op externe ontwikkelingen

Het waterschap moet voortdurend inspelen op externe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, nieuwe wetgeving (bv. Omgevingswet, Privacywet), een veranderende arbeidsmarkt, nieuwe ICT-technologie en cybercrime. Dit vraagt om een wendbare organisatie, die extern gericht is en flexibel en creatief opereert. Grote ontwikkelingen waar we de komende tijd op inspelen zijn:

- Digitale transformatie/ dataficering
 - Verandering in werk en type vakmanschap
 - Informatieveiligheid en privacy
 - Opkomst artificial intelligence
- Veranderende positie in de maatschappij
 - Politisering
 - Verandering rol in maatschappelijk debat
 - Menselijke maat in dienstverlening
 - Werken in netwerken
- Demografische ontwikkelingen in de samenleving
 - Meer vergrijzing, krappe arbeidsmarkt
- Grotere opgaven, een groter waterschap
 - Grotere en complexere opgaven waar het waterschap een rol in speelt
 - Toenemend investeringsvolume (o.a. dijkverbeteringen)

- The unknown unknowns
 - Niet te voorspellen ontwikkelingen die snel een grote impact kunnen hebben (bijv. corona en oorlog in Oekraïne)

Een visie op de organisatie

Medio 2024 is de organisatievisie en –strategie geactualiseerd. Door nadrukkelijk in te zetten op een inspirerende, lerende en open organisatie willen we gesteld staan voor de genoemde ontwikkelingen. De visie zoals benoemd in hoofdstuk 1 luidt:

“Waterschap Rivierenland is de inspirerende, lerende, open organisatie waar jij welkom bent.

Wij zijn een uitvoeringsgerichte en daadkrachtige organisatie die midden in de samenleving staat. Met vastberadenheid en trots vervullen wij onze rollen in een dynamisch en veelzijdig rivierengebied. Wij werken aan sterke dijken, een veerkrachtig watersysteem, duurzame waterzuivering en veilige wegen die van cruciaal belang zijn voor een toekomstbestendige leefomgeving. Wij benutten actief de kracht van digitale mogelijkheden, omarmen vernieuwing, leren continu, zijn nieuwsgierig wat beter kan en staan open voor ideeën. Zo kunnen wij onze maatschappelijke verantwoordelijkheden betaalbaar blijven uitvoeren en een aantrekkelijke werkgever zijn.”

Organisatieontwikkeling Horizon2025

In het programma Middelen is de digitale transformatie verder toegelicht. Aan de overige ontwikkelingen en de daarmee samenhangende geactualiseerde visie wordt handen en voeten gegeven middels een aantal ontwikkelfacetten binnen de organisatieontwikkeling Horizon2025. Daarnaast zijn beheersing en transparantie belangrijke voorwaarden voor een goede taakuitvoering en verantwoording aan bestuur en toezichthouders.

Structuur en sturing

Waterschap Rivierenland is een uitvoeringsorganisatie die stuurt op het leveren van goede prestaties tegen zo laag mogelijke kosten. Gezien het omvangrijke investeringsvolume van het waterschap en het belang hiervan voor o.a. de uitvoering van het Waterbeheerprogramma (WBP), het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het gebiedsprogramma Alblasserwaard Vijfheerenlanden (A5H), is beheersing van de projectrealisatie een continu speerpunt. De ambitie is om de investeringsprojecten structureel te realiseren binnen een bandbreedte van 90-110% van de begroting.

HR, cultuur en psychologische veiligheid

Met alleen het optimaliseren van processen en structuren redden we het niet. De kwaliteit van mensen maakt het verschil tussen een goede en een uitstekende organisatie. Ook medewerkers moeten ‘veranderproof’ zijn, wat zoveel betekent als dat veranderingen voor niemand een bedreiging vormen, maar gezien worden als kansen voor verdere ontwikkeling om steeds beter te worden. Zowel de werkgever als de werknemer hebben baat bij een personeelsbestand dat ‘fit’ is en blijft voor de toekomst. Het totale arbeidzame leven met plezier in passend werk of met andere woorden: de juiste mens op de juiste plek en op het juiste moment. Talenten, kennis en vaardigheden worden optimaal benut en ingezet. Daarbij wordt gewerkt aan het duurzaam inzetbaar houden van medewerkers over de as van diversiteit, mobiliteit en gezondheid.

Bij het ontwikkelen van de organisatie is het aantrekken én het behouden van de juiste medewerkers ook van groot belang. Onder de juiste mensen verstaan we niet alleen medewerkers die de taak goed kunnen uitvoeren (taak-fit zijn), maar ook mensen die beschikken over het juiste DNA (cultuur-fit). Ook voor Waterschap Rivierenland is de ‘war on talent’ steeds meer voelbaar. Diverse vacatures blijven langer open staan en wij moeten steeds meer ons best doen om nieuwe medewerkers te

krijgen. Daarom bouwen we aan een sterk werkgeversmerk en professionaliseren we de werving en selectie continu.

Burgers, bedrijven en omgeving: betere dienstverlening

Als we een organisatie willen zijn die echt van buiten naar binnen denkt, moeten we exact weten wie onze belanghebbenden zijn, wat onze relatie met hen is, wat zij van ons verwachten en daar onze dienstverlening op aanpassen. Een organisatie die echt van buiten naar binnen denkt, gaat niet uit van interne processen en automatiseringssystemen, maar gaat uit van de beleving van burgers en bedrijven.

Onze ambitie om de dienstverlening te verbeteren is in lijn met de doelen van de Omgevingswet. Het geactualiseerde participatiebeleid draagt ook bij aan de ambitie. Daarnaast vinden er activiteiten plaats voor het kunnen uitvragen/ ophalen van feedback van burgers en bedrijven. Die feedback hebben we nodig om onze verschillende processen te kunnen professionaliseren. Ook wordt er gewerkt aan het optimaliseren van de verschillende communicatiekanalen zoals telefonie, balie en internet middels onder andere de inrichting van een klantcontactcentrum. Op die manier kunnen we beter open staan voor andere geluiden, ideeën en meningen en leren van ervaringen van burgers en bedrijven.

5.6.4 Beheersing en transparantie

Beheersing en transparantie zijn voorwaarden voor een goede taakuitvoering en verantwoording aan bestuur en toezichthouders. Beheersing en transparantie zijn een verantwoordelijkheid van de gehele organisatie. Bijvoorbeeld wordt de digitale dienstverlening aan burgers en bedrijven verbeterd. Waar relevant en mogelijk adviseert en ondersteunt Concerncontrol de organisatie hierbij aan de voorkant van de ontwikkelingen.

Dit laat onverlet dat Concerncontrol onafhankelijk van de organisatie jaarlijks onderzoeken en controles uitvoert. In 2026 wordt, net als in 2025, een doelmatigheids- en doeltreffendheids-onderzoek uitgevoerd. Het onderwerp van dit onderzoek is cultuur. Daarnaast zal Concerncontrol een aantal andere onderzoeken uitvoeren ter lering en verbetering voor de organisatie.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van Waterschap Rivierenland heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven veiligheid, continuïteit en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.

Aandacht voor mogelijke fraude

Waterschap Rivierenland is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten. Externe partijen moeten erop kunnen vertrouwen dat Waterschap Rivierenland en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zakendoen. Fraude is een vorm van niet integer handelen. Voor alle bestuurders en medewerkers geldt een gedragscode inzake integriteit.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat bestuur, directie of management deze maatregelen doorbreken. Ook resteert het risico van samenspanning tussen medewerkers.

Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken en de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet integer handelen (anoniem)

te melden, dragen bij aan het signaleren van misstanden. Gezien de aard van de activiteiten van Waterschap Rivierenland onderkent het bestuur dat een restrisico op fraude blijft bestaan. Ieder jaar, zo ook in 2026, wordt een onderzoek uitgevoerd naar een fraude gerelateerd onderwerp.

5.6.5 Informatie over de financiële rechtmatigheid

De Wet versterking decentrale rekenkamers is per 1 januari 2023 in werking getreden. Hierin is ook de introductie van de rechtmatigheidsverantwoording voor gemeenten, provincies en waterschappen opgenomen. Een rechtmatigheidsverantwoording is een onderdeel van de jaarrekening, waarin het College van Dijkgraaf en Heemraden aangeeft welke rechtmatigheidsfouten boven een bepaald grensbedrag er opgetreden zijn. Rechtmatigheidsfouten zijn financiële beheershandelingen, die in strijd zijn met relevante wettelijke normen of rechtsregels. Een voorbeeld is een aanbesteding, die niet overeenkomstig Europese wet- en regelgeving is uitgevoerd. Voor waterschappen gaat deze verplichting in per boekjaar 2025. Dit betekent dat in 2026 het College van Dijkgraaf en Heemraden de rechtmatigheidsverantwoording zal afleggen als onderdeel van de jaarstukken 2025. Tot en met boekjaar 2024 heeft de accountant gerapporteerd over de rechtmatigheid.

5.6.6 Maatregelen om afwijkingen van financiële rechtmatigheid te voorkomen

De voorbereidingen op de rechtmatigheidsverantwoording zijn in volle gang, opdat het College van Dijkgraaf en Heemraden in staat is de rechtmatigheidsverantwoording conform wet- en regelgeving af te leggen vanaf boekjaar 2025. Concreet betreft het wet- en regelgeving met financiële gevolgen voor de jaarrekening 2025. Dit doel is in lijn met het beoogd effect van het programma Middelen: Een professionele organisatie gericht op doelmatig, doeltreffend en rechtmatig uitvoeren van de kerntaken van het waterschap. Bovendien past dit bij de kernwaarde betrouwbaar van Waterschap Rivierenland. Door over de rechtmatigheid te verantwoorden laat het waterschap zien een betrouwbare overheid te willen zijn.

Het Algemeen Bestuur heeft in juni 2024 de kadernota Rechtmatigheidsverantwoording WSRL vastgesteld. Hierin staat onder andere het ambitieniveau voor de interne beheersing. Het streven is om de huidige interne beheersing op een hoger plan te brengen en daarvoor het Three Lines Model (TLM) te hanteren. Dit is een internationaal algemeen gebruikt model. De TLM-gedachte is niet alléén maar organisatiestructuur en het benoemen van rollen, maar ook een andere manier van (samen)werken en draagt zodoende bij aan een versterking van de risicocultuur, het nemen van verantwoordelijkheid voor het managen van risico's en interne beheersing.

De wijze waarop de verdere professionalisering van de interne beheersing wordt bereikt, is een continu groeiproces en dient tot stand te komen door met de betreffende organisatieonderdelen afspraken te maken over die processen die significant zijn voor de rechtmatigheidsverantwoording door het College van Dijkgraaf en Heemraden.

De verbijzonderde interne controles ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de daarin opgenomen baten, lasten en balansmutaties worden uitgevoerd. Deze controles zijn onder andere gericht op het proces van aankoop tot betalen. Naar aanleiding van de bevindingen worden voor zover nodig herstelmaatregelen genomen. De accountant gebruikt de resultaten van de verbijzonderde interne controles voor de jaarrekeningcontrole. Vanaf 2025 vormen deze bevindingen ook de onderbouwing voor de rechtmatigheidsverantwoording door het College van Dijkgraaf en Heemraden.

5.6.7 Overige zaken bedrijfsvoering

Medezeggenschap

Waterschap Rivierenland heeft een actieve ondernemingsraad (hierna: OR) bestaande uit 13 medewerkers. De OR werkt op basis van een eigen missie: “Op eigen wijze stroomlijnen wij scherp en prikkelend de verbinding en medezeggenschap in de organisatie. Daarmee versterken we de ontwikkeling van medewerkers en Waterschap Rivierenland”. En een eigen visie: “In een continu veranderende samenleving stroomt onze ondernemende invloed door alle kanalen van de organisatie”. De OR heeft meegesproken en –gedacht over alle onderwerpen die in de paragraaf Bedrijfsvoering staan. Dat heeft geleid tot een grotere betrokkenheid van collega’s bij veranderingen, agendering van aandachtspunten en een grotere zichtbaarheid van de OR zelf.

In juni 2025 is de OR, na verkiezingen, in een nieuwe samenstelling gestart. De vorige OR heeft de werkzaamheden ‘warm’ overgedragen.

Doelmatigheid

Intern zijn en blijven wij kritisch op een doelmatige werkwijze. Een verdere verdieping heeft geleid tot een aantal aanbevelingen om nader onderzoek te doen naar een efficiëntere of andere manier van (samen)werken, die kan leiden tot een besparingspotentieel c.q. beperken van kostenstijging. Het onderzoek is voor het college aanleiding de organisatie in het kader van doelmatigheid een taakstelling mee te geven van € 400.000 structureel in 2025 oplopend tot € 2 miljoen structureel in 2029.

Voor de begroting 2025 en 2026 is de structurele invulling ad € 400.000 c.q. € 800.000 gerealiseerd. Voor de jaren 2027 – 2029 resteert nog een taakstelling.

Voortgang invulling taakstelling doelmatigheid:

Omschrijving (bruto)	2025	2026	2027	2028	2029
Taakstelling	0,4	0,8	1,2	1,6	2,0
Ingevuld bij begroting 2026	0,4	0,8	0,8	0,8	0,8
Nog in te vullen	0,0	0,0	0,4	0,8	1,2

Bedragen x € 1 miljoen

Veiligheid

Binnen Bouwend Nederland is de veiligheidscultuurladder een veel gebruikte NEN-norm. Deze norm wordt ingezet met als doel om de veiligheidscultuur binnen organisaties te verbeteren door zowel het veiligheidsbewustzijn als het bewust veilig handelen te stimuleren en daarmee onveilige situaties en incidenten terug te dringen.

De veiligheidscultuurladder bestaat uit vijf treden, waarbij iedere trede een mate van volwassenheid vertegenwoordigt ten aanzien van het veiligheidsbewustzijn binnen een organisatie. Waterschap Rivierenland, specifiek het domein Programma’s & Projecten (bestaande uit de afdelingen Projecten Waterveiligheid en Projecten Watersysteem, -Keten & Wegen), is sinds de zomer van 2025 gecertificeerd op trede 3 (‘berekenend’).

Inhuur derden

Voor het uitvoeren van de waterschapstaken is het van belang over voldoende en bekwaam personeel te beschikken. Externe inhuur is begroot op plekken waar het werkaanbod kan fluctueren. Verreweg de meeste kosten voor externe inhuur worden gemaakt ten behoeve van het HWBP en de digitaliseringsopgave.

In 2024 is een kader voor de inhuur van derden vastgesteld. Uitgangspunt daarbij is dat zoveel mogelijk met eigen medewerkers wordt gewerkt. In financiële zin is de doelstelling dat de uitgaven voor externe inhuur worden beperkt tot maximaal 10% van de netto loonsom. In de bestuursrapportages wordt hierover gerapporteerd.

5.7 Kostenbeheersing

Het zorgen voor een efficiënte en effectieve organisatie is een continu proces dat nooit stil staat. Van de organisatie mag verwacht worden dat ze alert is op nieuwe ontwikkelingen en wensen vanuit de samenleving. Onze omgeving verandert continu. Voor veel opgaven zijn we op zoek naar innovaties, nieuwe oplossingen en/of (andere) samenwerkingsverbanden. Daar anticiperen we op, hetgeen voortdurend onderhoud, inzet en aandacht van bestuur en organisatie vraagt. Processen worden regelmatig tegen het licht gehouden om te beoordelen of aanpassen wenselijk en mogelijk is. Het streven is onze taken met acceptabele kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten uit te voeren.

Wij zijn en blijven daarom te allen tijde kritisch op kostenontwikkelingen. Alleen bij een deugdelijke onderbouwing zijn kostenontwikkelingen acceptabel. Het primaire uitgangspunt is altijd eerst te zoeken naar compensatie binnen de beschikbare budgetten. Voor het uitvoeren van onze taken worden ook wij geconfronteerd met nieuwe (wettelijke) eisen, gewijzigde normen, (bestuurlijke) wensen en algemene kostenontwikkelingen. Dat maakt dat het niet mogelijk is alle hogere kosten op te vangen binnen de beschikbare budgetten. De afgelopen jaren zijn diverse taakstellingen uitgevoerd en zijn budgetten op basis van trendanalyses van voorgaande jaren naar beneden bijgesteld. Een recent voorbeeld hiervan is de post onvoorzien, die in de begroting 2025 verlaagd is naar € 0,5 miljoen per jaar. Daarnaast zijn met ingang van 2025 op basis van een trendanalyse de verwachte opbrengsten voor o.a. rente, dividend en grondverkoop scherp begroot.

Dat wij oog hebben voor kostenbeheersing blijkt onder andere uit een aantal grote investeringen als bijvoorbeeld de energiefabrieken, waarbij de haalbaarheid en keuzes worden onderbouwd met Value Cases, die wij aan het Algemeen Bestuur voorleggen. Op basis van Value Cases maken wij afwegingen tussen zelf doen versus inhuur, waarbij wij naast het kostenaspect ook kijken naar continuïteit en expertise. We geven invulling aan de banenafpraak uit de Participatiewet, waarbij we ernaar streven om de kosten volledig binnen de bestaande personeelsbegroting op te vangen.

Regelmatig maken wij gebruik van benchmarks om de uitvoering en kosten te vergelijken met collega waterschappen. Indien wij daar aanleiding toe zien wordt hierop geacteerd. Wij hanteren een strikt inkoop- en aanbestedingsbeleid met het doel producten en diensten op de economisch meest voordelige wijze in te kopen.

In de projecten wordt, daar waar mogelijk, gebruik gemaakt van standaardisatie en uniformering om zo tot efficiëntere uitvoering te komen. Daarbij speelt de digitale transitie een belangrijke rol. Door te blijven optimaliseren (leren) beogen we verdere groei van de uitvoeringskracht.

Daarnaast is de organisatie actief op het gebied van treasury. Door actief de markt te volgen is niet alleen ruimschoots in onze financieringsbehoefte voorzien tegen zeer gunstige condities, maar is ook de bestaande leningenportefeuille voor een groot deel herzien, met als resultaat lagere rentekosten en het fors terugdringen van het renterisico. Tijdelijk overtollige middelen worden aangehouden in de schatkist. Sinds medio 2022 ontvangt Waterschap Rivierenland een rentevergoeding over het saldo aangehouden bij de schatkist. Voor 2026 is een renteopbrengst van € 1,2 miljoen begroot.

Met betrekking tot onze inspanningen op het gebied van belastingheffing zijn de afgelopen jaren fors meer extra aanslagen (forfaitaire, machtiging en aangiftes op basis van ingenomen water) opgelegd bij bedrijven die jaren ervoor niet werden betrokken in de heffing. Tevens vinden er bij Waterschap Rivierenland verdere inspanningen plaats om discrepanties (indirecte lozingen) op te sporen.

Ten slotte zijn wij ook op dezelfde wijze kritisch naar onze verbonden partijen. Daar waar ons streven is de taken tegen zo laag mogelijke kosten uit te voeren, geldt dat ook voor onze verbonden partijen.

5.8 Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de Woo is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2026 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

1) Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

In de Woo staan 17 informaticategorieën die organisaties verplicht openbaar moeten maken. Als Waterschap volgen wij de landelijke planning voor de gefaseerde publicatie van de 17 informatie-categorieën.

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Het ambitieniveau van Waterschap Rivierenland bestaat uit het actief openbaar maken van de wettelijk verplichte informaticategorieën. Daarnaast volgen we de ontwikkelingen rondom de beleidslijn die momenteel wordt ontwikkeld door het ministerie van BZK.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, de Woo-verzoeken. We houden rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens. Op basis van de tot nu toe binnengekomen Woo-verzoeken verwachten we in 2026 eenzelfde aantal Woo-verzoeken als in 2025. Wel is de verwachting dat het aantal omvangrijke Woo-verzoeken zal toenemen.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding zijn de volgende maatregelen gepland:

- *Communicatie, begeleiding medewerkers;* In 2026 wordt uitvoering gegeven aan een adoptietraject om medewerkers bewust te maken van de Woo, hun rol hierin en welke ondersteuning ze kunnen verwachten.
- *Archivering;* Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. We maken medewerkers bewust van het belang van het goed archiveren van informatie in onze daarvoor bestemde systemen.
- *Systemen en procedures;* In 2026 wordt gewerkt aan verdere optimalisatie van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van informatiehuishouding worden opgesteld c.q. geactualiseerd.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Waterschap Rivierenland heeft deze rol ingevuld.

5.9 Verbonden partijen

5.9.1 Inleiding

Waterschap Rivierenland heeft bestuurlijke en financiële belangen in andere partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en (andere) rechtspersonen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

5.9.2 Visie op verbonden partijen en beleidsvoornemens

Visie

Deelname aan verbonden partijen is een manier om waterschapsdoelen te bereiken. Het Algemeen Bestuur heeft een kaderstellende en controlerende taak (toezicht) met betrekking tot de doelstellingen. Kernvragen daarbij zijn bijvoorbeeld of de doelstellingen van de verbonden partij nog corresponderen met die van het waterschap en of die doelstellingen via de verbonden partijen wel of niet gerealiseerd worden. Daar waar de doelstellingen corresponderen en samenwerking voordeel oplevert, zal de samenwerking worden gecontinueerd of gezocht. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit maar ook indirect in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Beleidsvoornemens

Op het moment van opstellen van deze begroting 2026 zijn er geen beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen.

5.9.3 Overzicht verbonden partijen

Waterschap Rivierenland kent vijf verbonden partijen. Dit zijn:

- Gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking Rivierenland (BSR)
- Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)
- Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009
- Gemeenschappelijke regeling AQUON 2011
- Waterschapsbank N.V. (NWB)

Voor gedetailleerde informatie per verbonden partij verwijzen we naar bijlage 13.

6 Financiële begroting en Meerjarenraming

6.1 Inleiding

In de nieuwe verslaggevingsvoorschriften is nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen een beleidsbegroting, zoals uitgewerkt in de voorgaande hoofdstukken, en een financiële begroting + meerjarenraming, die zijn uitgewerkt in hoofdstuk 6. Om dubbelingen zoveel mogelijk te voorkomen, is in dit hoofdstuk soms verwezen naar andere delen van dit document.

In dit hoofdstuk zijn de gehanteerde uitgangspunten opgenomen, evenals de kosten en opbrengsten voor 2026 per programma met een toelichting op de verschillen ten opzichte van de begroting 2025. Gevolgd door de meerjarenexploitatie-raming voor de jaren 2027-2030, de investeringsplanning voor de periode 2026-2030, het beleid voor autorisatie van investeringen en de geprognostiseerde balans. Tot slot zijn enkele bijlagen opgenomen, waarmee de cijfers uit de begroting nader zijn onderbouwd.

6.2 Gehanteerde uitgangspunten en normen

	Begroting 2025 (2025-2029)	Voorjaarsnota 2025 (2026-2030)	Begroting 2026 (2026-2030)
Inflatie	2026-2029: 2,7 %	2026: 2,6% 2027: 2,3% 2028: 2,2% 2029: 2,2% 2030: 2,2%	2026: 2,6% 2027: 2,5% 2028: 2,1% 2029: 2,1% 2030: 2,1%
Loonontwikkeling	2026: 3,7% 2027: 3,6% 2028: 3,5% 2029: 3,5%	2026: 4,0% 2027: 3,6% 2028: 3,4% 2029: 3,2% 2030: 3,2%	2026: 4,2% 2027: 3,6% 2028: 3,4% 2029: 3,2% 2030: 3,1%
Sociale lasten	28,4 %	28,4 %	28,4%
Lange rente	2026-2029: 2,3 %	2026-2030: 2,3 %	2026-2030: 2,3%
Korte rente	Opbrengst 2026: € 1,2 mln 2027-2029: € 0	Opbrengst 2026: € 1,2 mln 2027-2030: € 0	Opbrengst 2026: € 1,2 mln 2027-2030: € 0 Rentepercentage kort 1,5%
Dividend NWB	€ 4,5 miljoen per jaar	€ 4,5 miljoen per jaar	€ 4,5 miljoen per jaar
Resultaat bestuursrapportage		1 ^e burap 2025: Watersysteem: 0,3 N Zuivering: 0,1 V Wegen: 0,1 V	2 ^e burap 2025: Watersysteem: 0,5 N Zuivering: 3,4 V Wegen: 0,2 V

Toelichting

Voor een toelichting op de uitgangspunten verwijzen we naar paragraaf 2.5 van deze begroting.

6.3 Overzicht van baten en lasten en toelichting

6.3.1 Totaaloverzicht van baten en lasten

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Waterveiligheid					
Kosten	41,7	48,3	57,1	-8,9	N
Opbrengsten	-16,1	-21,0	-21,7	0,7	V
Per saldo	25,6	27,2	35,4	-8,2	N
Watersysteem					
Kosten	73,0	80,9	86,8	-6,0	N
Opbrengsten	0,8	-1,5	-1,8	0,3	V
Per saldo	73,8	79,4	85,0	-5,6	N
Waterketen					
Kosten	73,5	76,0	79,6	-3,6	N
Opbrengsten	-1,8	-3,2	-4,6	1,4	V
Per saldo	71,7	72,8	75,0	-2,2	N
Wegen					
Kosten	10,9	11,4	12,0	-0,6	N
Opbrengsten	-3,6	-3,6	-3,8	0,2	V
Per saldo	7,2	7,9	8,3	-0,4	N
Middelen					
Kosten	62,6	68,2	77,2	-9,0	N
Opbrengsten	-2,5	-6,0	-6,5	0,5	V
Per saldo	60,1	62,2	70,7	-8,5	N
Dekkingsmiddelen					
Vennootschapsbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	
Onvoorzien	0,0	0,5	0,5	0,0	
Overige kosten en opbrengsten	-6,0	-1,4	0,7	-2,1	N
Per saldo	-6,0	-0,9	1,2	-2,1	N
Totaal programmaplan	232,5	248,5	275,5	-27,0	N
Toev. / ontr. aan reserves					
- Waterveiligheid	10,5	10,7	8,2	2,5	V
- Watersysteem	0,1	0,1	0,1	0,0	
- Waterketen	0,0	0,0	0,0	0,0	
- Wegen	0,0	0,0	0,0	0,0	
- Middelen	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	N
- Dekkingsmiddelen	-0,3	-0,3	0,0	-0,3	N
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	242,6	258,8	283,8	-25,0	N
Gedekt door heffing Waterschapsbelastingen	-247,5	-255,0	-279,2	24,2	V
Inzet egalisatiereserves	-3,4	-3,8	-4,6	0,8	V
Resultaat	-8,3	0,0	0,0	0,0	N

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.2 Toelichting Waterveiligheid

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	41,7	48,3	57,1	-8,9	N
Opbrengsten	-16,1	-21,0	-21,7	0,7	V
Te dekken kosten	25,6	27,2	35,4	-8,2	N
Inzet bestemmingsreserve	10,5	10,7	8,2	2,5	V
Per saldo	36,2	37,9	43,6	-5,7	N

Bedragen x € 1 miljoen

Analyse op hoofdlijnen

- Hogere kosten uitgifte dijkgraslanden o.b.v. inschrijvingen en maaionderhoud dijkvak Gorinchem -Waardenburg weer terug in bestek. 0,2 N
- Hogere advieskosten i.v.m. aanpassingen Profiel voor de Vrije Ruimte. 0,2 N
- Hogere opbrengst subsidiabele uren HWBP projecten. 0,2 N
- Hogere advieskosten a.g.v. advies en monitoring LB02. 0,1 N
- Herstel bekleding kering Adriaan Volkersingel Sliedrecht (eenmalig in 2025). 0,1 V
- Hogere rentebaten eigen financieringsmiddelen. 0,2 V
- Hogere bijdrage deelnemers samenwerkingsverband muskusrattenbeheer i.v.m. stijgende exploitatiekosten (0,7 V), waarvan gedeeltelijk WSRL (0,4 N). Per saldo. 0,3 V
- Hogere dotatie aan bestemmingsreserve afschrijving HWBP (conform beleid toegroei naar € 13,4 mln. In 2026). 2,7 N
- Hogere onttrekking bestemmingsreserve afschrijving HWBP i.v.m. hogere projectrealisatie. 5,2 V
- Hogere personeels- en afdelingskosten vanwege m.n. reguliere loonontwikkeling (cao) en formatie-uitbreiding (SPP2024 en stelpost SPP 2026-2030). 2,2 N
- Hogere kapitaallasten: hogere afschrijvingskosten door projectrealisatie 2025 (5,5 N) en hogere rentekosten (0,3 N). 5,8 N
- Per saldo overige kleine voor- en nadelen. 0,1 N

Meerjarenraming Waterveiligheid

EXPLOITATIE meerjarenraming	2026	2027	2028	2029	2030
Kosten	57,1	59,3	71,1	72,9	81,1
Opbrengsten	-21,7	-22,3	-22,5	-22,7	-23,0
Te dekken kosten	35,4	36,9	48,6	50,2	58,1
Inzet bestemmingsreserve	8,2	8,1	-2,1	-1,5	-6,6
Per saldo	43,6	45,1	46,6	48,7	51,4

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.3 Toelichting Watersysteem

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	73,0	80,9	86,8	-6,0	N
Opbrengsten	0,8	-1,5	-1,8	0,3	V
Te dekken kosten	73,8	79,4	85,0	-5,6	N
Inzet bestemmingsreserve	0,1	0,1	0,1	0,0	
Per saldo	73,9	79,4	85,1	-5,6	N

Bedragen x € 1 miljoen

Analyse op hoofdlijnen

• Dotatie aan voorziening IWA 2.0.	1,3	N
• Aquon: laboratoriumkosten (stijging meetvraag, extra KRW impuls, PFAS).	0,5	N
• Pilot KRW rivierkreeften (onderdeel van impulsmaatregelen KRW).	0,1	N
• Bijdrage van het Rijk voor het opruimen van eenmalig wegwerpplastic (tot en met 2028).	0,1	V
• Overheveling van bestekkosten naar afdelingskosten voor financiering maaibootmachinist (inhuur versus zelf doen).	0,1	V
• Bediening kunstwerken: elektra.	0,2	V
• Hogere onderhoudskosten als gevolg van bijstelling MJOP en bedieningshandleidingen watersysteemobjecten.	0,4	N
• Hogere personeels- en afdelingskosten vanwege m.n. reguliere loonontwikkeling (cao) en formatie-uitbreiding (SPP2024 en stelpost SPP 2026-2030).	3,3	N
• Hogere kapitaallasten: hogere afschrijvingskosten door projectrealisatie 2025 (0,3 N) en hogere rentekosten (0,2 N).	0,5	N
• Per saldo overige kleine voor- en nadelen.	0,1	V

Meerjarenraming Watersysteem

EXPLOITATIE meerjarenraming	2026	2027	2028	2029	2030
Kosten	86,8	92,0	99,7	107,9	115,3
Opbrengsten	-1,8	-2,0	-1,8	-1,6	-1,6
Te dekken kosten	85,0	90,0	97,9	106,3	113,7
Inzet bestemmingsreserve	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Per saldo	85,1	90,1	97,9	106,4	113,8

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.4 Toelichting Waterketen

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	73,5	76,0	79,6	-3,6	N
Opbrengsten	-1,8	-3,2	-4,6	1,4	V
Te dekken kosten	71,7	72,8	75,0	-2,2	N
Inzet bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	71,7	72,8	75,0	-2,2	N

Bedragen x € 1 miljoen

Analyse op hoofdlijnen

• IPA: Dotatie aan voorziening IPA.	1,9	N
• Hogere onderhoudskosten voor instandhouding waterketenobjecten 2026.	1,4	N
• Hogere slibverwerkingskosten door m.n. prijsontwikkeling.	0,5	N
• Vervanging persoonlijke gasdetectiemeters i.v.m. ATEX richtlijnen.	0,2	N
• Bijstelling Rijksheffing a.g.v. prijsontwikkeling en toename van lozingen.	0,1	N
• Hogere afvalkosten rwzi's m.n. door meer afvoer van afval.	0,1	N
• Implementatiekosten tracébeheer.	0,1	N
• Prijsstijging chemicaliën.	0,1	N
• Uitvoeren maatregelen legionella en RIE op alle zuivering i.h.k.v. Arbo veiligheid.	0,1	N
• Vervallen incidentele onderhoudskosten MJOP Waterketenobjecten 2025.	1,8	V
• Opbrengst separate afvalwaterstromen bedrijven (vanaf 2026 vallen deze afvalstromen niet meer onder de wettelijke taak zuiveren). Hiertegenover staat een lagere aanslag zuiveringsheffing.	1,0	V
• SDE-subsidie zonneparken: compensatie voor lagere terugleververgoeding.	0,2	V
• Hogere opbrengst retributieheffing (groei naar kostendekkendheid).	0,2	V
• Hogere bijdrage grensoverschrijdend afvalwater a.g.v. tariefontwikkeling.	0,1	V
• Lagere gasopbrengsten door daling gasprijs.	0,1	N
• Hogere personeels- en afdelingskosten vanwege m.n. reguliere loonontwikkeling (cao) en formatie-uitbreiding (SPP2024 en stelpost SPP 2026-2030).	1,8	N
• Lagere kapitaallasten: lagere afschrijvingskosten door projectrealisatie 2025 (0,8 V) en lagere rentekosten (0,2 V).	1,0	V
• Per saldo kleine voor- en nadelen.	0,1	N

Meerjarenraming Waterketen

EXPLOITATIE meerjarenraming	2026	2027	2028	2029	2030
Kosten	79,6	79,6	83,3	88,7	92,4
Opbrengsten	-4,6	-4,7	-4,5	-4,5	-4,5
Te dekken kosten	75,0	74,9	78,8	84,2	87,9
Inzet bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Per saldo	75,0	74,9	78,8	84,2	87,9

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.5 Toelichting Wegen

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	10,9	11,4	12,0	-0,6	N
Opbrengsten	-3,6	-3,6	-3,8	0,2	V
Te dekken kosten	7,2	7,9	8,3	-0,4	N
Inzet bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	
Per saldo	7,2	7,9	8,3	-0,4	N

Bedragen x € 1 miljoen

Analyse op hoofdlijnen

- Financiering formatiewijziging toezichthouder wegen. 0,1 V
- Eenmalige aanschaf van 2 zoutstrooiers. 0,2 N
- Per saldo indexatie en overige voor- en nadelen. 0,1 N
- Hogere personeels- en afdelingskosten vanwege m.n. reguliere loonontwikkeling (cao) en formatie-uitbreiding (SPP2024 en stelpost SPP 2026-2030). 0,2 N

Meerjarenraming Wegen

EXPLOITATIE meerjarenraming	2026	2027	2028	2029	2030
Kosten	12,0	12,3	12,6	13,0	13,3
Opbrengsten	-3,8	-3,9	-3,9	-3,9	-4,0
Te dekken kosten	8,3	8,4	8,8	9,0	9,3
Inzet bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Per saldo	8,3	8,4	8,8	9,0	9,3

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.6 Toelichting Middelen

EXPLOITATIE	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Kosten	62,6	68,2	77,2	-9,0	N
Opbrengsten	-2,5	-6,0	-6,5	0,5	V
Te dekken kosten	60,1	62,2	70,7	-8,5	N
Inzet bestemmingsreserve	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	N
Per saldo	59,9	61,9	70,7	-8,7	N

Bedragen x € 1 miljoen

Analyse op hoofdlijnen

- Verhoging legesopbrengst a.g.v. stijging te dekken kosten vergunningverlening (2026: 85% en vanaf 2027 90% kostendekkendheid). 0,5 V
- ICT: Hogere kosten informatieveiligheid (1,0), licentie- en beheerkosten (1,2), inflatie (0,1), apparatuur (0,4). 2,7 N
- Kosten vergroten weerbaarheid tegen geopolitieke dreiging. 0,5 N
- Hogere bijdrage landelijke voorziening WOZ door vervallen korting. 0,5 N
- Personeelsbeleid/beheer: Toename kosten E-HRM systeem en Bedrijfspoli/Arbo en vervallen SLA Aquon. 0,4 N
- Dotatie voorziening meerjarenonderhoudsplan bedrijfsmiddelen B-locaties. 0,3 N
- Beheerkosten fysieke beveiliging. 0,3 N
- Vervallen tijdelijke onttrekking (2023 t/m 2025) bestemmingsreserve wegwerken achterstanden bedrijfsvoering. Hiertegenover staan ook lagere personeelskosten. 0,2 N
- Invulling doelmatigheidstaakstelling. 0,2 V
- Huisvesting: Stijging onderhoudskosten (voornamelijk door inflatie) en stijging kosten elektra. 0,1 N
- Actualisatie Het Waterschapshuis o.b.v. begroting 2026 HWH. 0,1 N
- Monitoringskosten niet klasse 8 bedrijven a.g.v. nieuw belastingstelsel. 0,1 N
- Meerkosten Vizier 3.0. 0,2 N
- Overige voor- en nadelen. 0,2 N
- Hogere afschrijvingskosten als gevolg van projectrealisatie 2025. 0,3 N
- Hogere personeels- en afdelingskosten vanwege m.n. reguliere loonontwikkeling (cao) en formatie-uitbreiding (SPP2024 en stelpost SPP 2026-2030). 3,5 N

Meerjarenraming Middelen

EXPLOITATIE meerjarenraming	2026	2027	2028	2029	2030
Kosten	77,2	81,0	84,4	86,8	88,6
Opbrengsten	-6,5	-6,8	-6,5	-6,4	-6,5
Te dekken kosten	70,7	74,2	77,9	80,4	82,1
Inzet bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Per saldo	70,7	74,2	77,9	80,4	82,1

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.7 Toelichting Dekkingsmiddelen

EXPLOITATIE 2026	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Verschil	V/N
Vennootschapsbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Onvoorzien	0,0	0,5	0,5	0,0	-
Overige kosten en opbrengsten	-6,0	-1,4	0,7	-2,1	N
Inzet bestemmingsreserve	-0,3	-0,3	0,0	-0,3	N
Per saldo	-6,3	-1,1	1,2	-2,3	N

Bedragen x € 1 miljoen

Analyse op hoofdlijnen

- Vervallen frictiekosten centralisatie Aquon. Hiertegenover ook lagere onttrekking bestemmingsreserve. 0,3 V
- Stelpost bijstelling uitgangspunten inflatie begroting 2025 in begroting 2026 verwerkt op producten. 0,2 V
- Hogere rentebaten eigen financieringsmiddelen door hoger saldo reserves. 0,2 V
- Lagere renteopbrengst voordelig saldo rekening-courant bij schatkist. 2,8 N
- Lagere eigen aanslagoplegging waterschapsbelastingen door verlaging wegefactor. 0,1 V
- Vervallen onttrekking bestemmingsreserve frictiekosten laboratorium. 0,3 N

Meerjarenraming Dekkingsmiddelen

EXPLOITATIE meerjarenraming	2026	2027	2028	2029	2030
Vennootschapsbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onvoorzien	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Overige kosten en opbrengsten	0,7	1,6	1,3	0,9	0,9
Inzet bestemmingsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Per saldo	1,2	2,1	1,8	1,4	1,4

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.8 Overzicht incidentele baten en lasten

Omschrijving	Begroting 2026	
	Lasten	Baten
Programma Waterveiligheid	-	-
Programma Watersysteem	-	-
Programma Waterketen		
Reparatie rioolput Hardinxveld-Giessendam	0,2	-
Programma Wegen		
Aanschaf van 2 zoutstrooiers	0,2	-
Programma Middelen	-	-
Programma Dekkingsmiddelen	-	-

Bedragen x € 1 miljoen

6.3.9 Overzicht structurele toevoegingen/onttrekkingen aan reserves

Omschrijving reserve	Stand 01-01-2026	Vermeerderingen	Verminderingsen	Stand 31-12-2026
Bestemmingsreserve HWBP afschrijvingen	37,6	13,8	5,5	45,9
Bestemmingsreserve baggeren vaarweg Linge / kanaal van Steenenhoek	0,3	0,1	0,0	0,4

Bedragen x € 1 miljoen

6.4 Voorgenomen investeringen en toelichting

6.4.1 Investerings t/m 2025

In onderstaande tabel zijn de totalen per programma van de lopende investeringsprojecten opgenomen. De kolom 'Uitgaven tot 1-1-2026' bevat de realisatie van lopende projecten t/m 2024 + de actuele raming voor 2025. De kolom 'uitgaven in 2026' bevat de begrote investeringen voor 2026. De laatste kolom bevat de som van de twee voorgaande kolommen.

Omschrijving (bruto)	Uitgaven tot 1-1-2026	Uitgaven in 2026	Uitgaven t/m 31-12-2026
Programma Waterveiligheid	1.260,5	154,0	1.414,4
Programma Watersysteem	201,1	64,0	265,1
Programma Waterketen	129,4	15,1	144,6
Programma Wegen	10,1	3,2	13,3
Programma Middelen	44,3	12,7	57,1
Totaal	1.645,4	249,1	1.894,5

Bedragen x € 1 miljoen

Omschrijving (netto)	Uitgaven tot 1-1-2026	Uitgaven in 2026	Uitgaven t/m 31-12-2026
Programma Waterveiligheid	240,4	25,6	266,0
Programma Watersysteem	135,7	52,0	187,7
Programma Waterketen	124,6	14,9	139,6
Programma Wegen	0,0	0,0	0,0
Programma Middelen	37,3	12,5	49,8
Totaal	538,0	105,0	643,0

Bedragen x € 1 miljoen

Voor een overzicht van de investeringen 2026 voor alle projecten verwijzen we naar bijlage 10.

6.4.2 Meerjareninvesteringsplanning

Meerjareninvesteringsplanning	2025 (o.b.v. actuele raming)	2026	2027	2028	2029	2030
Programma Waterveiligheid						
Bruto	218,0	154,0	191,1	203,0	174,5	179,5
Subsidies/ bijdragen	-186,7	-128,3	-161,5	-171,9	-145,9	-134,3
Totaal (netto)	31,4	25,6	29,6	31,0	28,6	45,1
Programma Watersysteem						
Bruto	37,4	64,0	108,3	118,3	111,3	60,0
Subsidies/ bijdragen	-12,6	-12,0	-14,4	-8,3	-9,8	-9,7
Totaal (netto)	24,8	52,0	93,9	110,0	101,5	50,3
Programma Waterketen						
Bruto	7,4	15,1	51,5	63,5	51,4	50,6
Subsidies/ bijdragen	-1,0	-0,2	-3,9	-2,3	-1,9	-1,9
Totaal (netto)	6,4	14,9	47,7	61,2	49,5	48,7
Programma Wegen						
Bruto	0,7	3,2	6,3	3,8	3,2	3,7
Subsidies/ bijdragen	-0,7	-3,2	-6,3	-3,8	-3,2	-3,7
Totaal (netto)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Programma Middelen						
Bruto	13,7	12,7	7,5	5,2	5,3	3,6
Subsidies/ bijdragen	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,2
Totaal (netto)	13,4	12,5	7,0	4,7	4,8	3,4

Bedragen x € 1 miljoen

Voor een overzicht van alle projecten in meerjarenperspectief verwijzen we naar bijlage 11.

6.5 Autorisatie investeringen

In bijlage 11 is het (meerjaren)investeringsprogramma opgenomen. Dit programma bestaat uit:

- Investeringsprojecten waarvoor reeds krediet beschikbaar is gesteld: geautoriseerde projecten;
- Investeringsprojecten waarvoor nog krediet gevoteerd moet worden: te autoriseren projecten.

In de verordening 'Financieel beleid, beheer en organisatie Waterschap Rivierenland 2025' is geregeld dat het Algemeen Bestuur de kredietverlening voor de investeringen, waarvoor krediet zal worden aangevraagd in het begrotingsjaar, kan mandateren aan het College van Dijkgraaf en Heemraden.

Mandateringscriteria

De mandatering van de kredietverlening van investeringen is gebaseerd op onderstaande criteria. De criteria zijn bewust niet gekwantificeerd, zodat ruimte is voor een bestuurlijke afweging. Hierbij geldt het volgende uitgangspunt:

Als aan meerdere van onderstaande criteria voldaan wordt, dan blijft het mandaat voor kredietverlening van een investering in beginsel bij het Algemeen Bestuur. Alle overige investeringen worden in beginsel gemandateerd aan het College van Dijkgraaf en Heemraden:

- a. Het project is bestuurlijk gevoelig;
- b. Het project heeft grootschalige maatschappelijke relevantie en invloed op de omgeving;
- c. Aanzienlijk financieel belang, of een substantiële financiële omvang;
- d. Aanzienlijk risico t.a.v. organisatie, bestuur, imago, uitvoering;
- e. Er is sprake van toepassing van nieuwe technologieën of financieringsconstructies.

Het mandaat van een groot reserveringsproject ligt in beginsel bij het Algemeen Bestuur.

Besluitvormingsproces voor vaststelling mandatering van kredietverlening

Het College van Dijkgraaf en Heemraden maakt op basis van bovenstaande criteria een afweging en doet bij de begroting een voorstel aan het Algemeen Bestuur voor de mandatering van de kredietverlening in het begrotingsjaar. De commissies hebben vervolgens de mogelijkheid om te adviseren, om meer of minder investeringen voor mandatering aan te merken, waarop het College van Dijkgraaf en Heemraden het voorstel kan aanpassen. Bij de besluitvorming over de begroting bepaalt het Algemeen Bestuur uiteindelijk de kredietverlening door de mandateringslijst (bijlage 9) vast te stellen, waarin per project is aangegeven of het mandaat in het begrotingsjaar bij het Algemeen Bestuur ligt dan wel aan het College van Dijkgraaf en Heemraden wordt gemandateerd.

Het College van Dijkgraaf en Heemraden kan op haar beurt het mandaat voor kredietverlening van een aantal van deze projecten weer verder mandateren aan de Directieraad.

Toelichting op de mandateringslijst

Bijlage 9 bevat een overzicht van alle investeringen waarvoor in 2026 krediet zal worden aangevraagd (= de mandateringslijst). Per investering is aangegeven of de kredietverlening door het Algemeen Bestuur plaatsvindt of dat de kredietverlening wordt gemandateerd aan het College van Dijkgraaf en Heemraden.

Bij de vaststelling van de begroting krijgt het College van Dijkgraaf en Heemraden van het Algemeen Bestuur het mandaat, om voor de aan haar gemandateerde investeringen krediet te verlenen binnen het totale investeringsvolume per programma. De in bijlage 9 opgenomen bruto investeringen bevatten soms ook ramingen voor de jaren na 2026, wanneer naar verwachting in 2026 een krediet voor meerdere jaren zal worden aangevraagd.

6.6 Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans is een middel om het bestuurlijk inzicht te verbeteren in de ontwikkeling van de financiële positie van het waterschap. Om inzicht te geven in de effecten van de meerjarenramingen van exploitatie en investeringen op de ontwikkeling van de balans is onderstaand de geprognosticeerde balans voor de komende vijf jaren opgenomen, gebaseerd op de actuele exploitatie en investeringsramingen en liquiditeitsprognose.

Geprognosticeerde balans van 31-12-2024 tot 31-12-2030

A C T I V A (per 31-12)	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Vaste activa							
1. Immateriële vaste activa	40.634	41.347	42.934	42.135	41.900	39.234	51.291
2. Materiële vaste activa	563.560	589.683	638.029	759.091	893.165	1.001.005	1.045.467
3. Financiële vaste activa	513	513	513	513	513	513	513
Totaal vaste activa	604.707	631.543	681.476	801.739	935.578	1.040.752	1.097.271
Vlottende activa							
4. Voorraden	0	0	0	0	0	0	0
5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar	194.593	199.819	78.899	0	0	0	0
6. Kortlopende vorderingen	36.837	0	0	0	0	0	0
7. Overlopende activa	68.445	0	0	0	0	0	0
8. Liquide middelen	105	0	0	0	0	0	0
Totaal vlottende activa	299.980	199.819	78.899	0	0	0	0
Totaal activa	904.687	831.362	760.375	801.739	935.578	1.040.752	1.097.271
P A S S I V A							
Vaste passiva							
9. Eigen vermogen							
Algemene reserves	5.420	5.420	5.420	5.420	5.420	5.420	5.420
Egalisatiereserves	24.242	28.749	27.223	27.218	27.118	27.118	26.701
Bestemmingsreserves	28.835	39.041	47.244	55.460	53.474	52.038	44.586
Nog te bestemmen resultaat	8.312	3.070	0	0	0	0	0
Totaal eigen vermogen	66.809	76.280	79.887	88.098	86.012	84.576	76.707
10. Voorzieningen	23.860	24.658	27.098	23.479	23.092	23.109	22.674
11. Langlopende schulden > 1 jaar	760.790	700.057	576.357	556.324	643.291	739.257	844.624
Totaal vaste passiva	851.459	800.995	683.342	667.901	752.395	846.942	944.005
Vlottende passiva							
12. Netto vlottende schulden < 1 jaar	10.219	30.367	77.033	77.033	77.033	77.033	73.333
13. Overlopende passiva	43.009	0	0	56.805	106.150	116.777	79.933
Totaal vlottende passiva	53.228	30.367	77.033	133.838	183.183	193.810	153.266
Totaal passiva	904.687	831.362	760.375	801.739	935.578	1.040.752	1.097.271

Bedragen x € 1.000

6.6.1 Toelichting op de geprognoseerde balans

De ontwikkeling van de balans geeft de grote opgaven waar Waterschap Rivierenland voor staat goed aan. Er is sprake van een sterke toename van de vaste activa door de grote investeringsopgave. Investeringsprojecten worden in de regel met vreemd vermogen gefinancierd. Dit verklaart ook de toename van de post langlopende schulden.

Het saldo in rekening courant vormt in feite de sluitpost, deze is bij een voordelig saldo onder de post 'Uitzettingen looptijd < 1 jaar' en bij een nadelig saldo onder 'overlopende passiva' opgenomen.

Investeringsprojecten hebben een meerjarig nut. De kosten van de projecten worden geactiveerd en gedurende de gebruiksduur afgeschreven. Dit geeft de mogelijkheid de kosten uit te smeren over de afschrijvingsperiode en heeft daarmee een egaliserend effect op de kostenontwikkeling.

De financiering van de activa met langlopende externe financiering kan leiden tot oplopende renterisico's. Door de aflossingsverplichting van de leningenportefeuille over de jaren te spreiden, wordt dit risico zo veel mogelijk beperkt.

7 Uitvoeringsinformatie

7.1 Overzicht kosten- en opbrengstensoorten

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de kosten- en opbrengstencategorieën, gerubriceerd in overeenstemming met de regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen. Ter vergelijking zijn tevens de cijfers van de begroting 2025 en de jaarrekening 2024 opgenomen. In onderstaand overzicht staan de gegevens per kosten- en opbrengstsoortgroep.

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Kostensoortgroepen			
Rente en afschrijvingen	59,2	58,7	64,4
Personeelslasten	96,1	104,9	116,1
Goederen en diensten van derden	96,6	101,3	107,5
Bijdragen aan derden	9,4	11,0	11,6
Toevoegingen voorzieningen en onvoorzien	11,1	10,7	14,3
Totaal kosten	272,3	286,5	313,9
Opbrengstensoortgroepen			
Financiële baten	-15,1	-10,3	-7,9
Personeelsbaten	-6,9	-7,4	-7,2
Goederen en diensten aan derden	-16,8	-18,7	-21,5
Bijdragen van derden	-8,0	-8,3	-8,5
Waterschapsbelasting	7,2	6,8	6,8
Onttrekkingen aan voorzieningen	-0,2	0,0	0,0
Geactiveerde kosten	0	0,0	0,0
Totaal opbrengsten	-39,8	-37,9	-38,4
Te dekken kosten	232,5	248,6	275,5
Inzet bestemmingsreserves	10,1	10,2	8,3
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	242,6	258,8	283,8
Gedekt door heffing waterschapsbelastingen	-247,5	-255,0	-279,2
Exploitatieresultaat	-4,9	3,8	4,6
Begrote onttrekking aan egalisatiereserves	-3,4	-3,8	-4,6
Exploitatieresultaat te bestemmen	-8,3	0,0	0,0

Bedragen x € 1 miljoen

In bijlage 14 is de nadere uitsplitsing naar kosten- en opbrengstensoorten opgenomen.

7.2 Overzicht kosten- en opbrengstensoorten in meerjarenperspectief

Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030
Kostensoortgroepen					
Rente en afschrijvingen	64,4	68,7	87,3	97,3	113,0
Personeelslasten	116,1	123,1	129,0	135,2	138,8
Goederen en diensten van derden	107,5	106,5	108,1	109,1	110,7
Bijdragen aan derden	11,6	12,0	12,1	12,5	12,8
Toevoeging voorzieningen en onvoorzien	14,3	14,6	14,9	15,4	15,5
Totaal kosten	313,9	324,9	351,5	369,4	390,8
Opbrengstensoortgroepen					
Financiële baten	-7,9	-6,9	-7,0	-7,0	-6,9
Personeelsbaten	-7,2	-7,1	-6,9	-6,9	-6,9
Goederen en diensten aan derden	-21,5	-22,7	-22,6	-22,7	-23,1
Bijdragen van derden	-8,5	-8,4	-8,1	-8,0	-8,1
Waterschapsbelasting	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8
Onttrekkingen aan voorzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Geactiveerde kosten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal opbrengsten	-38,4	-38,4	-37,8	-37,8	-38,3
Te dekken kosten	275,5	286,6	313,7	331,6	352,5
Inzet bestemmingsreserves	8,3	8,2	-2,0	-1,4	-6,6
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	283,8	294,8	311,7	330,1	345,9
<i>Ruimte verbetering financiële positie (AB traject)</i>	<i>0,0</i>	<i>2,5</i>	<i>5,0</i>	<i>7,5</i>	<i>10,0</i>
Gedekt door heffing Waterschapsbelastingen	-279,2	-297,3	-316,6	-337,2	-359,3
Exploitatieresultaat	4,6	0,0	0,1	0,4	-3,4
Begrote onttrekking aan egaliseringsreserves	-4,6	0,0	-0,1	-0,4	3,4
Exploitatieresultaat te bestemmen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Bedragen x € 1 miljoen

7.3 Netto kosten per beleidsproduct

Beleidsproduct	Begroting 2026 Netto kosten	
<i>Planvorming</i>	25,3	
101 Eigen plannen		16,6
102 Plannen van derden		8,7
<i>Aanleg en onderhoud waterkeringen</i>	54,9	
111 Beheersinstrumenten waterkeringen		3,0
112 Aanleg en onderhoud waterkeringen		49,7
113 Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding		2,2
<i>Inrichting en onderhoud watersystemen</i>	73,8	
121 Beheersinstrumenten watersystemen		2,1
122 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen		22,8
123 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems		13,0
124 Beheer hoeveelheid water		30,2
125 Calamiteitenbestrijding watersystemen		0,3
126 Monitoring watersystemen		5,4
<i>Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken</i>	82,7	
131 Getransporteerd afvalwater		13,7
132 Gezuiverd afvalwater		50,7
133 Verwerkt slib		18,4
134 Afvalwaterbehandeling door derden		0,0
<i>Aanleg en onderhoud wegen</i>	9,2	
141 Beheersinstrumenten wegen		0,1
142 Aanleg en onderhoud wegen		7,4
143 Wegenverkeersregeling en -veiligheid		1,8
<i>Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens</i>	0,7	
151 Beheersinstrumenten vaarwegen en havens		0,0
152 Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens		0,7
153 Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens		0,0
<i>Regulering</i>	12,0	
161 Beheer Keurkwartet en VTH-beleid		0,1
162 Vergunningen en meldingen		3,5
163 Toezicht		5,8
164 Adviezen vergunningen		0,0
165 Handhaving		1,3
166 Regulering keur		1,3

<i>Heffing en invordering</i>	7,1	
181 Belastingheffing		5,4
182 Invordering		1,7
<i>Bestuur en externe communicatie</i>	7,5	
191 Bestuur		4,5
192 Externe communicatie		3,0
<i>Overig</i>	2,2	
300 Duurzaamheid Innovatie Energie		1,0
210 Dekkingsmiddelen		1,2
Te dekken kosten	275,5	275,5
Inzet bestemmingsreserves	8,3	8,3
Te dekken kosten na inzet bestemmingsreserves	283,8	283,8
Gedekt door heffing belastingheffing	-279,2	-279,2
Inzet egalisereserves	-4,6	-4,6
Exploitatieresultaat	0,0	0,0

Bedragen x € 1 miljoen

8 Besluit ter vaststelling

HET ALGEMEEN BESTUUR VAN WATERSCHAP RIVIERENLAND

Gelezen het voorstel van het College van Dijkgraaf en Heemraden van 6 oktober 2025;
Gelet op de bepalingen van de Waterschapswet;

BESLUIT:

1. Opdracht te verlenen aan het College van Dijkgraaf en Heemraden voor uitvoering van de waterschapstaken conform vastgesteld beleid en de in de begroting 2026 vastgelegde kaders.

Hiervoor:

2. De begroting 2026 inclusief de (bruto) programmabudgetten vast te stellen:

- Programma Waterveiligheid	€	57.141.941
- Programma Watersysteem	€	86.811.367
- Programma Waterketen	€	79.577.441
- Programma Wegen	€	12.032.099
- Programma Middelen	€	77.187.470
- Programma Dekkingsmiddelen	€	1.171.000
- Tot een bruto begrotingstotaal van de kosten:	€	313.921.318
- Tot een begrotingstotaal van de opbrengsten:	€	313.921.318 -
- Saldo	€	0

3. Het College van Dijkgraaf en Heemraden te machtigen tot kredietverlening van de investeringen zoals opgenomen in bijlage 9 van de begroting 2026.
4. Het College van Dijkgraaf en Heemraden voor de financieringsfunctie te machtigen tot:
 - a) Het afdekken van de financieringsbehoefte 2025 in rekening-courant bij de NWB tot een bedrag van maximaal € 57,5 miljoen;
 - b) Het afdekken van de meerjarige financieringsbehoefte door middel van het aangaan van langlopende leningen tot een bedrag van maximaal € 569 miljoen;
 - c) Het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen bij de schatkist in rekening courant of in deposito's.
5. Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), Nieuwe Waarden Alblasserwaard (A5H), Kadeversterking 1e tranche (A5H), Kaderrichtlijn water (KRW), Realisatie Modificaties rwzi Arnhem en Capaciteitsuitbreiding rwzi Nijmegen in 2026 te behandelen als 'impactvol project' in de B&V-cyclus.

Aldus besloten in de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van Waterschap Rivierenland van 21 november 2025.

Hoogachtend,
Het College van Dijkgraaf en Heemraden
van Waterschap Rivierenland,

de Secretaris-directeur,

ir. Z.C. Vonk

de Dijkgraaf,

drs. T.J.A.M. Cuppen MBA

9 Bijlagen

Bijlage 1	Staat van immateriële vaste activa
Bijlage 2	Staat van materiële vaste activa
Bijlage 3	Staat van financiële vaste activa
Bijlage 4	Staat van reserves en voorzieningen
Bijlage 5	Staat van vaste schulden
Bijlage 6	Berekening van het renteomslagpercentage
Bijlage 7	Staat van personeelslasten en personele sterkte
Bijlage 8	Verdeelsleutels primaire beheerproducten naar de taken
Bijlage 9	Investeringsprogramma 2026 (investerings- / exploitatieprojecten)
Bijlage 10	Meerjareninvesteringsprogramma 2026-2030 (investerings- / exploitatieprojecten)
Bijlage 11	EMU-saldo
Bijlage 12	Verbonden partijen
Bijlage 13	Uitvoeringsinformatie: overzicht kosten- en opbrengstensoorten
Bijlage 14	